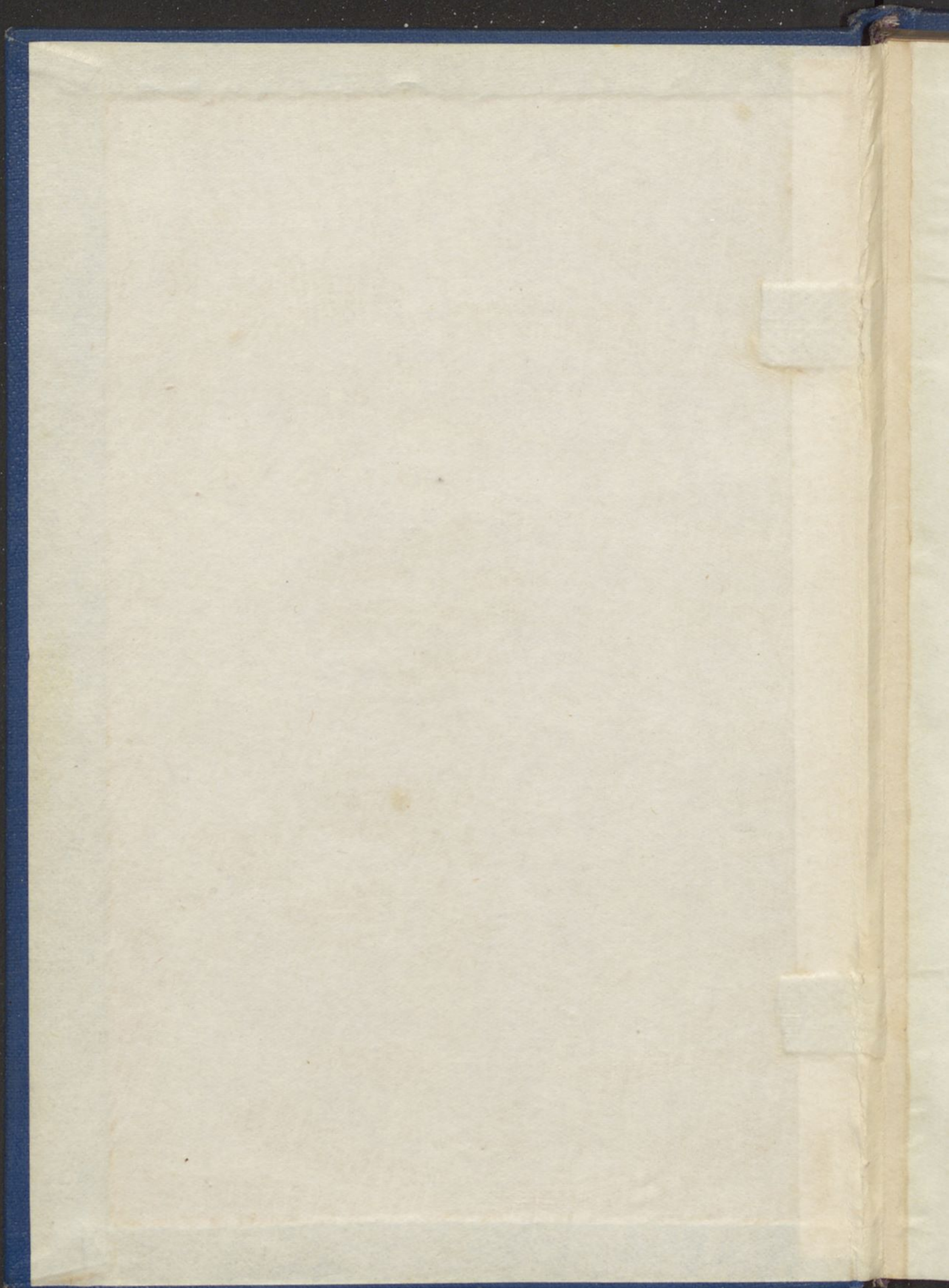

III
M 40972
h

Frane Jaklič

LJUDSKE POVESTI

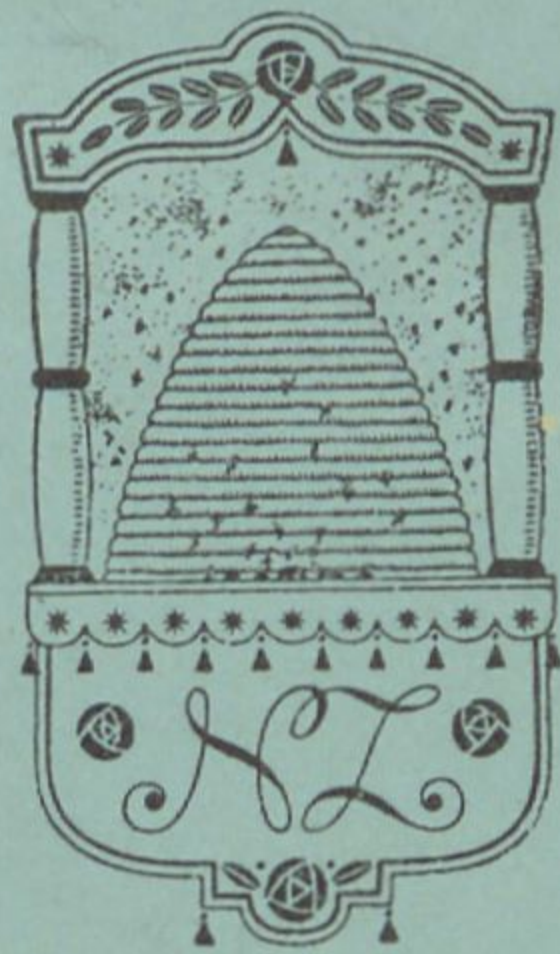
NOVA ZALOŽBA

družba z o. z.

v LJUBLJANI

FRANC JARLIČ

LJUDSKE POVESTI

SLOVENSKA KNJIŽNICA

I.

LJUDSKE POVESTI.

Napisal

Franc Jaklič.

Slovenska knjižnica

I.

Vse pravice pridržane.

III Ah 40972

Za obroč
Univerzitetne biblioteke
v Ljubljani

Prof. Dr. Miklavžič

15 9 1919

1919.

ZALOŽILA IN IZDALA NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI.

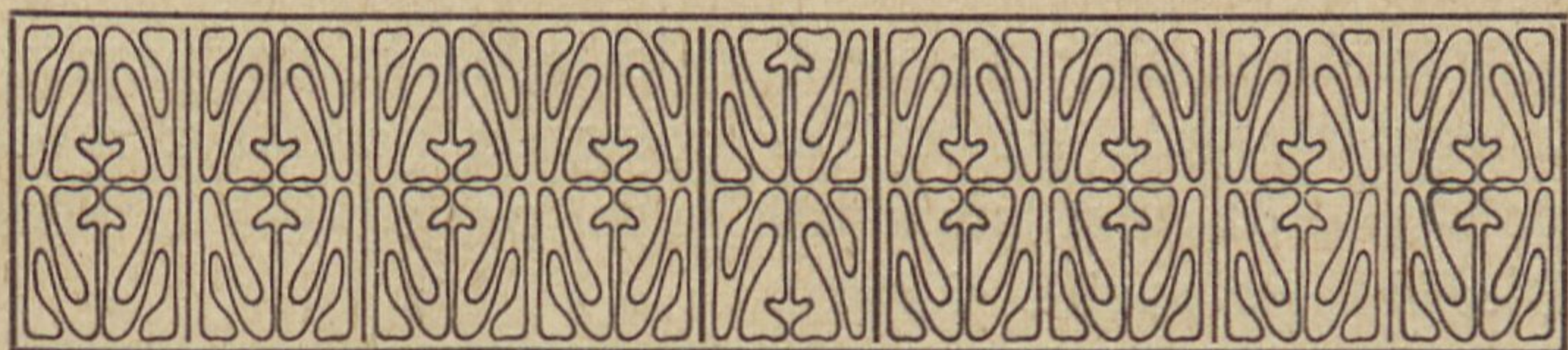
Tisk J. Krajec nasl. v Novem mestu.

030021492

Lejste slove naših hrdi!
Vidal sem jih sebi v zabavo.
Zadovoljen bom, ako se
koga drugoga razveselim
saj ga trenotek

6. Bojica 1917

Jr. Jakuš

I.

V Dolgem selu je bilo „ukazano“. In tistega večera potem so vreli Seljani k vaškemu „možu“ v posvete. Takrat je bil vaški „mož“ Rohnè, ki je imel prostorno hišo sredi vasi. Shajali so se z obeh koncev vasi posamez, po dva ali več, možje in žene, tiste, ki so bile vdove, pa so imele domačije. V vaškem zboru ima že od nekdanj svojo besedo vsak gospodar, pa naj je moški ali ženska, fant ali dekle, samo da ima svojo hišno številko, od katere plačuje davek, odrajuje biro in prispeva za skupne vaške potrebe v denarju ali s tlako.

In kakor povsod in vselej so bile tudi nocoj ženske prve.

„Ali si že odpravljena?“ je vprašala Sivka sosedo Brenkljo na vežnem pragu in si je še opasovala pisan predpasnik.

„Majhno še počakaj, da si ruto premenim . . . Saje sem ometala, pa se človek ne more varovati . . . Saj se menda ne mudi tako?“

„Le brž se daj, da ne bova stali! Človek se že podnevi dovolj nastoji.“

„To bo precej!“

In Sivka si je še sama malo ogledala predpasnik, zategnila vogale pri ruti in potegnila parkrat z roko po prsah, da so se poravnale gube, pa je prišla iz hiše Brenklja, zavezujoč si ruto.

„Lej, lej, pa kako si si lepo izbrala“ . . .

„Saj tudi ti tistega predpasnika ne nosiš vsak dan.“
Nato sta krenili po vasi.

Kmalu prisopiha za njima Lovrečka in že od daleč vpije:

„Kaj pa bo zopet danes? Kakšnega treska bodo pa uganili? . . . Ali kaj vesta?“

„Jaz nič ne vem“, ji odgovori Sivka. „Kajžarico, ki je ukazovala, sem vprašala, kaj bo, pa ni nič vedela.“

„Si bodo dedci pa že kaj neumnega izmislili, kakor že večkrat!“ vpije Lovrečka. „Sedemkrat je bilo že ‚ukazano‘, kar nisem šla blizu, pa nikoli ni bilo prav; danes mi pa kar nekaj pravi, da moram iti zraven.“

„Saj bi bila neumna, ko bi bila doma! Saj imamo pravico!“ ji pritrdi Brenklja.

Šle so tako hitro, da so došle Mihlaža in Trznarja, ki sta se pogovarjala:

„Kaj neki bo? . . . Pota so vsa popravljena, ‚fronki‘ pobrani in pastirja smo že zadnjič uganili.“

„Jaz nič ne vem, ker nisem utegnil podnevi stopiti k Rohnetu. Videl sem ga pa z njive, da je šel od fare še predpoldnem. Je bil že pri županu, pa sta kaj uganila, da bodo zopet stroški!“ pripoveduje Trznar.

„Drugega itak ne vesta kakor: ‚Daj pa delaj!‘ — Jaz pravim, da smo neumni, ker ne premenimo“ . . .

„Saj tudi jaz tako mislim, pa nečem povedati, da bi mi kdo ne očital, da se jaz štulim za ‚moža‘ ali celo za župana.“

„Vsak je lahko, ti ali jaz ali kdo drugi. Vsi imamo enake pravice. Zakaj bi še kdo drugi ne bil župan ali ‚mož‘? Mi smo neumni, ker vedno enako volimo.“

„I, kako pa volimo! . . . Vsak se boji zamere ali pa očitanja, pa pravi: ‚Ti naj bodo, ki so že —‘ pa je vse v kraju!“

„Tako je, tako!“

Od nasprotnega konca vasi, kjer so imeli kočarji svoje kočice in vrtičke, je pa Kepec peljal svoje sosede na vas. Pravic ti reveži itak niso imeli mnogo, kadar je pa bilo ‚ukazano‘ in je Kepec razglasil med sosedi: ‚Drevi gremo‘ —, tedaj se je dvignil ves Kozji rep (tako se imenuje najskrajnejši del Dolgega sela) kot en mož, da porabi „pravico“.

„Bomo videli, če bo res tako!“ je vpil Kepec. „Pota popravljamo, vozimo pa ne, ker nimamo voz. ‚Fronke‘ dajemo, koz pa ne smemo pasti. Pastirja bomo plačevali, čeprav ne pase našega blaga. Bomo videli, če bo res tako!“

„Bomo videli!“ se zagroze sosedje.

„Jaz ne vem, kaj si bodo še izmislili! Rohnè pa Lazar pa Hren, pa še kdo drugi tam sredi vasi staknejo glave, pa se pogovoré, pa pravijo: ‚Tako bo!‘ — Pa mora tako biti. Pa bomo videli!“

„Bomo že videli!“

„Možje, jaz bom govoril!“ . . .

„I, kdo pak!“

„Take bom povedal Rohnetu in drugim bahačem, da jih bo kar privzdigovalo. Enkrat mora vendar biti konec! Danes moramo izvedeti, kje je naša pravica. Vse samo Rohnè pa Lazar pa Hren in taki-le — mi

pa nič! . . . Ali je to pravica? No, bomo videli, če je to res pravica!“

„O, bomo že videli . . . Kepec, le prav besedo zastavi, mi ti bomo že pomagali“ . . .

„Nocoj, ali pa nikoli!“

Tako so se shajali tistega večera seljani. Vsak je imel kaj na srcu, kar ga je težilo, kar je moral odložiti, da bo imel mir.

Rohnè je sedel pri mizi na vogalu in sprejemal vaščane. Botre in prijatelje je spuščal za mizo, ženske so se gnetle okrog peči, Kepčeva tovarišija se je zbirala v kotu, kjer je bilo najbolj tema in kjer se je lahko kakšna spésnila, da Rohnè ni vedel, kdo jo je potočil in so se bolj brez skrbi na račun vaških mogočnejšev smejali. Nekateri pa, ki so bili v srcu na Kepčevi strani, pa so se bali zamere pri Rohnetu ali katerem drugem, ki je imel voli in je spomladi za „božji lon“ in dobro plačilo preoral njivico — so se ustavljali za vratmi, kjer se je lahko gredoč smuknilo v temno vežo, kadar so si segli kmetje in kočarji v lase . . .

Na ogromni peči je bila ob takih prilikah zložna galerija. Tudi nocoj se je stegoval po peči neki stari stric, Rohnetovi otroci so ležali na trebuih, si podpirali umazane glave in živo gledali po ljudeh. Stara Rohnečka, ki je imela roko zmerom z molkom ovito, se je tiščala v zapečku, v drugi zapeček se je bila obesila Lovrečka.

Mlada Rohnečka je pa hodila po hiši s podvitimi rokami, motrila položaj in govorila z ženskami.

Možje so puhali tobak, da je bila v kratkem vsa hiša polna dima in se je komaj videla svetilnica, ki je

brlela pod stropom, in so si ženske tiščale usta z robcem, in je pokašljevala stara Rohnečka:

„Oh, Bog se me usmili!“

Nihče pa ni smel odpreti okna in vrat, da bi preprih odvajal dim in težki vzduh in bi ne bilo nevarnosti, zadušiti se.

„Sapa škodi materi!“ je zarohnel ob neki priliki Rohnè na Kepca, ki je hotel odpreti okno, da ne bi omedlel. —

Kravajca dolgo ni bilo; naposled je vendar prišramal.

„Sedaj smo pa že vsi,“ pravi precej Rohnečka in pogleda moža.

„Matci!“ jih pozdravi Kravajec, ki ga je imel nekoliko pod kapo, in se zateče v Kepčevo tovarišijo, ki ga pa ni bila vesela, ampak so ga kar odrivali.

„Vi ste matci!“ jim zabrusi Kravajec in se obrne k mizi, kjer se mu pa tudi ni nihče umaknil, in je zato zavpil: „Vsi ste matci!“

Zaletel se je k peči, kjer so mu ženske kmalu zamašile usta.

Rohnè se odhrka, pa začne:

„Hm, saj sem jaz vedel!... Saj so moj stari oče rekli, da bo tako. In vaš oče, boter, so tudi rekli tako.“

Boter Lazar pritrdi:

„Seveda so rekli.“

„Da iz tega Barbiča nikoli nič prida ne bo... Pa res nič ni bilo, sedaj ga imamo vsi na glavi... Ali je to treba?... Da vam povem, kako je bilo, kaj so rekli moj rajni oče, ki so že umrli, Bog jim daj dobro. Rajni stari oče so rekli: — fant, le zapomni

si: Barbič ne bo imel na starost kaj jesti. — Pa res nima. Stari oče so rekli: — Človek, ki tako dela, kakor ta Barbič, ki ima vsako leto nov klobuk, ki ima čevlje na škripec, ki iz same baharije tobak v nos tlači, pa gre vsako nedeljo z drugo punco po vasi, ni nič prida, pa tudi nikdar ne bo in se mu bo še slabo godilo. In vidite možje, moj stari oče so prav imeli, ker so bili moder mož . . . Sedaj imamo mi Barbiča na glavi. Kam so ga pripravili čevlji na „škrips“, pa te nesrečne punce! Berač je, pa še manj nego berač. Ali ni res tako?“ . . .

„Prav tako je!“

„Vidite, tega bi ne bilo nič treba, ko bi bil imel Barbič pamet in bi bil v mladih letih, kakor sem bil jaz in kakor ste bili vi, boter, in drugi pošteni možje!“

„I, kako pak!“

„Ta Barbič pa zmerom — udri za babnami! dokler so ga mogle noge nositi. Nikoli ni bil nič vreden in tudi sedaj ni!“

„Ali nam nimaš nič drugega povedati?“ ga ustavi Lovrečka. „Ali samo po revežih udrihaš?“

„Molči, baba! . . . Saj mu nisi nič v rodu“, jo ustavi Lazar.

Selček pa sune Kepca in reče:

„Sedaj je ura! . . . Sedaj povej, kar jim gre, onim le mogočnejem.“

Kepec osrčen odrine nekaj sosedov in stopi korak naprej.

„Ali smo zato sem prišli, da nas boš zasramoval? . . . Čeprav smo reveži, pravico imamo pa le!“

„Pravica je naša!“ zagrmé Kozjerepci.

„Vi pa samo — udri po revežih! ako le skupaj pridemo“, togoti se dalje Kepec. „Kaj hočete Barbiču, vas jaz vprašam?“

„Kaj boš ti izpraševal, krota!“ se oglasi Rohnečka in stopi predenj.

„Molči ti, ki nič ne veš!“ ga ustavi Lazar.

„Jaz pravim, da naj bo mir, dokler jaz govorim!“ se raztogoti Rohnè in udari po mizi, da je luč pod stropom zatrepetala. „Ali smo prišli pomoževàt ali smo prišli posànjat, kakor misli ta Kepec?“

„Ti zgaga, ti! . . . Ti seriga, ti serižna! . . . Kar molči!“ vpijejo vsevprek botri.

„Matec, kaj pa govoriš, kadar te boter nič ne vprašajo?“ zapodi se vanj Kravajec in ga pahne nazaj v kot.

„To je pravica?“ sikne Kepec premagan.

Rohnè pa nadaljuje:

„Tako-le je: Človek še resnice ne sme povedati. Komaj zinem, pa se zapodé vame kakor sršeni. Kadar nima kaj jesti, pa le moram skrbeti zanj, kakor sedaj za Barbiča.“

„Oh, bogvé, koliko si jih že napasel“, se oglasi neka zborovalka pri peči, kar pa ni motilo Rohneta, ki jo je samo ostro pogledal.

„S tem Barbičem je ravno tako . . . Ko je bil mlad, mu ni smel nihče nobene reči, precej se je zapodil v človeka, sedaj naj ga pa redimo“ . . .

„Nikoli! . . . I-jov! . . . I-kajpak! . . . Še tega se manjka!“

„Čakajte no, da vam povem . . . Delati ne more več, in občina ga mora sedaj rediti.“

„Pa naj bi bil varčeval!“

„Župan me je povabil in mi naročil: Povej, povej ljudem, da pojde sedaj Barbič od hiše do hiše, pa naj mu dajó jesti. Kmetje naj ga imajo po tri dni, bajtarji pa po en dan. Zato je bilo nocoj ‚ukazano‘, da sem vam to povedal. Ali ste zadovoljni?“

„Kaj? — Mi ga bomo sedaj pasli?“ se upró kmetje.

„Tako, to je pravica!“ se zažene zopet na sredo hiše Kepec. „Jaz ga bom redil en dan, Lazar, ki premore vsaj desetkrat toliko kakor jaz, in gotovo več, kakor ves Kozji rep, ga bo pa redil tri dni? Ali je to pravica?“

„Bomo videli, če bo res taka pravica!“ mu pomagajo tovariši.

„Ravno taka!“ jih zavrne Rohnè.

Lazar pa vzame pipo iz ust in se oglasi:

„Iz tega, kar sta uganila župan in pa vi, boter, ne bo enkrat nič. Pa prav nič, tako vam povem. Kajžarji naj svoje ljudi sami redé! Lepa je ta! Kmetje naj jih redimo pa jim dajemo s tem potuho, tem lenuhom, ki bodo potlej še rajši postavali kakor sedaj, ko bodo vedeli, da jih bomo na starost mi redili. Ali pride kdo delat, ko ga prosim?“

„Saj ni noben tako neumen, da bi hodil k tebi, ki ne daš delavcem drugega kakor prosenega močnika in krompirja v oblicah“, ga zavrne Kepec. „Mar grem rajši drugam delat, kjer dobim kaj napotvičenega pa še kaj drugega, in mi nihče žlic ne šteje, kadar sedim pri skledi“ . . .

„O, kako ti še pojde v vilher krompir v oblicah in proseni močnik! Kar sapa se bo delala, snedež snedeni!“ mu vrne Lazar. — „Kmetje, jaz pravim, tri dni bo za nas preveč. Jaz pravim, ne podajmo

se! . . . Ako se danes podamo, nam bodo drugič še več naložili“ . . .

„Tako, to je pravica!“ vpije Kepec. „Jaz, ki imam eno samo kozo in pa ogrado, ki ima malo preko sedem komolcev v premeri, jaz naj živim be-rača en dan, kmet, ki ima vsega dovolj, pa tri dni . . . To je pravica!“

„Tako, to je pravica!“

„Vi nas boste učili, kaj je pravica, sirote kozje-repske!“ se zadere Hren. — „Bomo videli, kdo nam bo ukazoval . . . Mi naredimo, kakor mi hočemo, mi kmetje, ki kaj premoremo!“

„Ali me nimamo nobene pravice?“ poskoči od peči Brenklja. „Kaj smo pa me?“

„Kdo pa tebe kaj vpraša?“

„Zato pa sama zinem . . . Bom videla, če nas boste vprašali ali ne?“

„Poglej, poglej, kako so nocoj prešerni! Kadar je treba kaj skladati, takrat smo pa dobre!“ ji pomaga Lovrečka.

„Takrat smo pa take punce, da je kaj“, pritrди Sivka. „Rohnè ne vé, kako bi bil prijazen, kako bi se smehljaj, kadar vsipljemo na mizo tiste groše za ‚fronke‘ ali kaj drugega.“

„Kmetje vas imajo zmerom za norca, pa vendar ž njimi vlečete“, jim očita Kepec, na kar nastane vrišč.

„Tiho!“

„Mož“ udari po mizi in takrat ugasne tudi luč, kateri je bilo zmanjkalo zraka.

Ta hip so porabili nekateri nezadovoljneži in so smuknili v vežo.

„Jâzes! . . . Kako je bilo notri vroče!“ pravi Anžek tovarišu Mihcu. „Jaz nisem mogel več prebiti“ . . .

„Jaz pa tudi ne . . . Mene precej ušesa bolé, kadar tako zavpijejo. Kako ti pa ta Kepec golči!“

„Ali ima prav!“

„Kaj pomaga ves krik, ko pa gruntarji naredé, kar hočejo! Kaj bi se človek zamerjeval brez potrebe . . . Potlej je vselej jeza.“

„O, ko bi se ne bal, bi jaz tudi ne molčal — —“

Ko je nad glavami zborovalcev zopet zamigljala luč, so opazili Kozjerepci, da je njihova moč po številu oslABLJENA. To jih je prepričalo, da bodo slabo opravili s svojo pravico, zato nadaljuje Kepec:

„Vi možje! Vi gruntarji! . . . Še eno bom povedal. Eno pošteno, ako si jo hočete vzeti k srcu. Jaz pravim, bodite pravični! Pravični kakor nova vaga. Jaz nič ne rečem in se ne branim dati Barbiču, kolikor morem in kar mu gre, in tudi moji sosedje enako pravijo; ampak rečem vam, možje, gruntarji, bodite tudi vi pravični in recite, kar je prav! Vsak gruntar bo živil Barbiča vsaj tri dni — nas eden pa po en dan, ako ga bo mogel. Če pa hočete biti prav pravični in če hočete Bogu dopasti, kar je za vsakega človeka dobro, pa recite: — Po premoženju ga bomo redili.“

„Po premoženju, po premoženju! . . . To bo prav!“ zatulijo Kozjerepci.

„Kakor sklenete“, pravi Rohnè.

Takrat pa planejo pokoncu Lazar, Hren in še nekateri, in Lazar zavpije:

„Ti nam bodo merili pravico, ti nam bodo ugibali? Koliko pa jih je? Kaj?“ . . .

„Samo toliko le!“ ga zavrne Kepec in stopi predenj. „Pa pravica se mora zgoditi! Po premoženju se bo Barbič redil, pa je amen!“

„Mi se jim pa res ne damo, da bi nas taki le strahovali, ki ne premorejo nič“, se razsrđi Mihlaž in se pomakne k Lazarju. „Sedaj nalašč ne! . . . Samo dva dni bo Barbič kmetov, en dan pa bajtarjev. Taka je pravica v Dolgem selu! . . . Kepec in njegovi nam je ne bodo merili.“

„To si moško povedal! . . . Ta je bila prava“, so mu pritrjevali kmetje.

„Vidite jih?“ se obrne Kepec k svojim. „Še kri bi nam izpili, ako bi mogli, pa bi rekli: — To je pravica. To je vražja pravica, pravim jaz!“

„Vražja pravica!“ pritrđijo tovariši.

„Ravno taka je, pa mir besedi!“ . . . Dva dni mi, en dan pa vi!“ zavpije Lazar.

„Tako je, pa mir besedi!“ pritrđi ‚mož‘ in loputne po mizi.

„Saj sem jaz vedela“, pravi Rohnečka in se obrne na peti k ženskam.

„Ti pa nimaš nič govoriti“, jo vseka Lovrečka.

„Več kot ti!“

Rohnečka pogleda moža.

„Alo . . . Hahaha! . . . Ženska nam gospodari!“ zavpijejo Kozjerepci . . .

„Še-le sedaj veste, da nosi ona hlače?“ se posmehujejo ženske ob peči. „Me smo to že davno vedele. Zato je tako!“

„Kaj pa ni prav?“ se zatogoti Rohnečka, in kri ji udari v glavo.

„Ali jo vidite? . . . Ali sedaj veste? . . . Ta gospodarji kmetom“, se zakrohotalo Kozjerepci.

Na te besede je vse vstalo in se vpijoč gnetlo na sredo hiše . . . Morda bi se bili udarili. — Takrat smukne stara Rohnečka iz zapečka na klop in se zravna pa zavpije:

„Tone! . . . Ugasni luč, dovolj dolgo je zastonj gorela . . . Tak vrišč je, da še zbrano moliti ne morem . . . Kar domov pojdite!“

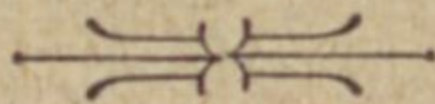
Sin se stegne in ugasne luč, kar je zamašilo vsem usta, da so se gnetli k vratom, kjer so se pomešali kočarji in gruntarji in šli složno iz hiše.

Kepec je pravil svoji četi: „Ali jim nisem povedal? . . . To smo jih! . . . Pravica je le naša.“

„To so jih slišali!“

Gruntarji so se pogovarjali: „To smo jih dali! . . . Ti nam ne bodo gospodarili! Nobeden ne premore družega, kakor dolg jezik, pa se le košatijo“ . . .

„O, to jih še bomo, da bodo videli, kaj je pravica!“

II.

„Od hiše do hiše, praviš?“ povzame Barbič, ko mu Rohnè naznani, kaj so ukrenili možje. „Pa prositi ponižno in pomivati sklede? To se pravi: Berači, ako hočeš živeti!“

„I, kajpak, ako nočeš delati.“

„Nočem? . . . Mar po pravici reci — ne morem, ker sem opešal.“

„Pa bi bil takrat, ko si bil mlad in krepak! In varčeval bi bil!“

„Ali nisem delal? . . . Kdo vas ima dve vojni svetinji, kakor jaz!“

„Kaj ti pa koristijo? . . . Glej jih, pa boš videl, če jih boš sit!“

„Ali se nisem boril za domovino in za papeža?“

„E, veš kaj . . . Tako bi bili tudi brez tebe opravili. Laško smo itak izgubili, in papež tudi nima več Rima . . . Tiste svetinje so tako, tako! . . . Menda jih niso imeli dati drugam, so jih pa tebi dali . . .“

„Tak misliš ti, Rohnè, da jaz nisem nič storil!“ ga zavrne Barbič užaljen, in solze mu zalijo oči.

Stari invalid je bil kakor strt, ko je slišal tak očiten dvom o svoji vojni časti, ko je začutil žgoči zasmeh tistim svetinjam, ki so bile vse njegovo premoženje, ves njegov ponos.

„Tiste svetinje so tako, tako“ . . . Te besede so mu zvenele po ušesih in ga rezale v srce in pekle v duši. Srce mu je hotelo razkleniti prsi. Ko je prenašal trpljenje, ko ga je trla beda, so bile njegove oči suhe, a sedaj . . . Otiral si jih je, da bi ne pokazal solz, da bi se Rohnè ne veselil njegove bolečine. Naredi se trdnega in reče: „Ti, moje svetinje pusti v miru!“

„Kaj meni mari tvoje svetinje! . . . Kakor sem rekel: sklenjeno je, da greš od hiše do hiše. Gruntar te ima dva dni, bajtar en dan“ . . .

„Ako pa ne grem?“ . . .

„Kakor hočeš . . . Ako se ti bolje zdi, se pa kar stegni!“ . . .

Po teh ne baš prijaznih besedah odide Rohnè, in Barbič je bil sam s svojimi tožnimi mislimi. Žalost

in togota sta mu napolnjevala dušo, in ko bi bil mogel, ko bi bil še tako krepak kakor je bil nekdanj, strl bi bil njega, ki se je rogal njegovemu vojaškemu ponosu, napovedal bi bil vojsko vsem tistim, ki dvomijo o njegovi vojni časti. In kako je bil žalosten!... Tista kroglja, ki ga je bila podrla na Laškem, ga ni tako pekla, ga ni tako bolela, kakor zasmehljive besede Rohnetove... Takrat si ni želel smrti, ker se je bal tuje zemlje, ker je hrepenel po domovini; a sedaj, ko bi tisti hip stopila predenj božja dekla, bi se ne pomišljal več, ampak rad bi šel ž njo.

Z rokami si je tiščal prsi, da je krotil razburjeno srce.

„Boril sem se za domovino... Najboljše moči mi je vzelo vojaško življenje... Moja kri je pojila sovražno zemljo... In za vse to samo zasmehovanje! Kaj morem jaz zato, če smo izgubili laško zemljo? Ali nismo zmagali? Zmagali smo tako, da smo dobili cesarsko pohvalo... Oj, to zasmehovanje! To boli! Ah, da ga nisem počil po čeljustih!“

In stari invalid se je zagnal proti vratom in je hotel planiti za njim, da bi si ohladil jezo, a opotekel se je in se je moral nasloniti k zidu, da ni pal...

Zamahnil je onemogel s pestmi:

„Ha!... Kaj si pa ti storil, in vi drugi v vasi?... Ko sem jaz stradal v taboru, ste vi sedeli pri polnih skledah; ko smo mi stražili v temnih nočeh in nismo smeli zatisniti trudnih oči, ste vi spali brez skrbi; ko sem bil jaz sredi dežja težkih svinčenih krogelj in me je peklo vroče laško solnce in me je podrla sovražnikova kroglja, ste vi sedeli v senci in se kratkočasili... In sedaj se rogaš mojim svetinjam!...“

Zgrudil se je in težko sopel. A ko se je nekoliko oddahnil, je zopet nadaljeval sam pri sebi:

„In potem, ko so mi dali pri vojakihi slovo, nisem šel domov, na vas, kjer bi bil lahko s prekrižanimi rokami posedal, kadil tobak in mislil na fantovske norčije, šel sem med papeževe vojake . . . Za papeža sem se jaz bojeval, takrat, ko ste vi mirno gledali drug drugega in kresali kosmate, da je bilo dovolj smeha in nič dolgega časa . . . In vse moje delo ni vredno nič? . . . Ljudje se posmehujejo s krvjo zasluženim vojnim svetinjam, vojna čast jim je neumna beseda in toliko, kakor zadnjemu beraču, bodo dajali meni, in žlice mi bodo šteli . . .“

In vse tiste solze, ki so se mu nabrale v teku let, so privrele sedaj na dan in močile lica starega, onemoglega vojaka, ki ni imel več toliko moči, da bi si služil kruh, in katerega pošilja sedaj občina od hiše do hiše . . .

„O, ko bi ne bilo po smrti nič, ko bi se stopilo v večnost, kakor se stopi v temno klet, kamor ne sine najmanjši žarek luči . . . ko bi bilo s tem korakom vsega konec, kako lahko bi se prestopilo! A tako . . . Človek mora vztrajati in prenašati, kar mu je odkazala Previdnost. Vztrajati do konca . . . Ko me je zadela smrtonosna kroglja, je bilo moje življenje na niti, a ni bila božja volja, da bi umrl . . . Njegova volja je torej, da prenašam sedaj zasmehovanje, ponižanje. O, Bog že ve, da sem bil mlad, da sem bil neumen, nor, grešnik . . .“

In stari invalid si je osušil mokra lica, zmencal oči, in vračala se je mirnost, hladnokrvnost, kakor bi šel nasproti novim, neizogibnim bojem, katerim je vedel,

da se ne more izogniti, v katerih ga čakajo zmage ali pa porazi . . . Zbudila se je kljubovalnost.

„Nalašč jih bom nosil, — svoje vojne svetinje! . . . O saj vem! . . . Zavist vam narekuje zasramovalne besede in pači obraz v zasmeh . . . A jaz, sam jaz sem tak v vasi, da sta me odlikovala cesar in papež . . . Samo jaz sem tak, Anton Barbič! . . .“

In stari invalid je bil zopet stari Barbič, ki se ni bal nikogar, ki se ni hotel poniževati pred nikomer, Barbič — sam svoj gospod!

Ta zavest ga je okrepila. Izpod postelje je privlekel zabojček in vzel zavitek, iz katerega je usul poleg nekaterih spominskih tujih novcev in svetinjc tudi dve vojni svetinji . . . Že dolgo ni imel pripetih na junaških prsih teh vojnih svetinj, ker se mu je zdelo, da bi jih onečaščal, ako bi jih nosil prepogostokrat. Nosil jih je le o slovesnih prilikah: kadar je bil v kraju vojaški nabor in so prišli častniki, kadar so imeli vojaki vaje . . . Takrat se je pokazal Barbič s svetinjami in po žilah se mu je pretakala kri burneje, saj se mu je zdelo, da ima vse vojaštvo uprte oči na njegove prsi, in da vsi hrepené doseči toliko odlikovanje, kot krasi njega.

A sedaj sta že dolgo ležali v zabojčku svetinji in počivali. Zato se mu je zdelo, da je zatemnel njiju lesk, da so trakovi izgubili svežo barvo . . .

A on je bil vojak in je znal zlikati gumbe, da se je lahko ogledal v njih službujoči častnik, in solnčni žarki so kar odskakovali na gladko zlikani sabljici. Nikdar ni bil kaznovan zaradi zanemarjene puške, zanikarnih črevljev ali gumbov. O, vojak Barbič se je znal postaviti, on se je znal ubrisati, da ga ni bilo pred nikomer sram!

Zato sta se morali svetiti tudi ti svetinji, na katerih se je lesketala čast in junaštvo njegovo . . . O, le naj jih bodejo v oči te njegove rojake! . . . S tem se bo najhuje maščeval za zlobno posmehovanje in zaničevanje . . .

Sedel je, poiskal sukнено zaplato in mehkega pepela in jih začel drgniti. In kolikor bolj so se svetile svetinje, tem zadovoljnejši in veselejši je postajal njegov obraz. Zdelo se mu je, da se vrača mladost, in njegov duh se je vzdignil iz tesnega prostora in je zrl v preteklost. Zibal se je nekaj časa ob najprijetnejših trenutkih vojaškega življenja, ob slovesnih hipih pred začeto bitko, ob hrupnem veselju po dobljeni zmagi, dasi je imel kroglo v rami, in ob tisti slovesni priliki, ko je bila zmagoviti armadi prebrana cesarska zahvala. In kakor je takrat vsakemu vojaku, tako je tudi sedaj zakopitljalo srce staremu invalidu ob spominu na cesarjeve besede: „Moji sinovi!“ . . . s katerimi se je začejalo pismo . . .

Čutil je zopet vse, kakor tedaj . . . Solze veselja so mu priigrale v oči, in ponos ga je prevzel in povzdignil nad druge vaščane, kateri še nikdar niso bili deležni cesarskih besed: „Moji sinovi!“

In čim bolj so se svetile svetinje, tem bolj je ginevala žalost in togota, ki je razjedala njegovo srce vsled zapuščenosti, ponižanja in zasmehovanja . . . Odpustil je Rohnetu in vsem, saj je bil vzvišen nad njimi. Kaj vedo ti ljudje, kaj je vojaška čast! . . . Zlikane svetinje si je položil na prsi, pobesil glavo, da jih je mogel videti, in se zadovoljno nasmehnil . . . Odbežal je zadnji sled srda.

Potem si je osnažil trakove z mehko ščetjo, in zdelo se mu je, da postajajo barve bolj žive, tako kakor bi bile ravnokar sveže.

„Torej od hiše do hiše! . . . Tako so ukrenili naši modri možje. To je modrost! . . . Po tej poti jih hodi že toliko, in tudi jaz bi bil lahko našel to pot brez njih . . . Pa ali je treba biti ljudem v nadlego? . . . O, saj sem se lahko preživil sam. Za vasjo sem tolkel kamenje, klepal dan na dan, in pod menoj je rasel kup razdrobljenega kamenja, da je bilo veselje. Jeseni pa je prišel cestar, pozabavljal, da je kameneni drobiž predebel, in je kupil ves kup, in potlej so merili in merili, a jaz sem hodil štet napeljane kupe ob cesti in se smejal, ker je bilo več metrov, kakor sem mislil. In potlej sem bil denarja vselej vesel in sem se preživil ž njim pošteno . . . A ti ljudje so mi zavidali denar, privoščili mi niso nekdanj požirka pijače, in naposled mi niso privoščili kamenja, iz katerega sem tolkel denar in pijačo. Začeli so mi zavidati, godrnjali so, da kamen ni moj, in naposled zagnali hrup, da mi je moral župan prepovedati lomiti kamenje in ga tolči. „Kaj bom pa jedel?“ sem ga vprašal. A modri oče mi je odgovoril: — „Kar se ti ljubi! . . . Saj menda ni kamen najboljši! . . .“ Ali mu nisem takrat povedal, da drugače živeti ne morem? . . . Vse sem razložil, a on je samo zmajeval z ramami in godrnjal: — Kaj meni mar! . . . In ko je bilo tudi meni dovolj in ga nisem mogel prepričati, da je najbolje tako, ako tolčem kamenje, sem si mislil: meni tudi nič mar; me boste že živili, saj poznam postavo . . . Sedaj pa imajo tisto kamenje in — mene . . . Bodo že videli . . . Ah, kako sem bil usopil tega župana, ki mi je hotel očitati norosti . . .

Kaj komu mar moje preteklo življenje! . . . Še celo moj general mi ni ničesar očital, pa mi bo tak kaj oponašal, kakor je naš župan! . . .“

Ko si je stari vojak pripravil svetinje, si je osnažil obleko, se umil in si navihal še brke, da so mu stale pod nosom kakor dva rožička. V tem se mu je začel oglašati želodec. O, ko bi bilo treba ukrotiti nadležnega spremljevalca, stisnil bi bil pas čvrsteje, pa bi bilo dobro — kolikokrat je tako naredil v vojski, ko ni bilo časa kuhati menaže in so vozovi ostali zadaj — a sedaj ni bilo treba, saj ga je moral živiti kmet dva dni in kočar en dan.

„Pa naj me imajo, ker me hočejo!“

Pripne si svetinje, odpre okno in se ogleda v slabem zrcalu, ki ga je delalo steklo na zamazani steni. Pogladi si še enkrat skrbno brke in popravi klobuk na plešasti glavi, potem pa hajd! s palico na vas . . . Toda tu se je spomnil, da je bil pozabil vprašati „moža“, pri kom naj začne svoje obiskovanje. A on je bil vaje na red. Zato je mahnil po vasi do „moža“, da dobi povelje.

Solnce mu je sijalo na prsi in se igralo na svetlih svetinjah, ko je šel po vasi, pokonci seveda, kolikor so mu dopuščala leta in mu je pomagala palica.

In njegove oči so plavale na desno in levo, da bi videl, kak vtis so napravljale njegove svetinje. In ko so tako z njegovih svetlih svetinj odskakovali zajčki v hiše, so se ljudje ozirali za njim in se potem čudili: „O-ho! . . . Kaj pa je to? . . . Lejte ga, lejte, kako se še postavi!“

In Barbiču so bile povseči take besede, da se je čutil srečnega in lahkega.

Tudi otroci na vasi so strmeli. Hej, kdo se je sicer bal starega Barbiča! Valjali so se pred njim, zaletavali pod kolena, hodili pred njim po rokah, kozolčkali se, da se je moral vedno boriti ž njimi z jezikom in s palico . . . A danes? . . . Hehej! . . . Otroci so strmeli in se umikali spoštljivo, gledajoč v tista zlata koleščka na njegovih prsih.

„Striček! Kaj pa imate? . . . Jej, pokažite vendar striček!“

A striček se je smehljal otrokom, ki so se pehali ob straneh.

„Vidite, kogar ima rad cesar, ali papež, pa dobi tako svetinjo!“

„Ali ima vas cesar rad?“

„O, pa še kako! . . . Bolj kakor vse vas!“

In otroci so še bolj spoštljivo zrli starega invalida, katerega ima sam cesar rad.

Nasproti mu pride Kovačeva Liza. Ko ga uzre, osupne in obstane, upre roke v bok in ga pazljivo gleda. In videla je svetle svetinje in trde rožičke pod nosom. In to je dražilo njen smeh. Ko pa pride Barbič vštric nje in jo pogleda po vojaško, češ, kje je še tak pod solncem, prasne prešerno dekle v zaničljiv smeh in ploskne z rokami:

„He-he-he! . . . Glejte ga, starega, kako se postavlja!“ . . .

Dekle se reži za njim, a ko vidi prihajati Barbiču nasproti svojo znanko, ji zavpije: „Marta, ogni se! Varuj se, da ti vol oči ne iztakne!“ — A invalid si pogladi rožičke in gre svojo pot, kakor zmagujoč vojak.

Rohnè je klepal koso v jablanovi senci, ko prikoraka Barbič v paradi. In kakor nekdanj v službi pred

poveljujočim častnikom, tako se je postavil po vojaško pred „moža“ in ga vprašal: „Kje naj začnem?“

Rohnè ga pogleda, in smeh mu šine preko obraza, ko se mu zasvetijo vojne svetinje.

„Kam pa, stari, tako ubrisan?“

„Od hiše do hiše . . . kakor si mi ukazal . . .“

„Tako? Tako? . . . Pa s temi svetinjami? . . . Hahaha! . . .“

„Tako! . . . Povej mi, kje naj začnem!“

„Kjer hočeš! Najbolje je pač po vrsti . . .“

„Kakor ukažeš.“

„Začni pri Lazarju! Ta ima prvo številko.“

„Dobro!“

In stari invalid se zasučè in gre. Rohnè pa zre za njim, in neko sočutje se mu zbudi, da si misli: „Malo prida je sicer bil, pa je vendar nekaj vreden. Ko bi bil le še malo pameti imel, pa bi imel še kaj drugega poleg svetinj!“

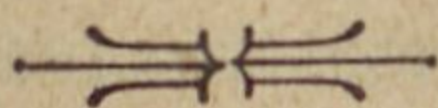
„Pa bi ga bil pri nas ustavil!“ se oglasi ona na pragu.

„Da bi ga ti gledala?“

„Malo že. Vsak nima takih svetinj kakor Barbič. In danes je tako snažen.“

„Le počakaj, še sita ga boš!“

In klepec je zopet zapel tisto dolgočasno pesem, ki pa vendar tako prijetno zveni po vasi.

III.

„Tako, danes bom pri vas!“

S temi besedami se oglasi Barbič nekako o polpoldne Lazarici, ki se je nosila z velikimi, črnimi lonci pred pečjo.

In Barbič je pozneje pripovedoval:

Pogledala me je, in ko me je videla v paradi, je potegnila s predpasnikom po križastem obrazu in si popravila ruto, da se ji niso usipali lasje po čelu . . . Zasmejala se mi je — ej veste, nekdam, ko je bila še mlada in ni imela tega Lazarja, je imela zame eno oko in pol — kakor staremu znancu. „Prav, prav, mi boš kaj povedal,“ je rekla in mi primaknila stol. Jaz sem kmalu spoznal, da žena ne vé, po kaj sem prišel . . . Povedal sem ji, da bom njen gost dva dni . . . Prestrašila se je tega in mi očitala, zakaj nisem prej prišel in se jezila na moža, da jí kaj takega ni povedal . . . Potolažil sem jo, da sem z vsem zadovoljen. Ej, kako je bila vesela zaradi tega in se radovedno ozirala na moje prsi, kjer sta tako lepo blesteli moji svetinji . . . In zmenila sva se to in ono. Rekel sem ji potem, da je srečna, ker ima Lazarja. Nasmehnila se je nekako tako, da se mi je vsiljevalo mnenje, da pa morda le ni srečna . . . Nekako žal mi je bilo zánjo . . .

Opoldne je prišel domov Lazar. Na rami je prinesel motiko, pod pazduho mlade koruze. Bil je bos, srajco na prsih je imel odpeto, rokave zavihane in po rjavi koži mu je lil pot, da se je svetil, kakor star baker. Širok slamnik mu je senčil itak resni in temni obraz.

Motiko je postavil v kot, svežo koruzo je razgrnil v senci. Nato je pogledal v hlev. Otroci, ki so prišli ž njim, so se brž lotili dela. Poznalo se jim je, da so vajeni delati, da imajo ostrega očeta. In potem je prišel Lazar v vežo. Že pred hišo se je odkril in si brisal potno glavo. Ko me je ugledal, je osupnil in videlo se mu je, da bi me rad vprašal, česa iščem — a spomnil se je morda, po kaj sem prišel in je molčal. Obraz pa mu je postal še bolj teman.

Sedel je na tnalno, na katerem se je sekala zele-njava, in hladil se je pihljajoč si s slamnikom sapo.

„Zakaj mi nisi povedal, koga dobimo danes k mizi?“ mu spočitne ona. „Skuhala sem kakor ponavadi.“

On se je pa porogljivo zasmeljal in me zaničljivo pogledal.

„Mar sem vedel, da bo zadela našo hišo taka čast, da bo Barbič najprvo stopil pod našo streho?“

„Zakaj pa imaš prvo številko? . . . Sem mar jaz kriv?“ ga zavrnem jaz.

On se je ugriznil v ustnice in nekaj zamomljal. Zdelo se mi je, da je malo zaklel.

Jaz se nisem zmenil za to, ampak sem si mislil: Možje ste, mora biti že prav tako, kakor ste uganili — pa sem gledal njegovo hčer, ki se je bila precej pripravila pomagati materi. Bila je taka, kakor mati nekdanj, dokler je ni preobrazilo trpljenje. Vse mi je bilo všeč na nji: zagorela lica, ponosni nosek, temni lasje, ki so se svetili kakor svila, polni život, ki je bil vendar vitek in gibčen. Tudi ona je gledala moje svetinje, na katere sem v tistem trenutku skoraj pozabil. Gledala je moje ponosno navihane brke, in zdelo se mi je, da

ji ugajam, zakaj oči so se ji zadovoljno smejale in vedno zopet uhajale proti meni.

Ta ga bo pa lahko dobila; sem si mislil, in dejal Lazarju: „Dekle je pa kakor zarja.“

Zadel sem bil pravo struno, ki je prijetno zvenela in božala očetov ponos. Gube na njegovem obrazu so se pogladile in turobni mrak je zbežal z njegovega obraza.

Spoznal sem takoj, da sem dobil prave vojke v roke in sklenil sem, da jih ne izpustim iz rok, dokler bom živel vsled županove modrosti ob Lazarjevi milosti.

„Punca ni nič boljša, kakor druge,“ je odvrnil oče navidez malomarno.

„Ej, je pa gorša! . . . Jaz to vem, ki sem videl že dosti sveta in dosti deklet.“

„Si bil cvet!“ me je zavrnil on. Dekle me je pa tako hvaležno pogledalo, da bi se bil skoraj zjokal od veselja. Vsa zardela je pograbila skledo na ognjišču in jo nesla na mizo pod zeleno jablano.

„Pa kar tako očitno se deklina ne hvalijo,“ se oglasi ona. A tudi njen veseli glas je pričal, da ji je bila hvala všeč . . .

Potem smo šli za njo, za skledo pod jablano. Ko smo pomolili in je bilo treba zajeti, je meni manjkalo žlice. Zato sem obsedel in gledal v skledo.

„Viš ga, kako se drži! . . . Ali ni zate?“ zareži Lazar. Tudi ona me sili: „Zajmi vendar!“

„Ko bi imel žlico,“ sem opomnil skromno.

„Kaj, še žlico!“ zagrmi Lazar. „Tako ni uganjeno. Dva dni te moram prehraniti, a o žlici ni bilo nobenega pomenka.“

„Brez žlice vendar ne bom jedel.“

„Kaj meni mar! Bi jo bil pa seboj prinesel.“

Tako brž ga je bila premagala umazanost in sirovost. A ona je tarnala: „Jeh! . . . Jeh! . . . Tone, kaj si boš mislil . . .“ In je pogledala hčer, ki je napravljala na mizo in pozabila, da bom tudi jaz sedel k mizi. Zardela je do las, položila žlico in zdirjala v kuhinjo. Lazar je pa še vedno godrnjal, da ga je morala ona krotiti, češ: „Nikar ne golči, ne, kaj si bo kdo mislil.“

„Naj misli, kar hoče . . . Jesti mu moram dati, žlice pa ne. Nihče me ne more prisiliti.“

Meni je bilo seveda težko, da bi bil najrajši izginil. Mislil sem si: — Oh, če bo zmeraj tako! — Ko si nisem vedel drugače pomagati, sem mu pa zagrozil: „Oh, ko bi to-le vedel moj general!“

„No, kaj pa bi bilo potlej?“ me zavrne prezirljivo in oblastno . . .

„Kaj? Bi že videli, kaj! Pretaknil bi te!“ sem mu dejal resno in ga srdit pogledal.

On je kar poskočil in vpil:

„Kaj? Mene pretaknil, mene, tvoj general? Koliko pa ga je, koliko?“

Kar pihal je váme, ki si nisem znal pomagati.

„Ni ga dosti več — je že umrl,“ sem mu dejal, in takrat je prinesla hčerka žlico.

„Nisem mogla najti druge nego leseno.“

A preden jo je položila predme, se je premislila, obrisala svojo in jo dala meni, sama je pa zajela z leseno.

Ta ljubeznjivost me je kar očarala, da sem vzkliknil:

„Oh, ko bi vedel za to punco moj general!“

„I, kaj neki bi bilo?“ poizveduje Lazar radoveden, jaz se pa odrežem: „Kar snubil bi jo! . . . Gotovo bi jo snubil moj general.“

„Če bi mu jo hotel dati,“ se ponese Lazar. „Saj to pa še rečem: Toliko bo že moral biti tisti, ki jo bo hotel imeti, kot je kakšen general.“

Udaril sem se na prsi in pogledal kvišku, občudujoč velikansko misel Lazarjevo in sem rekel:

„O, saj v Dolgem selu je dosti generalov.“

Lazarica je menda čutila, da sem njega malo potegnil, pa se ji je zasmilil in je hotela govorico zasukati: „Ali se nimata o čem drugem razgovarjati?“

Toda on se ni dal ustaviti in je pripovedoval, kakšen bo moral biti tisti, ki bo dobil njegovo hčer. Jaz sem mu kimal, a v resnici sem se mu smejal. Hči se mi je pa smilila. Vsa rdeča je bila, in solze so ji igrale v očeh. Zdelo se mi je, da jo je sram in da je name jezna, ker kimam njenemu očetu. Zato sem molčal in še hitreje zajemal, da nadomestim zamujeno . . .

Ko smo se nosili z drugo jedjo — Lazar je še vedno govoril, kakšen bo njegov zet — pride mimo po stezi tropa koscev. Zadnji — Gornikov — se ustavi in pozdravi: „Bog blagoslovi!“

Pogledal sem ga in videl, da ga prav nič ne skrbi, kaj imamo v skledi, pač pa, da bi fant rad videl Ančkine oči, katere je pa ona sramežljivo povešala. Samo enkrat ga je pogledala, pa tako iskreno, da je bilo meni takoj jasno, kaj je med njima . . .

„Danes je pa vroče,“ je izpregovoril potem Gornikov, samo zato, da je mogel še nekaj hipov gledati Ančko.

„To ste pa iskali sence!“ je odvrnil Lazar.

„Kaj? Kadar smo mi na dnini, se sami ženemo, da nas ni treba priganjati,“ pravi fant ponosno.

„Hahaha . . . Saj se poznamo! . . . Kar vas je v Kozjem repu, ste pridni samo pri skledi.“

„Kaj?“ je vzkipel fant in hotel vrniti zasmeh, a videč proseče Ančkine oči, se je premislil in šel. Ko se je oddaljil nekaj korakov, je zaukal, da se je razlegalo po vasi. V ta krepki glas je vlil ves srd, ki ga je povzročilo kmetovo zasmehovanje, pa tudi vse veselje, da je videl Ančko. Kadar je človek vesel in srečen, mu hoče raznesti prsi in dati mora duška svojim čutilom . . .

Lazar se je pa pobahal:

„Ali ste videli, kako je molčal, ko sem mu očital lenobo? O, ti Kozjerepci! Kadar je treba govoriti ali zajemati iz sklede, jih ne užene nihče v kozji rog, pri delu pa niso nikdar prvi.“

Jaz sem mu ugovarjal in zagovarjal Kozjerepce, da so dobri delavci, kadar hočejo, a Lazar je pihal jezen okrog sebe in ni našel nobene druge lastnosti na mojih rojaki. Čim bolj sem mu ugovarjal, v tem večjem ognju je bil in naposled je potegnila tudi hči z očetom.

Ostrmel sem, ko je dejala: „Ta Gornikov je ravno tak, kakor so drugi!“

Izkušal sem ujeti njene oči, da bi videl, zakaj govori tako; pa je gledala samo v skledo ali na mizo in pritrjevala očetu, ki je klestil po Gornikovem.

Premišljeval sem, zakaj vendar dekle tako govori o fantu, o katerem sem jaz prvi hip razsodil, da ji je pri srcu . . . Ali sem se jaz motil? Ali se hoče dekle s tem potajiti? Ali hoče s pritrjevanjem potolažiti očeta,

da ne bi kipel, da bi ne govoril še dalje slabega o njenem izvoljencu? Tega nisem mogel premotriti in ves ta dogodek mi je ostal kakor zanimiva, pa težka uganka, ki mi ni hotela iti iz glave.

Jaz se menda nisem motil . . . Tiste žareče oči tu in tam . . . Tisto veselje na licu, ko se je oglasil Gornikov — sem si mislil — nekaj je!

Že sem hotel spesniti eno in jo potočiti pred Lazarja, pa se mi je zdelo, da me dekle prosi in zato sem obmolčal.

Cela dva dneva sem bil pri Lazarju na hrani. Slabo se mi ravno ni godilo, prijetno pa tudi ni bilo. — Lazar, saj ga poznate, kako je stisnjen — me je gledal od strani; samo takrat se je nekoliko premagal, kadar sem ga kaj pohvalil. No, ona bi mi bila rada kaj postregla, ko bi bila mogla in smela — pa se je bala njega, ki mi je obgodrnjal vsak grižljaj.

Zadnji večer je ona vendar smuknila za menoj in mi zavalila velik kos kruha, proseč me:

„Tone, ná, spravi! . . . Pa nikar nič ne reci, kako slabo smo ti postregli. Tone, saj veš!“

„Mica! . . . Nič se me ne boj! . . . Saj me poznaš!“ Tako sem jo potolažil.

Pri dekliču sem se bil že prej poslovil. Popoldne sem sedel pred skednjem v senci in sem ravno prav premišljeval, ali je kaj ljubezni med Ančko in Gornikovim, ali ne, ko prinese mimo procko plevela.

Zapazila me je in potočila procko po travi, da se je plevel razsul, potlej pa stopila k meni v senco.

„Strašno je vroče,“ je vzdihnila, potegnila ruto z glave ter sedla.

Govorila sva to in ono. In ko sva se dalje časa pogovarjala in sem bil govor prav napeljal, sem dejal: „Ančka, jaz pa poznam tistega.“

„Katerega?“ je vprašala osupla in rdečica jo je oblila.

„Hehehe, tistega, ki ga imaš rada!“

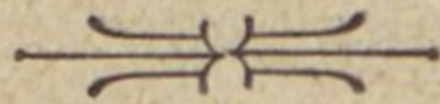
Pri teh besedah poskoči prestrašena in pravi v zadregi: „Jaz imam katerega rada, jaz?“

„Ti, ti, Ančka, ti! . . . Gornikov je tvoj!“ sem ji dejal in se smejal. Nisem je izpustil iz oči, ker sem jo hotel pogruntati. Pa na mojo vero, da sem jo!

„Uh!“ . . . je zavrisknila in zbežala. Pa se je vendar še ozrla in mi dejala: „O, štramec stari!“

Jaz sem ji samo zažugal s prstom in si mislil: „Imaš ga! . . . Prav gotovo ga imaš!“

Sedaj me samo skrbi, kaj bo dejal Lazar, kadar izvé.

IV.

— Ej, bolje je, da gre človek od hiše do hiše in je skoraj vsak dan pri drugih . . . Tako nekaj vidi pa dosti izvé . . . Samemu je dolgčas. Od hiše do hiše sem nosil sedaj vedno svojo žlico s seboj, da ne bi prišel še kje v zadrego in bi mi zopet kdo ne oponašal posojene žlice . . . Pa Lazar je menda samo eden na svetu . . . Ko sem pri Rožanu omenil, da imam žlico s seboj, mi je dejal:

„Kaj? . . . Ako ti dam jesti, dam ti tudi žlico.“

„O, s tako žlico, ki je nisem jaz pomila, ne boš brbal po naši skledi!“ je rekla ona.

„Kaj misliš, da je jaz ne pomijem?“

„Ti jo pa znaš! Kaj si ženska?“

„Ali nisem bil vojak?“

„Bodi! . . . Tisto-le pod nosom bi bil pa tudi strani vrgel!“

„To-le?“ sem se začudil in potegnil brke.

„Tisto, tisto! . . . Uh, kako se meni gabi.“

„Zato, ker tvoj nima takega, kajne?“

„Pa meniš, da bi ne mogel imeti?“ vzraste Rožan.

„Veš, prav precej bi ti jih populila,“ ga poseka ona. Jaz sem se zasmeljal, a on jo je pogledal srdit.

„Ako bi le hotel . . . Mar bi tebe vprašal?“ se zagrozi.

Ona se je samo nasmehnila, češ: — Bi ti že pokazala! — da sem se ji moral tudi jaz nasmehnuti.

„Ko bi ne imel brk, bi bil nekaj vreden.“

„Ho-ho — Rožanka, motiš se . . . Jaz si upam dekletu bolj dopasti z lepimi brkami kakor s polnim žepom denarja.“

„I-jov! . . . Ti si neumen.“

„Jaz? . . . Tako ti rečem: Ko bi bil tako mlad kakor nisem in bi imel take brke kakor jih imam, pa prazne žepe kakor zmeraj, pa bi še Lazarjevo Ančko dobil.“

„O, za pet ran!“ vzklikne ona, vrže žlico na mizo in tleskne z rokami. „Ta bi te pa marala!“

„Ko bi bil dovolj bogat,“ dostavi on.

„Tako rada bi me imela, kakor tistega, ki ga ima sedaj rada . . . Tudi tisti nima kdove koliko več v žepu kakor jaz, brke pod nosom pa še manjše.“

„Lazarjeva Ančka ima kakšnega rada? Ta, ki je bogata in sem jaz njena teta? Pa praviš, da ima takega, ki ne premore ničesar.“

Takega! . . . Takega! Nič denarja, samo brke in pa zal je.“

„Kaj bo pa Lazar dejal?“

„Jaz bi rad vedel . . . Fant je od fare . . . Pa saj ga Lazar pozna.“

„In meni nič ne pove?“

„Saj še sam ne vé.“

„Kateri pa je tisti, kateri?“

Skoraj bi bil izbleknil ime Gornikovega, pa sem se vendar še o pravem času spomnil, da je treba molčati. Bogve, v kakšno zadrego bi spravil Ančko in Gornikovega, če bi bil to na dan zvlekel, kar onadva še skrivata. Rekel sem samo:

„Iz naše vasi je.“

„V Dolgem selu da bi bil tak, ki bi bil za Lazarjevo dober? V Dolgem selu, kjer noben fant nič prida ni?“ je zaregljala ona.

„Veš kaj, naše fante pa ne boš tako v nič devala, vsi so pri enem koritu zrasli, fantje in dekleta naše vasi.“

„To pa že rečem: Noben iz naše vasi je ne bo dobil, tak pa celo ne, ki ne premore ničesar!“

„To ni naša stvar!“

„Naša! Naša! . . . Tak, ki nima nič, da bi jo dobil, tak? Čigav pa je?“

Jaz sem molčal, on je pa rekel:

„To si se pa lepo izmislil, Barbič. Tak kalfaktor si še, kakršen si bil.“

Pomežiknil sem jima in si mislil svoje.

Gornikova kočja je zadnja v Kozjem repu, že tam daleč, kjer se Dolgo selo začne vzpenjati v breg, da se izpred kočje lahko gleda preko vasi. Vrtilč s kam-

nito ograjo ni velik, pa je lepo obdelan. V gredi pod okni se vzpenja po zidu vinska trta, sicer pa rastejo in cvetó na nji raznobojni maki, krške rože, primožki, potonike, georgine in podobne cvetice, ki se ponašajo z velikim očitnim cvetjem, ki ni toliko za nos, kakor za oči. V nasprotnem koncu vrta je majhen zelnik, ob katerem je nasajen fižol na koleh. Gospodarskega poslopja ni drugega na vrtu. Staja za dve kravici je naslonjena h koči zadaj, skonca je pa nekaka lopa, ki je shramba za voziček, koše pa tudi za listje. Več se tudi ne potrebuje, ker velikih njiv ni pri koči, samo nekaj majhnih ograd je, kjer se prideluje malo krompirja in repe, včasih tudi pest ječmena, in se med kamenjem nakosi nekaj trave, ako je suša ne pokonča. H koči spada tudi pravica do skupne paše in drv v gozdu. Zato so morali Gornikovi še vselej vzeti kako njivico v najem, da so več pridelali, in pa na dnino so hodili h kmetom. Ker Gorniki niso bili zapravljivi in Gornica prav gospodarna, so lahko shajali in so imeli po dve kravici v staji in, če je bila letina, da je rastlo korenje, so zredili tudi kakega ščetinca. Tako so nekaj priredili, nekaj pridelali, drugo so prislužili — pa so se preživili skromno seveda, pa vendar zadovoljno . . . In Gornikov Anton ni bil prav nič manj ponosen in vesel nego sin prvega kmeta v vasi.

Aj, Gornikov Anton je bil res fant, tako moški, da ga ni premotilo vsako krilce, da ga ni zapeljalo zvonko smejanje šegavih deklet, ki so se ozirale za njim in so hrepenele po njem. Anton je bil lepe, primerne postave. Zagoreli obraz je bil čeden, pod nosom so rastle brke, katere se je navadil vihati pri vojakih, iz oči mu je odsevala resnost in razum. O, kadar je pa kaj vzkipelo

po njem, takrat so mu oči zažarele, takrat se je leskekatala v njih strastna duša, neupogljiva, vse osvajajoča.

Vaška dekleta so sicer med seboj govorila, kako mrzel je Gornikov Anton . . . Kadar dekleta sreča, ne vé, ali bi jih pogledal ali bi se obrnil v stran. Tako je trd, da se človeku smili . . . V resnici so se pa smilile same sebi, ker se ta trdi Anton niti toliko ni brigal za nje, da bi se jim vsaj nasmehaval ali jih ogovarjal.

Tudi Lazarjeva Ančka je bila nekako huda in nevoljna, ker se ta Gornikov ni toliko smukal okrog nje — hčere bogatega kmeta — kakor so se drugi fantje iz vasi, katerih kar nič marala ni in jih je imela za norca.

„Tak štor!“ je godrnjala Ančka po tihem, kadar je bil Gornikov pri njih na dnini, a se je vendar sukala najrajši okrog njega, posebno, kadar je začel „ta štor“ govoriti. In tako se je nekoč zgodilo, da se je „štor“ zmajal, da je začel po njem kipeti krvavi sok, in se je Ančka vsa ogrela zanj. Dopoldne so kosili fantje travo, popoldne so dekleta grabile seno in fantje so odnašali. Ančka je imela posebno piko na Gornikovega — morda se je hotela maščevati — pa je vedno le njega klicala za odnašanje.

„Anton, pojdi, boš odnesel!“

Gornikov je komaj čakal takega vabila in je vselej vzradoščen pridirjal do njenega kupa in ga odnesel. In ko ga je zopet poklicala k nagrabljenemu kupu, je prihitel, pa se ni takoj sklonil, ampak je uprl roke v bok in je z žarečimi očmi in z razburjenim srcem v prsih gledal Ančko, ki se je zgibala za grabljami. Njena lica so rdela od vročine in dela . . . V tistem hipu je Anton pozabil na delo; to se je menda čudno zdelo Ančki in se je ozrla za njim . . . In njegove žareče oči so jo razburile in zmešale.

„Kaj me pa tako gledaš?“ ga je vprašala nekako osorno in uprla oči vanj.

Anton se je stresnil ob tem trdem vprašanju in sram ga je bilo, da je prebledel, a je vendar odgovoril nekako očitaje: „Ali te ne smem?“

Sedaj je bila Ančka v še večji zadregi. Kar si je tolikokrat želela, se je sedaj zgodilo: Anton se ji je približal. Pa ji je vendar prišlo to tako naglo in nepričakovano, da ni vedela, kaj bi počela. Vse je v nji vpilo: „Glej me, glej me, kolikor hočeš!“ Vsa njena duša je vriskala od sreče — in vendar se ni hotela kar tako izdati. Ozrla se je, če sta sama, in mu rekla: „Saj bi se bil že prej lahko kdaj vame ozrl, pa si tak! . . . Glej me, kakor hočeš.“

Nato je stegnila zopet grablje za senom, ker se ji je zdelo, da ne more več gledati Antona, da bi ne videl, kako vroče ji je v glavo, kako ji utriplje srce, kako je razburjena.

Razburjen je bil tudi Anton, pa vendar še toliko odločen, da se je hotel prepričati, kaj misli ona, h kateri ga vleče srce. Zato jo je vprašal:

„Ančka, ali me imaš kaj rada?“

Zganila se je vsa preplašena.

„To me sedaj vprašaš, to, pa tukaj-le pri ljudeh, kjer ima lahko vsak grm ušesa? Anton, ti si neumen!“

„Ančka . . .“

„Molči, ako ne, te česnem z grabljami. Drugič ti bom to povedala.“

Gornikov se je zadovoljno nasmehnil, njegova duša je zavriskala, vrgel se je na pripravljeni kup sena in ga nesel, kakor bi se igral.

Ej, kako je bil Anton naenkrat močan in lahek . . .

In drugič mu je res povedala, da ga ima tako rada, kakor nobenega več na svetu, on je pa tudi imel samo njo rad, po tem, kar ji je tedaj razodel. To sta skrivala sama in sama vedela, dokler ju ni pogruntal Barbič . . .

Barbič je naposled po številkah prišel do Gornikovih v Kozji rep.

Že dolgo časa je imel nekaj na srcu. Z Gornikovim Antonom bi bil rad govoril. S tem Antonom, ki je premogel majhno več kakor nič, pa se je vendar razumel s hčerjo prvega kmeta v vasi, bahaškega in prevzetnega kmeta, ki je poznal samo sebe in denar, revežev pa ni mogel trpeti. Barbič je bil že precej star in razumen, zato ga je zelo skrbelo, kaj vendar bo sčasoma iz te ljubezni. Barbič se ni nadejal nič dobrega, ko je bil Lazar taka grča, ki se ne omehča, če bi jo tri zime namakal.

Lazarjeva hči pa Gornikov Anton! — To Barbiču ni šlo skupaj, naj je še tako primerjal in zlagal . . . O, seveda, ko bi Lazarja ne bilo, potem bi šla ta dva skupaj tako lahko in lepo, kakor si človek le misliti more . . . Ali tako? . . . Barbič ni vedel svetovati, pomagati še manj. Sklenil je pa bil: Fantu se mora dopovedati . . .

Pri Gornikovih so Barbiča gostoljubno sprejeli. Gornica je napravila jedi, kakor bi imeli mlatiča ali kosca. „E, revež je, naj se enkrat dobro najé“, je dejala mati in umesila štruklje. „Saj ne bo še vsega konec, ako enkrat kaj boljšega zajamemo!“

„E, kaj konec! . . . Bom pa šel zaslužiti! Le postrezite mu, da ne bo rekel, da je bil pri nas najslabše postrežen“, ji je pritrdil sin.

In tako se je zdelo Barbiču, da je prišel v gosti. Prijazni so bili ž njim, kakor bi bil povabljen, ne pa kar tako jim vržen na glavo, kakor je bil v resnici revnim in bogatim. Staremu invalidu se je kar smejalo, ko se je nosil z velikim štrukljem. „O, ko bi bil imel takega pri Kustoci! Človek bi se še poredil, ko bi večkrat prišel naokoli do vas. Taki-le štruklji! Že dolgo jih nisem videl“, je pravil Barbič.

„O, kaj boš tako govoril in se norčeval! Bogve, kako ti drugod strežejo!“

„Ti misliš, pa nič ne veš... Sicer pa mi ni nihče dolžan streči, da mi le jesti dá... Jaz sem z vsem zadovoljen, seveda, kjer je boljše, sem še bolj. Pri kmetu je dobro, pri revežu je boljše... Jaz bolj cenim Kozji rep nego vse drugo selo.“

„Nikar! Nikar!“

„O, jaz sem izkusil, le verjemi mi!... Prevzetnost in skopost je doma pri bogatem kmetu. Saj vama lahko povem... Pri Lazarju bi me bili kmalu ven vrgli, ker nisem imel svoje žlice.“

„Beži, beži!“ se je začudila ona, a Anton ga je debelo pogledal.

Barbič se je zasmel in rekel: „Da, le glej me, pa tudi tebe bodo ven vrgli.“

Anton je zardel in pogledal mater.

„I, kaj ga bodo ven metali, saj ne bo ničesar iskal tam!“

Pri teh besedah je pogledal Anton Barbiča, in na očeh se mu je brala prošnja pa tudi grožnja, tako da je Barbič pogoltnil tiste besede, ki jih je imel že na jeziku in je dejal:

„Ženske so že, ženske Lazarjeve; saj njo že od prej poznam, in Ančka mi je tudi všeč. Toda on, Lazar, ta je tak, da ne vem, kaj bi dejal; revežev ne more trpeti.“

In potem je povedal celo zgodbo o žlici.

Anton je gledal Barbiča kakor osa, da bi se zaletel vanj, kadar bi bila najlepša prilika, in je ugibal, ali Barbič vé, da sta si z Ančko tako, ali pa je zinil tjavendan, samo da ni molčal.

„Mene ven vrgli, mene?“

Tako se je grozil potihoma in samo čakal, da bi z Barbičem govoril. Skrbelo ga je, kako bi začel, da bi ne povedal morda več, kakor Barbič ve. Začel je Barbič sam, ko je ležal v senci pod jablano in je prišel Anton k njemu.

„Anton, ti si tak, kakor šestnajstletno dekle, ko se vpričo nje zmenijo, za katerim obrača oči . . . Jaz ti bom dejal — Tonček.“

„Reci, kakor se ti zdi, samo ne natolcuji me, kadar nič ne veš!“

„Hehehe . . . Tonček, ali veš, koliko sem star?“

„Me nič ne briga.“

„I, seveda, saj imaš dovolj drugih skrbi. Pa vedi, da sem že toliko star, da take ptičke, kakor si ti, poznam. In slep bi moral biti, da bi ne vedel, kaj ti je kri pisala na obrazu. Ves rdeč si bil, ko sem omenil Lazarjeve in povedal, da te bodo ven vrgli, kadar prideš snubit . . .“

„To si dejal?“

„I, rekel nisem, pa ti si to čutil . . . Hehehe . . . Za Ančko smrkaš!“

„Jaz, jaz? . . .“ je poskočil Anton, in vsa kri mu je pritekla v obraz. Jeza ga je obšla, da ni mogel

gladko odgovoriti in je samo jecal, a naposled je vendar-le spravil iz sebe: „Kaj pa to komu mari? To ni nikomur nič mari, pa tudi ti molči, če hočeš živeti!“

Jezno je gledal Barbiča in se tresel, stiskal pesti in škrtal z zobmi . . . O, to ni bil več Tonček!

Barbič je resen nadaljeval:

„Ali bo mogoče vedno molčati? . . . Jaz sem vaju pogruntal, ko sta molčala, in pogruntali vaju bodo tudi drugi. Potlej bo pa vrag!“

„In če je res vrag . . .“

„Ko bi bil samo vrag, naj bi bilo . . . Toda tudi punce ne bo.“

„Bom videl.“

„Boš videl . . . Fant, ubogaj me, pa to punco pusti! Ta ni za te, prebogata je, drugih se loti!“

„Nikoli!“

Fant se je zleknil vznak po travi in si z rokami zakril oči.

„Anton, umiri se in dobro premisli“, mu je velel starec in potem pripovedoval o Lazarju in hčeri . . . Povedal mu je, kdaj je spoznal, da je ljubezen med njima in potem mu je razodel tudi svoje spoznanje, da Lazar nikdar ne bo dal hčere takemu nemaniču, — njegova kočica in ograda ni nič — kakor je Gornikov Anton. Povedal mu je, kako misli Lazar: da bo moral biti njegov zet vsaj toliko, kakor kakšen general. Prosil ga je, naj odneha, sedaj ko je še vsa stvar tajna in bi ne bilo nobenega govorjenja, nobene jeze in preklinjevanja, pa tudi nobenega posmehovanja. Da bi svojim besedam dal večjo veljavo, ga je spomnil, da sta si v rodu po očetu, menda že v petem kolenu, in da mu vest ne dá miru, da mora odvrniti to sramoto od svojega sorodnika.

Anton ga je še precej mirno poslušal, samo včasih je udaril z nogo po tleh, kakor bi hotel nekaj streti. In ko je čakal Barbič odgovora, je Anton vstal in dejal:

„Jaz nisem vedel, da sva si midva v rodu. Prav je, da ste mi to povedali, vsaj vem, kaj vam odgovorim, ker drugače ne vem, kako bi se še menila . . . Lejte, tam gori na zadnji veji jabolko prav na koncu . . . Vidite, jaz sem tak, da hočem ravno to doseči, kar želim. Ako bi si zaželel ono-le jabolko, počakal bi ga, da bi samo palo doli, ali bi ga sklatil; in če bi ga ne mogel, mislite, da bi ga ne dobil? . . .“

„Hehehe . . . Ni gotovo!“

„Gotovo! . . . Drevo bi podrl, da bi dobil jabolko . . . Sedaj veste!“

„Hm! . . . Ali fant, če bi pa drevo nate padlo?“

„Čeprav! . . . Jaz nisem izmed tistih, ki pred vsakim plotom postojé in premišljajo, ali bi ga prelezli ali preskočili; jaz ga tudi poderem, ako je treba . . . Tako, sedaj veste, da bo Ančka moja!“

Obrnil se je in šel v stran, a Barbič je dejal:

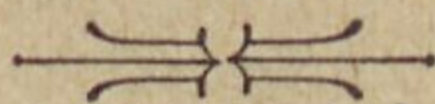
„Mene pa to res skrbi.“

„Mene pa prav nič ne in tudi vas ni treba. Pa tega ne pravite nikomur, prav nikomur, da si ne bodo ljudje po nepotrebnem belili glav.“

Po teh besedah je Anton šel proč. Zaželel si je samote, da sam premisli o vsem, kar mu je povedal starec.

Barbič je pa dejal sam pri sebi:

„O, ta ti je stanoviten! . . . Jaz nisem bil tak, pa tudi zanj bi bilo morda bolje, da bi ne bil. Hudo sta se zagledala, ta dva . . .“

V.

Po južini je obsedel Rohne v senci za kamenito mizo pod košato jablano, da bi se malo ohladil in oddahnil, zakaj vroče je bilo, da je človeku znoj oči zalival. Pripovedoval je materi, kaj so delali dopoldne in poslušal njena navodila za popoldne, katerih pa navadno ni izvrševal.

Otroci so bili zleteli od sklede na vas, da se malo povaljalo po prahu ali pa zlasajo z drugimi. Ko je žena pomila sklede in pometla po kuhinji, je prišla tudi ona v senco. Potegnila si je ruto z glave, prepletala si kite in pripovedovala, kaj ji je povedala sosedica, ko je prišla make iskat na posodo.

Takrat je šinila po vasi Rožanka. Stara Rohnečka je pogledala za njo, ugibajoč, kam se ji tako mudi...

Kmalu nato je nastal na vasi krik. Rohnečka je napela ušesa, nato pa dejala možu: „Ali slišiš?“

„Kaj pa je?“ jo vpraša stara.

„Nekje se kregajo“, pove sinaha in posluša; a stara zajavka: „O, Bog nas varuj!... Bog nam daj ljubi mir!“, ter se prekriža in moli.

„Pri Lazarjevih je kreg, jaz dobro slišim“, pravi ona čez nekaj časa.

„Da se jim le ljubi ob tej vročini!“

„Ali slišiš, kako Lazar vpije — — o, to živinče! — In nekdo joka — O, križ božji!... Ona je tako pohlevna ženska. Le kaj neki imajo, tudi Rožanka vpije!“

Rohnečka je vstala in si dela ruto na glavo.

„Kaj greš menda pomagat?“ jo vpraša on in se nasmehne.

„Gotovo jih pretepa Lazar... O, nesrečna Mica!“

„Kaj bo nesrečna!... Je že jezik preveč iztegovala, da ji ga mora sedaj uravnati. Take ste!“

„Meni ne moreš nič reči... Poglejmo, kam pa Lazar tako praši?“

Rohne se je ozrl in videl Lazarja, ki je mahal po vasi, kakor bi ga kdo podil. Oziral se je v Rohnetovo hišo, da se je začelo Rohnetu nekaj dozdevati in je dejal:

„Pa ne, ko bi ga sedaj k nam neslo?... Veš, če si ti kakšno besedo prenesla!“

„Jaz nič ne vem...“

Rohnečka je sedla nazaj, ker se je tudi nji zdelo, da gre Lazar k njim, pa je ugibala, kaj bi bilo.

In Lazar je res zavil k Rohnetovim.

„Kako zabodêno gleda!“ zamrmra ona.

Lazar ni mogel precej izpregovoriti; stal je pred Rohnetom in ga gledal, kakor bi ga hotel pretakniti. Potem se je nekaj utrgalo v njem, stisnil je pest in zagrozil Rohnetu:

„Veš! To si ti naredil!... Ti, pa nihče drugi! Ti si...“

„I, boter, kaj pa je?“

„Boter gori, boter doli, te sramote ti ne odpustim!... Ti si mi tega človeka v hišo vrgel! Ti si me dal ljudem v zobe...“

„Kaj pa kanižiš? Kaj ti je naš naredil?“ se postavi Rohnečka, ko vidi, da je sama nedolžna.

„Jaz ga bom ubil!“

Grozeče je iztisnil te besede in Rohne se je prestrašen odmaknil.

„Jâzes!... Zmešan je!... Zmešan je!“ je zavpila Rohnečka, in stara je pritrdila: „Skoči brž po blagoslovljene vode, da ga panamo!“

„Nisem še nor, ampak ubil ga pa bom! Barbiča bom ubil . . .“

„I, zakaj pa, boter? I, zakaj? Kaj vam je naredil?“ so izpraševali vsi trije, ko so videli, da niso v nevarnosti.

„In ti si mi ga v hišo vrgel! . . . Ti si tega kriv! . . . In tega ti ne odpustim . . . Nikoli, pa boter gori ali doli . . . Pa proč mi ga spravi, da ne bom videl več tega . . .“

„I, kaj pa je naredil? Ali je vam kaj ukral? Sédite nu!“

„Vse po meni poka, da bi kar zdrobil vse, kar mi pride v roke . . . Ko bi mi sedajle prišel pod roke ta Barbič, jaz bi mu že pokazal! . . . Vi ne veste, kaj mi je naredil!“

„I, kaj vendar?“

„Dejal je, da bo naša Ančka Gornikovega vzela, da bo Gornikov iz Kozjega repa naš zet . . . Gornikov — pa naš!“

„To je rekel?“

„To, to! Sedaj se pa vsa vas smeje! . . . O, ti zlomek stari, da si je to izmislil . . . Pomnil me bo! . . . ,Ukaži! Precej ,ukazi', da pridejo zvečer ljudje vkup . . . O, jaz ga bom že sestradal!“

„Zakaj bi ,ukazoval'?“

„Moraš! Zadnjič smo uganili, da pojde Barbič od hiše do hiše, danes bo pa druga. Danes bomo to odpravili . . . Barbič me ne bo sramotil okrog“ . . .

„Boter, pa veste, da je Barbič naredil te besede? Kaj bi bilo res kaj hudega, če bi bilo v teh besedah kaj resnice?“

„Uh! Uh! . . .“ zapiha Lazar in si seže v lase. „Pa ti to praviš, ti, boter! . . . Ali ste se res zmenili?“

„Kaj se bomo zmenkovali? Mi bi še tega vedeli ne bili, ko bi nam ne prišli sami povedat.“

„Pa, ako vsa vas govori? In se smeje? In za menoj gleda? . . . Pa pravijo, da ne morem boljšega dobiti, kakor je Gornikov? O, prokleti . . .“ Grozil se je in žugal s pestmi.

„Jaz nisem prav nič slišal. Molčíte, saj ni treba praviti, ako je kaj resnice. — Ako pa nič ni —?“

„Prav nič! . . . Jaz bi vse zdrobil, ko bi je bilo kaj. Pa punca je rekla, da ni. Saj sem ji tudi dal po grbi, da je kar zaječala, ko ni vedela precej, kaj sem jo vprašal . . . Barbiča moram tudi dobiti. Ta me bo pomnil, kdaj me je obrekel! . . . ‚Ukaži‘, tako ti rečem! . . . Joh, Gornikov — moj zet! Sramota! Sramota! Moj zet — iz Kozjega repa!“

Takrat je prišla Rožanka, ki se je gredoč domov ustavila, videč Lazarja pri Rohnetovih.

„Viš, ti-le je rekel Barbič, da se naša punca in Gornikov imata“, je dejal Lazar.

„Le po lažniku! . . . Le po obrekljivcu, ako ste možje!“ je izpregovorila Rožanka v ognju.

„To ni bilo nič hudega!“ méni Rohne.

„Tebi ne, je pa Lazarju pa nam, ki smo v rodu, ako nas kdo tako obreče.“

„Jaz se v take reči ne bom mešal“, reče Rohne nevoljen in vstane. „Meni niso nič mari! Boter, mene kar v miru pustite“ . . .

„Ne boš ‚ukazal‘?“

„Ne bom!“

„Tako, ti me boš pustil na cedilu, mene, kmeta, pa boš pustil, da nas bodo imeli ljudje v zobeh! . . . Ali si ti mož?“

„Ako nisem za vas, si pa preberite . . . Kar smo sklenili, ostane. Barbič gre od hiše do hiše, ako imata vidva kaj, se sama domenita.“

„Vidiš, Miha, sedaj imaš to za plačilo, ker si se tako potegoval zanj, da ste ga naredili za ‚moža‘,“ je rekla Rožanka.

„Kar sam si naredi pravico. Jaz bi Barbiča kar razčesnila . . .“

„Saj ga bom tudi jaz!“

Lazar je videl, da ne opravi ničesar in je togoten odšel domov; Rožanka jo je tudi pobrala, toda gredoč je godrnjala: „Lej, človek božji, pa si pomagaj, ako te obrekó . . . Ubogi Miha, od sramote mora skoprneti! Saj še mene kar nekaj stresa . . .“

Ta dan je bil pri Lazarjevih žalosten dan. Lazarica je zdihovala in pripovedovala, da kaj takega ne pomni. Celo takrat ni bilo tako hudo, ko je bila svinja mlade požrla. Ko je bil oče vse od kraja pretepel, kolikor jih je bilo pri hiši, tedaj šele je bil zopet človeški, da je mirno dihal in govoril. Kaj takega, kakor danes, pa še ne! Oče je rentočil in se grozil Barbiču, da je bila Lazarica vsa prestrašena in je potihem molila in pošiljala iskrene vzdihe do svoje patrone: „O, sveta Marija, ti nas varuj nesreče! . . . Samo danes naj Barbič ne pride blizu, pa bo že kako!“

Na Rožanko pa je bila jezna: „Oh, koliko zdražeb je ta ženska že naredila v naši hiši!“

Ančka je bila dopoldne zelo dobre volje, ker je že precej zjutraj govorila z Antonom. Obirala je okrog zelnika fižol in pela, pa je prišel mimo njen Anton. Tako je bila zamišljena v delo in zamaknjena v petje,

da ga ni čutila prej, dokler ji ni zatisnil oči. Prestrašila se je seveda, da je nabrani fižol kar raztresla; pa v tistem hipu ga je spoznala in dejala:

„O, grdoba, kako si me prestrašil! Izpusti me, da te bom videla.“

„Ali si kaj mislila name?“ je vprašal Anton in ji pogledal v oči, potem ji je pa pomagal pobrati raztreseni fižol.

„Ti me tako vprašaš? . . . Ti gotovo nič ne misliš name.“

„Jaz ne? Še kadar spim.“

„Beži, beži! Ko se spi, se nič ne misli!“

„Se pa sanja. Nocoj se mi je sanjalo o tebi.“

„Beži no!“

„In o meni.“

„Pa kaj? . . . Sedaj sem kar radovedna.“

„Dobro! . . . Ti si se jokala in tarnala: ‚Nič ne bo! Nič ne bo!‘ — da sem bil tudi jaz ves obupan in sem si mislil že nekaj narediti. Takrat pa pride k nama, kakor bi bil iz neba pal . . . kaj misliš, kdo?“

„I, kaj me tako staraš?“

„Barbič! Pa je dejal: — Kaj obupujeta, še vse bo dobro, samo sv. Antonu se priporočita. — Nato si ti precej pokleknila in molila, jaz pa nisem mogel upogniti kolen, da bi tudi molil in Barbič se mi je posmehoval, da me je kar jezilo. Ko sem se v sanjah tako mučil, da sem bil ves znojen, sem se pa zbudil.“

„Pa si molil potlej?“

„I, kajpak . . . Sedel sem pa molil, da sem zopet zadremal.“

„U-jej! . . . Zadremal! Pri taki reči, pa tako malo gorečnosti!“

„Bom pa še enkrat.“

„Jaz bom tudi molila. Da si mi le povedal.“

„Potlej bo pa kmalu.“

„O, Bog ve, kdaj pride tisti čas!“

„Bog ve, res!“

To so bile take misli, ki so pregnale veselost.

„O, ko bi bili naš oče taki, kakršni so mati!“ je vzdihnila Ančka.

„Mati so že, mati. Ž njimi bi se že govorilo. Toda oče nas, Kozjerepcev, ne morejo videti, zato ker ne premoremo toliko. Pa revnejši tudi živé . . .“

„Meni pa ni nič do bogastva . . .“

„Ko bi te tako rad ne imel, pa bi rekel: — Že ne sme tako biti, da bi bila moja — pa bi te pustil . . .“

„O, jaz pa ne! Jaz bi šla za teboj . . .“

„Tako, taka si ti!“

„Sv. Anton bo pomagal, le pogumen bodi!“

Ančka je že večkrat premišljevala, kaj bo iz njene ljubezni, in dostikrat ji je bilo tesno okrog srca, da bi bila najrajši jokala . . . Antonovih sanj je pa bila kaj vesela, da si je mislila:

„Stara mati so vedno dejali: Sanje vselej nekaj pomenijo — in Antonove sanje so bile dobre in te gotovo dobro pomenijo . . . O, k sv. Antonu bom tudi jaz molila, in obiskala ga bom v cerkvi . . . Saj se še iz daljnih krajev potrudijo nesrečni ljudje k njemu, pa bo tudi nama pomagal.“

Ta zavest jo je bila privzdignila, da je bila vsa srečna. Celo dopoldne se je zibala v svoji namišljeni sreči. Med jedjo je celo ugibala, kakšno jed Gornikov Anton najrajši jé, in si je mislila: „Tako mu bom kuhala, kar bo najrajši imel.“

Ini kdove, kakšne misli bi bile še takrat prišle v njeno glavico, da ni baš tedaj pridirjala k Lazarjevim teta Rožanka. Ravno so bili odložili žlice in pomolili, ko je stopila na vrt in šla k mizi.

Teta Rožanka je bila sestra gospodarjeva pa je hotela imeti še precej oblasti pri Lazarjevih. Tudi sedaj se je podprla z rokama in je spustila oči po vseh — pa začela migati.

„Tako, taki ste! Taki! . . . Po vsi vasi prej raztrobite, meni pa nič ne poveste . . . Ali sem jaz zadnja v vasi, ker sem nevestina teta?“

Lazar jo je pogledal in zavrnil:

„I, kaj pa zopet otresaš in sanjaš o neki ženitvi, o kateri mi nič ne vemo!“

„O jejhasta! . . . Tako, taki ste! . . . Saj je prav, da vas je sram, saj vas mora biti sram, da dobite tako žlahto tam v Kozjem repu!“

Ančka je zardela, ko je začutila, kam meri teta Rožanka. Ta je pa opazila tisto izdajalsko rdečico in je zmagovalno zavpila: „Vidite jo, kako je rdeča! . . . Še punce je sram, vas pa nič!“

Lazarica pogleda hčer, Rožanki pa pravi: „Si boš zopet kaj izmislila, kar ni res!“

Rožanka je poskočila, kakor bi jo bil kdo uščipnil.

„Tako, jaz si izmišljam, ako povem to, kar vsa vas vé, da bo Gornikov vaš žet!“

„Gornikov — moj zet?“ poskoči Lazar. „Kdo je to dejal?“

Takrat je šinila Ančka v hišo in mati za njo.

„Vsa vas tako pravi, pa mora biti že res, in moje oči me tudi ne varajo. Sama sem opazila, da se nekaj snuje, pa bodisi da s tvojo vednostjo ali brez tebe.“

To pa rečem: Sramota je za vašo hišo in za celo žlahto, ako ne dobimo boljšega zeta, kakor je Gornikov Anton.“

„Jaz nič ne vem o tem. In pri moji veri, da ni nič res!“

„Nekaj je. Meni je Barbič prvi povedal, pa je menda tudi drugod, ker sedaj vsi vedó, in sama sem opazila, da si Ančka in Gornikov pomežikujeta.“

„To je vse zlagano.“

„Če ti ničesar ne veš, pa dekle vé, ona ima gotovo Gornikovega . . .“

„Moja punca? Naša Ančka da bi imela Gornikovega? — — — Nikoli! — Ančka! Ančka!“

Dekleta pa ni bilo pridišati od nikoder, zato je Lazar razkačen skočil v hišo, za njim pa Rožanka. Ančka je stala v veži, ko je prihrumel oče na njo.

„Punca! Ali imaš res Gornikovega?“

Ančka je prebledela in molčala. Rožanka je tlesknila z rokami in dejala:

„Viš, da je res! Ali ti nisem pravila?“

To je tako podkurilo Lazarja, da je skočil in ji dal s pestjo po hrbtu, da se je kar preganila in zaječala.

„Nehaj, jo boš ubil!“ zavpije mati in zajoka.

„Viš, tako je, kakor sem rekla“, se oglasi zopet Rožanka.

Lazar pa zamahne drugič in zavpije: „Ali je res?“

Ančka je odskočila in se tresla strahu ob zidu in gledala proseče očeta.

„Ali ne boš precej povedala?“ . . .

„Oče — ni res!“ je dahnila Ančka in si zakrila obraz.

Lazar se je obrnil k Rožanki in dejal:

„No! Sedaj si sama slišala!“

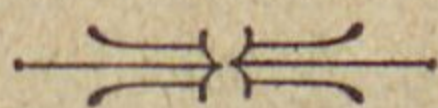
Rožankin obraz se je potegnil, potem je pa rekla:

„Ljudje bodo vendar govorili, ker verjamejo. In od te sramote me bo konec. Ali ti nič več náse ne držiš?“

„Samo eden naj še kaj takega zine, pa ga stisnem za vrat . . . Kdo je to raznesel?“

„I, meni je povedal ta nadloga, ta Barbič, ki lazi od hiše do hiše in pošte prenaša. Drugod je menda tudi ta.“

„Tako, ta?“ se je zagrozil Lazar, in takrat se mu je bil porodil tisti sklep, ki ga je prignal k Rohnetu.

VI.

Ančka je videla besnečega očeta, srce ji je upadlo, in zatajila je svojega Antona.

To jo je speklo pri srcu: „Oh, kaj sem storila!“

Solze so se ji udrle, ne zato, ker jo je oče udaril, pač pa zaradi kesanja. Ej, to so bile grenke solze! Zbežala je iz veže in poiskala samotnega kotička na vrtu, da premisli, kaj se je ravnokar zgodilo, da presodi velikost svojega pregreška, katerega ji je vest očitala, češ: „Lej, kakšna si! . . . Zjutraj si mu še obetala, da pojdeš ž njim do konca sveta, ako bo treba, opoldne si ga pa že zatajila . . . Takšna si! . . . In Gornikov Anton misli, da ima bogve kako zvesto izvoljenko, ki hoče živeti ž njim v veselju, pa tudi v trpljenju in žalosti, ako treba! . . . Viš, kako se Anton moti, kako ga varaš! . . . Ob prvi priliki si ga zatajila, ko se borba še niti začela ni . . . Ali mu moreš pogledati še v oči, v one zveste oči? . . . Ali ga nisi grdo nalagala, ko

si mu tolikokrat zatrjevala, da ga ljubiš? . . . O, taka minljiva ljubezen, ki zginе ob prvi priliki, kakor rosa, ki se posuši ob prvih solnčnih žarkih! . . . Sramuj se!“

Ančka je bila vsa potrta.

„Ti si lažnivka! . . . Hinavka! Ne pojdi mu več pred oči! . . . Naznani mu, da je ljubezen proč, da naj si poišče vrednejše, boljše neveste, ki ga ne bo nikdar zatajila!“

Ej, ko bi Ančka tako rada ne imela tega Antona, za katerim je hrepenelo toliko deklet, katerih pa on ni maral, katerim se je posmehoval, ker si je izbral ravno njo, da je tako srečna — ej, ko bi tega ne bilo, potem bi že rekla: „Najina ljubezen je proč!“

Ali pa more to sedaj narediti?

Ne! Ne! Ne! . . .

Vse v njej se je upiralo, in vest je nategnila druge strune, ki so ugodneje zvenele: „Skesaj se! . . . Padi pred njim na kolena, povej mu vse, prosi ga odpustčanja — in ti bo odpustil . . . O, odpustiti ti mora, ako te ljubi, in Anton te ljubi, gotovo te ljubi, saj drugače bi se ne bil sklonil do tebe in te izbral med vsemi drugimi dekleti — —“

Ta glas jo je božal, jo tolažil in ji vlival novega poguma.

Srčnost se ji je vrnila in mislila je: „E kaj, k očetu grem, pa jim povem, da sem se prej malo zlagala, da je res Gornikov Anton moj ljubi. In če bodo hudi, kaj mi pa morejo? . . . Ali mi morejo prepovedati vzeti tistega, kogar jaz hočem?“

Toda tu je zopet videla razkačenega očeta, pa ji je upálo srce, in solze so se ji prikazale.

Nevolja je vstala v njenem srcu na Barbiča, ki je spravil njeno skrito ljubezen na dan.

„Le zakaj gre to pravit? Kaj njemu to mari? Kaj pa on vé?“

A drug glas jo je zavračal: „Kaj si mislila, da bo to vedno skrito? Enkrat je moralo postati očito . . .“

„Ko bi le oče ne bili tako hudi! . . . K materi grem, pa jim povem, pa naj mati pogovoré očeta.“

„Kaj ne, da bodo še mati tepeni zaradi tebe?“

Tako se je bojevala v skritem kotičku dolgo časa brez odločitve. Naposled se ji je pa vendar zdelo, da je zadela pravo, ko je sklenila: „Antonu povem vse, kaj se je zgodilo, poprosim ga, naj mi odpusti, in kakor bo velel, tako bom naredila, da bo videl, da ga imam rada . . . Pa k sv. Antonu bom molila, da nam pomaga.“

Ta sklep jo je potolažil, da se je obrisala in šla v hišo.

Mati je bila žalostna in nevoljna.

„Ko bi te svakinje ne bilo, koliko bi bilo manj prepira pri nas! On je že tako nagel, dostikrat ga pa še ona nahujška. Kaj je bilo treba danes prepira? Da si táko izmisli!“

„Ančka, ali te je zelo zbolelo?“ vpraša mati hčer sočutno.

„Nič!“

„Pa so te tako udarili, da si se kar zganila.“

„Malo maram. Kaj takega se že prebije.“

„Da si gredó teta táko izmislit in tebe in Gornikovega tako skupaj spravljat! Kako so mogli vendar Gornikovega soditi? Je že res: Kjer baba ne zmore, pa hudobec pripomore, da je potem prepir in prekli-

njevanje in se dela greh brez potrebe. No, kar tako na celem raznašati, da imaš ti Gornikovega — to je vendar preveč!“

„Mati, ali jaz imam Gornikovega Antona res rada“ — izpové hči pogumno.

„Ančka!“ zavriskne mati prestrašena in se vsa trese. „Ančka! Prej si pa rekla, da ni res!“

„Pa je res! Gornikov Anton bo moj!“

„Ančka! Oče! Oče! Ančka, kaj bo?“

Mati je sklenila roki v obupu.

„Naj bo, kar hoče, jaz ga imam rada!“

„Jej!... Jej!... Jej!... Ančka! Mólči! Mólči! Saj poznaš očeta!“

„O, poznam! Dokler je čas, bom molčala, kadar pa pride ura, bom povedala.“

„Pa te bodo topli!“

„Naj me!“

„Ančka! O ti nesrečno dekle!“

Lazarica je bila sedaj res v skrbeh in vsa osupla. Mislila je, da je Rožanka vso stvar iz trte izvila. A glejte, nič ni bilo izvitega — ampak vse resnično... Ančka je imela Gornikovega Antona iz Kozjega repa... Joj! Lazarica ni vedela, kaj bi naredila, samo vzdihovala in tarnala je: „Kaj bo? Kaj bo? O, Bog se usmili! Kaj bo dejal on, ko izvé, da je res?“

Lazarica bi se ne bila nič protivila hčeri; naj bi vzela tistega, kogar ima rada, Gornikovega Antona; toda vest ji je rekla, da ne sme delati proti volji moževi, ki pa ni imel veselja dati hčer takemu nemaniču. Tudi si ni upala moža pregovarjati, ker se ni nadejala uspeha. Zato je svarila hčer: „Ančka, ubogaj mene in očeta pa Antona pusti!“

„Aha! Potlej bi ga pa druga dobila! Anton je moj!“

„Ako ti pa oče ne pusté vzeti ga?“

„O, saj ne bo zmeraj tako. Bodo že drugačne volje.“

„Nikoli! Nikoli ga ne boš vzela!“

„Bom videla! Pustim ga pa tudi ne! Še danes bom vse povedala očetu.“

„Ančka! Nikar še! Nikar še danes! Bo že kako!“ je dejala mati prestrašena, ker se je bala moževe naglosti.

Do večera je vedela vsa vas, kaj je bilo opoldne pri Lazarjevih... Rožanka je pravila na vsa usta, da ni nič res, da bi imela Lazarjeva Ančka Gornikovega, da si je to samo Barbič izmislil. Grozila je Barbiču, da mu bo Lazar uro navil, da bo vedel poštene ljudi obrekovati.

Ko je bil Barbič izvedel, da mu Rožanka grozi zato, ker je raznesel Lazarjevo Ančko, je prisopihal k Rožanki in jo vprašal: „Kaj pa ti govoriš, da sem jaz raznesel Lazarjevo punco?“

„He? Kaj je nisi ti? Kaj nisi? O, nič ne boš utajil! Ti bo že Lazar pokazal!“

„Kaj sem pa rekel?“ ...

„Kaj si rekel? Kaj vem? Ali mar nisi vsega meni povedal?“

Ko jo je pa Barbič potem trdo prijemal, naj pove, kdaj je nji kaj rekel, pa Rožanka kmalu ni vedela, kje je vso stvar izvedela. Dejala je: „Jaz res ne vem, kdo mi je povedal, pa si moral že ti biti, ki greš tako po vasi.“

Selska dekleta so tisti dan kar poskakovale, dirjale semintja in se vpraševale: „Ali že veš? — Ali si že slišala? — Joj! — Joj! — Kdo bi si bil mislil! — Zatajila ga je!“

Pa so si pripovedovale na dolgo in široko, kako je bilo pri Lazarjevih opoldne, in v mraku so se kar zgrinjale na luži. Nekatero so prinesle plevela in korenja, da ga operó; druge so prišle izpirat umazano obleko, in še druge pa samo noge umivat. Pa so si imele toliko povedati, kakor bi se že sedem tednov ne bile videle. Pripovedovale so si na glas pa tudi samo na uho, tleskale z rokami, trkale se po prsih in se smejale, kakor bi bile „sekirice našle“

„Jejhata!... Jejhata!... Kdo bi si bil mislil... Toliko časa ga je motila, nazadnje ga pa zataji!“ je vzkliknila Kozačeva Marta.

„E, saj menda še nič ni bilo med njima!“ je oporekala Jernačeva. „Ančka bi ga bila menda že rada, pa je Gornikov preošaben, ker misli na kako kraljičino.“

„O, ti pa nič ne veš!... Prav nič ne veš, Jernačka! O, ta dva sta se imela, imela“, ugovarjajo vse vprek.

„I, kaj pa veste?“

„Vse vemo. O, vemo, zakaj Gornikov ni imel dobre besede za druge; v to Ančko je bil tako zave-rovan. Sedaj pa ima, hihhi... O, sedaj bomo pa še dobre, samo če bomo hotele biti!“

„Jaz pa še sedaj ne verjamem.“

„Pa meni verjemi, ki sem njena prijateljica“, reče Trznarjeva Katka. „Jaz vse vem, čeprav mi ni nič povedala; pogruntala sem jo... Ob nedeljah sva hodili skupaj v cerkev, pa sem bila sklenila, da jo zasledim, ker mi je vedno pravila, da nima nobenega. A to verjemi, kdor more, jaz ji nisem, pa sem prav imela... Ko sva hodili tako v cerkev, ni pogledala nobenega, samo tam na trgu, ako je videla stati Gornikovega, je

vselej malo zardela. Za nobenim drugim ji niso uhajale oči kakor za njim. Pa to ni kar samo ob sebi.“

Tako so se pomenkovale dekleta na luži in so ugibale, če Gornikov vé, da ga je zatajila, in kaj bo sedaj . . . Kozačeva Marta, ki je bila blizu Gornikovih doma in se je včasih že nastavljala temu Antonu, je bila kar vesela. Škodoželjno srce ji je vpilo: „Prav mu je! . . . Prav mu je!“

In kar ni se mogla zdržati, da bi ga ne zbodla, ko ga je gredoč domov srečala. Hotela ga je videti premaganega, da bi ga zasmehovala in bi se maščevala nad njim. Ustavi ga in vpraša:

„Ali že veš?“

„Kaj pa je novega?“

Marta se nasmehne: „Me pa že vse vemo, da te je dekle zatajila . . .“

Antona razburijo te besede in smeh ga speče, da se zatogoti: „Kaj česnaš?“

Marta se brž umakne, pa še enkrat reče za njim: „Pa je res! Sedaj se pa na glavo postavi, ker te Ančka ne mara več.“

Smejoč se je šla naprej. Anton pa je bil ves razburjen in vrivalo se mu je vprašanje: „Kaj pa to pomeni?“

In takrat se mu je zdelo, da gledajo vsi ljudje za njim in se mu vsa dekleta posmehujejo. Vroče mu je prihajalo.

Lazarjeva Ančka pa ni mogla zaspiti tistega večera. Srce ji je bilo nemirno in različne misli so jo razburjale.

Odprla je okno in se naslonila, podpirajoč si razgreto glavo z rokami. Nočni hlad jo je božal po vročem čelu, ko je gledala zamišljeno tja v čarobno

noč, razsvetljeno od zvezd in od mehkih luninih žarkov. Nji pa ni bilo mehko okrog srca in težke misli so jo mučile . . . Poizkušala je moliti, pa ni mogla končati navadne molitve, zakaj mislila je na to, kar se je zgodilo, mislila na Antona.

„Oh, kaj bo rekel? Kaj bo mislil, ko bo izvedel?“

Tedaj je smuknila senca po tleh, in pod okno je stopil Anton. Ni imel navade ponočevati, a nocoj je moral izvedeti, kaj je ono govorjenje. — Ančka je prestrašena odskočila. Zazeblo jo je, da se je stresla, ko je začula njegov klic:

„Ančka!“

Zdelo se ji je, kakor bi se ji grozil . . .

„Odpusti!“ vzklikne dekle iz dna trepetajoče duše, in solze se ji vlijó po licu.

Anton ni vedel, kaj bi dejal, ko jo je videl tako strto.

„I kaj pa je vendar bilo?“

„Odpusti! . . . Odpusti!“

Samo to je ihtela. Šele potem, ko se je poglelo razburjenje in je Anton le prosil, naj mu pove, kaj se je zgodilo, je začela praviti vse od kraja . . . Pa kako je težko pravila! Vse njeno pripovedovanje je zvenelo kakor iskrena prošnja za odpuščanje in kakor obeti večne zvestobe . . .

Anton je bil žalosten in vesel. Spomnil se je Barbiča, ki mu je dejal, da bodo težave. Res, že so bile tu . . .

„Kaj pa poslej — ali me boš še kdaj zatajila?“ je vprašal Anton deklico.

„Nikdar več!“

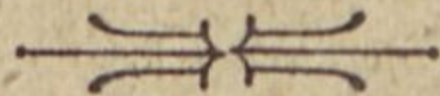
„Pa če te oče zavržejo, tepó ali spodé od hiše?“

„Tvoja bom!“

„Moja v sreči ali nesreči! Če se tudi upira ves svet!“

Pa je šel in na vasi je zaukal, kakor bi hotel vsem oznaniti, kaj se godi v njegovi duši, kakor bi izzival ves svet. „Juhuhu!“

Tisti, ki so ga čuli in poznali, so pa mislili tako in tako . . .

VII.

Zaspal pa tisto noč Gornikov Anton ni.

Njegova duša je trepetala, kri mu je vrela po žilah. Srce mu je bilo nemirno, in neznan strah je silil v njegove, sicer neustrašene prsi, da je roko pritiskal na srce, kakor bi mu hotel vtisniti poguma.

„Kaj pa se je zgodilo?“

Na to vprašanje si je odgovarjal toliko časa, da mu je bilo vse jasno, da je dejal:

„Torej sedaj vedó vsi, da je Ančka moja; in dekleta se mi posmehujejo, a Lazar, njen oče, je besnel!“

To ga je peklo in grizlo.

„Zakaj je besnel, zakaj?“ . . .

To ni šlo Antonu v glavo. Pač mu je pravil nekaj takega že Barbič, toda Anton tega ni mogel verjeti. Kako bi verjel nekaj, kar ne more biti . . . He! Zakaj bi on ne smel imeti rad Lazarjeve Ančke, in ona ne njega? Ali ni pošten fant? Ali se ne more oženiti, ako se le hoče?

Tako se mu je zdelo vse naravno, gladko, pa je bilo vendar drugače . . .

Ančka mu je bila vse povedala, pa mu tudi obljubila, da mu ostane zvesta. In ta obljuba je dajala Antonu moč in mu budila najboljše upanje.

„Kdo nama kaj more, ako se hočeva vzeti? Tistega bi jaz rad poznal, ki bi nama mogel ubraniti!“

Silil se je biti pogumen. A to je bil pogum fanta, ki je ravnokar poklical celo vas „na korajžo“, pa se boji, da bi ne bil tepen, skriti se pa tudi noče, da bi se mu ne posmehovali.

„E, kaj! Zasnubim jo, pa vzamem jo, pa bo mir. Stari se bo potolažil, dekleta bodo pa tudi obmolknila; če bo pa katera hotela še kaj imeti, jo ubrišem po ustih, da se ji ne skremžijo nikdar več na smeh!“

Ta misel ga je potolažila toliko, da je zamižal, a mirno vendar ni spal in dolgo tudi ne. Solnčni žarki so se nekoliko poigrali nad njim, pali mu na oči in ga poklicali: „Vstani!“

Anton je vstal, pa je bil truden, glava je bila težka od skrbi.

Deło mu ni šlo od rok tisto jutro. Zamišljen je postajal celo dopoldne ali posedal za vogali, podpirajoč si glavo, da so začele materi, ki je to opazila, vstajati skrbi. Mislila je, da se ga loteva bolezen, ko ga je videla, kako je na tnalu zagnal sekuro z nevoljo od sebe, kako se je zgrudil na steber in si podprl glavo. In ko je slišala še težki vzdihljaj, ki se mu je izvil, se je prestrašila pa je planila k njemu z vzklikom:

„Anton, ljubi moj sin, kaj pa ti je?“

Sklenila je roke in obupana zrla vanj, čakajoč odgovora.

„Nič mi ni!“

Toda ta beseda matere še ni potolažila, saj se je na sinovem obrazu bralo nekaj drugega. Zdelo se je materi, da odseva na njem težka boleost, ki se pripravlja streti njega, ki ga ima ona najrajši na svetu, ki ji je najdražji, edina podpora na stara leta.

„Mari po pravici povej!“ je vzkliknila in ga prijela za roko pa še bolj motrila njegov obraz, da bi brez odgovora spoznala njegovo boleost. „Anton, kaj te boli?“

Težek smehljaj zbeži preko sinovega obraza, pa ji odgovori:

„Mati, prav zdrav sem. Nobene boleznii ne čutim. Prav brez skrbi ste lahko zaradi tega . . . Človek pa tudi ne more biti zmerom vesel in dobre volje.“

„Torej te skrbi moré?“

Anton prikima.

„I, kakšne pa morejo biti tiste skrbi, ki so te tako potrle?“ nadaljuje mati nekoliko brezskrbneje, ko je izprevidela, da ni nevarnosti. „Pa le kakšne so tiste skrbi, ki jih tako skrivaš pred menoj? Ali jih tvoja mati ne sme poznati?“

„Potlej jih boste pa še vi imeli.“

„Malo več ali manj, to se meni nič ne pozna. Le zaupaj mi!“

Anton je pomislil, kako bi se znebil svojih skrbi, potem je pa dejal:

„Oženil se bom!“

Zardel je pri tem, mati se je pa nasmehnila in rekla:

„Ali te to tako skrbi? To? Oženi se, ako se hočeš! Ali te nisem že davno silila?“

„Seveda ste me!“

„No, viš! Pa te menda skrbi, kaj bom jaz rekla . . . Vesela bom, kadar jo boš pripeljal!“

Starka je sedla sinu nasproti, zakaj bala se je menda, da bi ji noge ne odpovedale prej, preden bi se s sinom zmenila do konca o ženitvi.

„Sedaj mi pa le povej, kako se boš ženil.“

„Ko bi jaz vedel!“

„Ti bom pa jaz povedala; samo povej mi, kaj ti dela take skrbi, da se ti kar glava krivi od njih, iz oči ti pa gleda obup, kakor grešniku na smrtni postelji.“

Sin se je zasmel. Materine besede so mu olajšale srce, da je začel pripovedovati in razkrivati materi svoje srčne težave in tožiti o ovirah, ki mu žugajo. Mati je prikimavala sinu, se veselila ž njim pa tudi delila ž njim strah, ki ga je izražal.

„Prav je, moj sin, prav! Le oženi se, ako te veseli.“

„Pa če mi je Lazar ne dá?“

„I, kaj poglej? Prava reč! Naj jo pa ima, pa naj jo sam gleda! . . . Ali je samo to dekle na svetu?“

Anton preplašen pogleda mater, in kri mu udari v lice. Hipoma vstane ter reče trdo:

„Zame samo ta. Ali mi je tudi vi ne privoščite?“

„Kaj kipiš! Ali ti jo branim? Jaz sem samo tako rekla, če bi tam ne bilo nič, da si pač lahko drugje izbereš . . .“

„Tako Vi mislite! Jaz pa pravim, da mora biti Ančka moja!“

Anton udari z nogo ob tla in oči se mu grozeče zabliskajo.

„Poizkusi! Meni bi bilo tudi prav! Samo tako žalosten ne bodi sedaj, kakor vinski brat pri skledi vode, da še jaz ne bom žalostna.“

„Kaj pa hočem?“

„Sedi, da se do dobra domeniva, to je važna reč.“

Sin uboga mater pa sede, poslušaj, ugovarja in odgovarja ter zopet vprašuje. Saj se je bilo toliko pomeniti, toliko poskrbeti . . . Sklenila sta mati in sin, da pojde Anton snubit k Lazarju, in sicer precej, ko je tako. Čim prej, tem bolje.

Ej, pa tudi ta sklep še ni bil hladilen balzam za Antona!

„Kaj bo pa Lazar dejal?“

To je bilo tisto strašno vprašanje, ki je povzročalo Antonu vse skrbi. „Da bi vsaj vedel, kako bo!“

Pa ni bilo drugače, kakor stopiti je moral doli k Lazarju, vprašat za Ančko, seveda šele potem, ko mu je poslala Ančka pošto: „Pridi!“

O, kako je bilo težko pripraviti se, kako trnjeva je bila ta pot! Rajši bi bil preplezal gore cele dežele, nego šel k Lazarju po tem opravku, ko ni vedel kako bo.

Anton ni imel nobenega strica, nobenega svaka, ki bi ga spremljal k snubitvi, ki bi mu pomagal snubiti . . . Navada je pa taka, da ženin ne pride sam. Zato je Anton iskal tovariša med sosedi. O, precej je vsak obljubil, da pojde ž njim. Ko je pa povedal, kam jo je umeril, je slehrnemu upadel pogum, pa se je izgovoril, rekoč: „Jaz ne utegnem, dobi družega!“

Tudi Kepca se je lotil Anton.

„Drevi pojdeš z menoj! Boš zame govoril . . .“

„O, če je treba precej! Besede ne zna nihče tako zastaviti, kakor jaz . . . Veš, ne da bi se hvalil, pravega si se lotil! Kam bo pa treba iti?“

„Snubit.“

„Snubit? . . . Nu, tako ti rečem, če bo treba kaj pogovarjati in pregovarjati, ni nobenega boljšega od

mene, in če se dekle še tako brani, jaz jo bom izpeljal. Boš ti videl, kako znam govoriti . . . Punca bo naša! . . . Za katero se pa oblizuješ?“

„Boš že videl.“

„I, nu! Kar povedi, saj ne pojdem precej na vas izkokodakat, ako je treba molčati!“

„Potlej pa ne pojdeš z menoj.“

„Jej! Kako mi malo zaupaš. Ali nisem vaš ‚vojvoda‘? Ni je take dalje, da bi se je jaz ustrašil, kadar je treba iti snubit . . . S takim fantom, kakor si ti, pa bi celo šel, ne vem kam. Saj bi me ne bilo treba biti sram, pokazati te . . .“

Anton se je pa vendar še obotavljal.

„Lej ga, lej, kako mi malo zaupaš! Pa bi si bil drugega izbral, če nisem jaz dovolj dober ‚mož‘.“

„Ne bo treba iti daleč. Še iz vasi ne — samo do Lazarja.“

Kepec ga je pogledal debelo, kakor bi se mu bil kos ustavil v grlu, potem je pa s težavo spravil iz sebe glas:

„Dič!“ . . . Drugo je samo gohtal, da ga Anton ni umel in je upal, da je dobil pravega.

„Saj bova kmalu opravila,“ je opomnil Anton, da bi spravil Kepca v dobro voljo. Toda ni šlo.

„Dič! . . . Boš letel skozi zaprta vrata! Jaz te ne grem gledat!“

„Ali se res bojiš?“

„Jaz koga bojim? Ga ni takega! Ampak k Lazarju že ne grem — se že od nekdanj ne moreva videti.“

„Pojdem pa sam!“

Anton je bil razburjen in je šel v stran.

„Pa ravno k Lazarju!“ je momljal za njim Kepec. „K Lazarju? . . . Ti jo bo že dal!“

Ko se je naredila tema in je bila vas že prazna, tedaj je pa šel Anton sam snubit. Ej, težka je bila ta pot, a potrebna. Zbiral je misli in iskal primerne besede, s katero bi nagovoril očeta in mater. Postajal je malo-đušen, a ljubezen je zmagovala, in na ves strah, na vse pomisleke se je tolažil z mislijo: „Ona me ima rada. Nihče nama ne ubrani vzeti se!“

Srce pa mu je hotelo razbiti prsi.

Čim bolj se je bližal hiši, tem bolj počasi je stopal, in gotovo je hvalil Boga, da je Dolgo selo zares dolgo.

Naposled je pa vsake poti konec in tudi Anton je prišel do Lazarjeve hiše. K vsej sreči so ravno molili rožni venec in Anton je imel čas počakati, umiriti se in zbrati misli.

Nekaj časa je poslušal glasove, ki so prihajali iz hiše, nato se je pa odkril in začel moliti z onimi v hiši.

Ni hotel precej po končani molitvi vlomiti v hišo, ampak je še nekoliko počakal. Otožnost se ga je pollaščala, ko je mislil, kako so sicer ljudje veseli snubača, kako se pripravljajo nanj, a zanj niti ne vedó, da pride, in če bi vedeli, bogzna, kako bi se pripravili nanj! . . .

„Ona vé!“ se oglasi neki glas in mu vrne ves pogum in zbudi kljubovalnost. Trdo stopa do veže in v hišo s pozdravom: „Dober večer!“

Stari je še klečal na stolu in slonel na mizi, tiščeč glavo med rokami. Ko začuti prišleca, vzdigne glavo in se ozre v vrata, pa gleda debelo Antona, ki je obstal pri vratih nekako zbežan, ker mu nihče ni odzdravil. Tudi Ančka je molčé sklenila roke, zardela in povzdignila za hip oči, potem pa pogledala mater, ki se je

prestrašena ozrla v hčer. Ančkine oči so izražale iskreno prošnjo, ki je pa v materinem srcu zbuja grozen strah, da ni vedela, kam bi se obrnila; začela je slačiti male otroke, jih prekrižavati in moliti ž njimi, Ančka pa je odgrinjala posteljice.

Lazar je odmolil in zopet pogledal Antona, pa ga vprašal osorno: „Kaj pa ti štramaš tako ponoči? Ali greš kam zdomi, ker si tako prazničen?“

„K vam sem prišel, oče,“ pové Anton s težavo in naredi nekaj korakov po hiši.

„K nam?“

Lazarju se je poznalo na glasu, da se čudi, pa je gledal Antona, ki ni vedel, kam bi se dejal in kam bi pogledal.

Ozrl se je v Ančko, in ko so se ujele njune oči, je dobil zopet nekaj poguma, da je izpregovoril:

„Snubit sem prišel.“

„K nam?“ vpraša Lazar in v naglasu se je poznalo, da narašča njegova jeza.

„K vam! Ančko mi dajte!“

„Križ božji!“ vzklikne Lazar in se zakrohota, a ta krohot je bil krohot togote.

Lazarica in Ančka sta pa premetavali otroke in obleko, in mati je hrkala in hrkala, da bi vsega ne slišala.

„Svojo hčer mi dajte!“

„Tebi?“ bruhne Lazar in stopí predenj. „Tebi?“

Glas je izražal zaničevanje, kakršno goji bahaški kmet do revnega soseda.

„Ti si se zmotil, Gornik! Ti nisi prišel v pravo hišo! Gotovo se ti je zmešalo!“ nadaljuje Lazar.

„Tako je! Hčer mi dajte! Ančko . . .“

„Tebi? . . . Tebi? . . . Ali blazniš? Kdo si pa ti? . . . Ali ti diši denar?“

Lazar je bil iz sebe in je kar sikal v Antona, ki je gledal vanj.

„Denarja nisem prišel iskat, ampak Ančko mi dajte!“

„Takemu beraču?“

„Pošteno služim in nikogar še nisem nadlegoval, pa tudi po vašem denarju ne vprašam. Streho imam, a z rokami bom zaslužil drugo, kar bova potrebovala.“

„Huj! Glejte ga! Kaj pa pravita vedve?“

Mati je globoko vzdihnila, Ančka je pa vsa solzna pogledala Antona.

„Prej ne grem od vas, dokler mi je ne obljubite . . .“

„Hahaha!“ se je zakrohotal Lazar po sili. „Pa si jo vprašal, ali te dekle mara?“

Anton se je ozrl vanjo, in Ančka ga je razumela ter izpregovorila: „Oče, rada ga imam . . .“

Mati, ki je pri prvem hčerkinem glasu planila k nji, da bi ji zamašila usta, ni mogla več preprečiti njenih besedi.

Oče je ostrmel in zapičil oči zdaj v hčer, zdaj v ženo pa v Antona, in ko se je zbrala vsa jeza, je pokazal vrata in zarohnel:

„Poberi se!“

„Ali mi jo daste izlepa?“ se je zagrozil Anton in pogledal Lazarju v oči.

„Kaj?“

Lazarja je začelo lomiti po rokah in je šel snubaču naproti z razprostrtimi rokami. Zdelo se je, kakor bi se zdajpazdaj zgrabila, in Ančka se je zbala za Antona, pa je planila med nju, kričeč:

„Anton, beži, beži!“

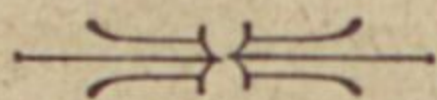
Tudi Lazarica se je vmešala in začelo se je vpitje in pehanje semintja. Za nekaj časa je pa Lazar hodeč po hiši gori in doli sopihal kakor bi bil gore premikal in goltal, Lazarica je pa tarnala in močila hčeri glavo z vodo. Snubača ni bilo nikjer . . .

Drugi dan je vprašal Kepec še vedno praznično oblečenega Gornika:

„Kako si letel, hahaha?“

Gornik se je nevoljno obrnil in šel v stran, a Kepec je kimal za njim:

„Sedaj vidiš, kako se zajemlje iz bogatinove sklede!“

VIII.

Drugi dan je imel Barbič slab dan, to se pravi, slabo kosilo pri Dolenji Urši. Kaše mu je bila skuhala na svežem mleku ter je polno skledo postavila predenj, a sama je smuknila k sosedi, kjer je bil danes cel dan ženski zbor. Barbiču je precej nekaj neprijetno dišalo, da je začel vihati nos; pa ker se mu je bela kaša tako prijetno režala, je udaril po nji, toda . . . brr . . . ni je mogel jesti — bila je preveč osmojena. Nehal je, pa zopet začel, ker se mu je kaše škoda zdelo in je bil lačen — pa vse zastonj, kar upirala se mu je.

„Táko-le dá!“ je godrnjal nevoljen. „Saj bi se je še mačka branila!“

Ko je pa prišla Urša v hišo, da bi jo pohvalil, kako je dobro napravila, je zagodrnjal:

„I, kaj si pa delala, da si tako prismodila? Kdo bo to jedel?“

„O, kako si pa izbirčen!“

„Ná, pa pokusi, pa se bom tri dni postil, če jo ti vso sneš.“

Urša vzame žlico in začne jesti.

„Joj! Joj! Pa res! . . . Kaj si boš mislil . . . Ljubi moj, nikar ne zameri! Nisem imela časa stati pred pečjo, pa se mi je to naredilo. Ti ne veš, kaj se je zgodilo, ti ne veš . . .“

Barbič je bil radoveden.

„Poslušala sem pa sem bila gredoč na kašo pozabila . . . Ako hočeš, in ako res ne moreš spraviti te kaše doli, ti bom pa par jajc čez ponev vrgla, da ne boš govoril okrog, da si šel lačen od moje hiše . . .“

„Dolžna si me napasti, potem pa kakor veš. Nu, kaj pa te je tako zmotilo?“

„Ti, pomisli, bom videla, kaj boš dejal: Gornikov Anton je snubil Lazarjevo Ančko.“

„A—a—a!“

„Res! Ni korajžen, da jo gre snubit?“

„Pa bo?“

„Kaj si neumen? . . . Nič ne bo . . . Kje pa to more kaj biti!“

„Kaj pa je Lazar dejal?“

„I, kaj! Iz hiše ga je vrgel, punco pa pobil, da še sedaj leži v nezavesti.“

„Jej! . . . Jej!“

„Tako je! Sedaj pa ne vedó, ali bi šli po gospoda ali po padarja.“

„Mari naj gredó po Gornika — pa bo precej ozdravela!“

„Ti si neumen!“

„Mari si ti, pa Lazar, pa vsi taki!“

„Se ti pozna, da si iz Kozjega repa.“

„Kaj so tam kaj slabši ljudje, kakor ste tukaj na sredi, kâli?“

„Nič prida niste!“

„Ti oklešček ti, babji! . . . Molči, pa rajši premisli, kdo je slabši. Ali ni Gornik več vreden, kakor vsi drugi fantje v vasi?“

„I-jov!“

„Zakaj se je pa Lazarjeva ravno za njim pehala?“

„Tako se je!“

„Misliš, da mu ni pomigala, naj jo pride snubit?“

„Tako mu je! . . . Beži, beži! . . . Sanjalo staro!“

„Sanjalo? Včasih mi pa nisi tako rekla . . .“

„M . . . m . . . m! Dedec!“

„Ti, Urša, saj si menda že pametna! Zakaj bi pa Lazar ne dal Gorniku hčere?“

„Saj ni neumen! Pa sram ga je menda tudi! Kaj bodo pa ljudje rekli?“

„Kaj pa sedaj pravijo? Ali je to lepo? . . . Lazar je bahač. In ako bi bila dekle taka, kakor je stari, bi jaz Gorniku svetoval, naj jo pusti. Tako pa ne. — Naj se vzameta!“

„Kaj ti kaj moreš, reva?“

„Jaz? Boš videla!“

Barbič jezen vstane pa se odpravi, ker je bil na jed čisto pozabil. Urša se pa tudi ni hotela več spomniti obljube . . . Barbiča je bilo to razburilo, kar mu je bila Urša povedala. Gornika je imel rad, Lazarju pa je bil gorak in ga je veselilo, kljubovati mu . . . Krenil je v Kozji rep.

„Pa jo pusti, Anton!“ je prigovarjala Gornica sinu. „I, kaj se pa siliš tja, kjer te ne marajo? Pameten bodi!“

Anton se ni dal pregovoriti. Vse je vrelo po njem, in misel za mislijo se mu je porajala, ljubezen in srd sta ga razburjala. Ej, kako bi ga! . . . Hvalil je pa Boga, da mu je dal mirnost. Ko je Lazar zbesnel in se je vrgel nanj, takrat je Antonu zavrela kri in ga silila k upor; toda obenem mu je tudi šinila v glavo misel, da je nasprotnik — Ančkin oče.

„Ali te bo potem še ljubila, ako prizadeneš očetu kaj hudega?“

Kri se mu je umirila in kakor neobčutljiva stvar se je pustil sukati Lazarju, ki ga je potem igraje spehal vun.

O, saj bi ga ne bil! Ali če je pa Lazar Ančkin oče . . .

Premišljal je, kaj bi storil, a za materin svet ni maral.

Barbič se je prismejal h Gorniku. Po pozdravu je sedel kakor domačin in je gledal sedaj njo, sedaj Antona, ki sta bila oba v zadregi.

„No, si opravil?“ je vprašal Barbič čez nekaj časa s takim glasom, da se je poznalo, da vé vso stvar.

Zato mu ni nihče odgovoril.

„Ali ti nisem pravil, hehehe? . . . Fant, sedaj pa imaš!“

„Ničesar nimam!“ je vzkipeł Anton.

„Saj vem, da ne, hehehe . . . Pa tudi nič imel ne boš, če ti je Lazarjeva Ančka vse.“

„Bom videl!“ se je zagrozil Anton.

„Jaz ga tudi prosim, naj si jo izbije iz glave. Pa je samoglav,“ je rekla mati.

„Pa take hruške klati, katerih ne doseže, hehehe . . .“

Anton ga je jezno pogledal in se zatogotil:

„Starec, ali sem te klical in iskal tvoje pomoči!“

„Nič se ne jezi, pa ostaniva še prijatelja! Nisem prišel dražit te. I, kako je pa vendar bilo?“

Nesrečniku je dobro, ako si more olajšati srce. Tudi Anton si ga je.

„Kaj boš pa sedaj naredil?“ ga je vprašal Barbič, ko je izvedel, kako je bilo.

Anton tega sam ni vedel, samo to je trdil: „Moja bo, pa moja bo, pa nobenega drugega . . .“

„Da bi ti jo izlepa dal, ne smeš upati; ti Lazarja premalo poznaš.“

„Jaz mu tudi tako pravim, pa me ne uboga in mi ne verjame,“ je pritrjevala mati vsa solzna.

Anton je bil hud, ker ni vedel, kako bi se izmotal; mati in Barbič mu nista nič takega svetovala, kar bi se zdelo njemu pametno. Grozil se je Lazarju, ako mu ne bo dal hčere izlepa.

Mati je tarnala:

„Moj Bog, še v nesrečo nas spravi zaradi te ženske!“

Barbič pa je dejal čez nekaj časa skrivnostno:

„Jaz pa vem, kako bi jo Lazarju vpihal in punco dobil . . .“

Gornica ga je sumljivo pogledala, toda Anton se ga je oklenil, kakor se oklene utopljenec bilke.

„Vi veste, vi? Pomagajte mi!“

„Pa si ti fant za to?“

„Jaz ne? . . . Jaz?“

„Pa dekle mora tudi biti!“

„Moja Ančka? . . . Ta me ljubi!“

„Pa jo poizkusi!“

Anton ga je pogledal, kakor bi hotel ugeniti Barbičeve misli. Ta se je nasmehnil in dejal: „Pobegni ž njo!“

Mati in sin sta ostrmela, in ona je dejala: „O, to pa ne! To pa ne! . . . Po poštemem potu se vzemita ali pa nič!“

„Ako pa ni drugače mogoče?“

„O, meni je vse eno,“ je vzkliknil Anton.

„Nič ni nepoštenega . . . Poslušajte, kako si mislim jaz to stvar. Lazarja poznam. On ima velik srd do revnih ljudi. Revnejšega kakor je sam ne pogleda lepo in ne izpregovori ž njim prijazne besede. Za svojo hčer bo iskal bogatega ženina in ljubezen ne bo čisto nič odločevala. Kaj je takemu človeku ljubezen, zlasti ako se njega ne tiče! On bi skoprnel jeze in sramote, ako bi imel zeta v Kozjem repu, kjer vsi nismo za enega trdnega kmeta. Tvojo snubitev veš, kako je sprejel, in sedaj pravijo, da kar besni. Hči in žena morata dosti pretrpeti . . . Da bi jo dobil izlepa, ne moreš misliti, izsiliti je tudi ne moreš, a njegove smrti čakati seveda ne kaže, ker taka grča nekaj prenese in lahko vsi drugi prej umrjemo kakor on. Ako se imata res rada, da drug brez drugega živeti ne moreta, pobegnita zdomi v Ameriko pa se tam poročita . . . Potem vaju tudi Lazar ne bo mogel razdreti. Nu, ali ti je všeč moj svet?“

Antonov obraz se zjasni kakor nebo po viharju, mati pa tolče z rokami in odmajuje: „Oh, Anton, samo tega ne, samo tega ne! . . . Kaj bom počela jaz brez tebe?“

„Saj bo nazaj prišel, stara! . . . Nekaj časa boš že potrpela.“

„Jaz pojdem!“ je rekel Anton odločno in se hvalježno nasmehnil Barbiču.

Mati je zajokala in očitala Barbiču, da zapeljuje sina.

„Kaj, stara? . . . Jaz zapeljujem? . . . Ali je to kak greh, ako pomagam dvema do sreče?“

„Oče te bo klel zato!“

„Hahaha! On kolne še za bolj prazen nič. Tudi jesti mi dá s kletvico. O, to bom že prestal.“

„Zapeljivec!“ . . . Sin, ne poslušaj ga!“

„Jaz pojdem, nihče mi ne ubrani!“ je ponovil Anton materi.

„Ako se bo pa dekle branilo, hehehe?“

Anton je osupnil; a kmalu je bil zopet pogumnejši, saj mu je nekaj dejalo, da je Ančkina ljubezen močnejša kakor strah pred očetom in široko morje.

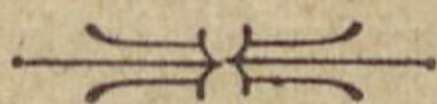
Naposled se je vdala tudi mati Gornica, zlasti ko ji je sin obljubil, da se vrne kmalu domov . . .

Vse to je ostalo tiho in Gornikov Anton se je skrbno pripravljaj na pot v Ameriko. Izprva je bil res nekaj v dvomih, ker ni vedel, kaj bo rekla Ančka; ko mu je pa obljubila, da gre ž njim, kamor hoče, je bil vesel. Ker ni mogel dobiti dovolj denarja, da bi izginila oba kmalu, sta sklenila, da pojde najprvo on, in ko bo zaslužil prvi denar, ji pošlje karto, da pojde za njim.

Podgorski Škodek mu je posodil denar za pot in Gornikov Anton se je poslovil od matere, Barbiča in drugih znancev in je odpotoval z lahkim srcem, saj mu je Ančka dejala ob slovesu: „Anton, samo tvoja sem in s teboj grem, kamor hočeš . . .“

Lazar je pa dejal: „Ali ste ga videli? ... V Ameriko mora, ker nima dovolj kruha! Pa je hotel moja hčer ... Kaj si vse ne spomnijo dandanašnji, ti potepuhi! ... Moj denar mu je dišal, pa ne moje dekcle ... Jaz poznam Kozjerepce! ... Punca, Boga zahvali, da se nisi ujela.“

Ančka je molčala, v nedeljo potem je pa šla k sv. Antonu in mu zaupala svoje težave.

IX.

Kmalu potem so sedeli Seljani pri Rohnetu in so kakor po navadi z vriščem in preprirom prereševali tisto stvar, zaradi katere je bilo ‚ukazano‘. Potlej so malo povasovali, ker je bil že dolg večer, tako-le kasno v jeseni.

Od volov in prešičev se je zasukal razgovor na fante in dekleta in na svatbe, katere so se pripravljale za predpust. Ko je bilo že vsem besede zmanjkalo in so nenadoma vsi obmolknili, da je nastal tisti trenutek, o katerem pravijo: „Sedaj marširajo oficirji v nebesa“ — se je obrnil sam Rohne k Lazarju in izpregovoril: „Boter, takrat ste pa eno pametno naredili, ko ste snubača vrgli iz hiše!“

Pohvaljenemu Lazarju so se zaiskrile oči od veselja in je odvrnil: „Kaj ne da!“

„Jaz bi ga bil tudi!“ je menil Hren. „Takega človeka, ki ničesar ne premore!“

„Ali kaj sem hotel drugega, kakor ven ga vreči?“ je povzel zopet Lazar, ko so vsi napeli ušesa. „Jaz

sem še klečal pri mizi po rožnem vencu, ko se vrata široko odpró in stopi v hišo trdo in po koncu, kakor bi bilo vse njegovo, ta Gornikov. Hitro sem še tisto odmolil, kar sem se bil odmenil, potlej sem ga pa vprašal bolj prijazno, kakor je bilo treba, po kaj je prišel. Nekaj časa je mencial in nekaj premetaval po ustih, potem je pa spesnil: „Punco mi dajte!“ . . . To vem, da sem ga prav debelo pogledal in potlej sem se zasmel. „Ali noriš ali kâli?“ Pa kako vam je bil hud . . . O, nič drugače kakor: „Punco mi dajte, pa punco mi dajte, jaz sem jo prišel snubit . . .“ Jaz sem ga nekaj časa pogovarjal, naj bo pameten, potlej pa, ko sem videl, da se je začelo tudi dekletu mešati, sem ga pa prijel in vrgel ven . . .“

„Hahaha!“ so se zasmeljali vaščani. „Prav si naredil!“

„I, kaj je pa Ančka rekla?“ je vprašal Rohne. „Je bila kaj huda nanj?“

„Ja! Nanj ja! . . . Name! . . . V me se je zapodila. Jaz do tedaj nisem vedel, da so naše ženske tako neumne, sedaj pa vem, da so ravno take, kakor druge . . . Ako ji moški le pomežikne, pa hoče iti za njim, pa vpije: Moj bo, pa moj bo, pa moj! . . . Najprvo sem njega ven, punco, ki je hotela za njim, pa nazaj — —“

„Tako je hotela za njim?“

„I, kako pak . . . Zato je tako vrelo po meni. Ko sem videl, da se mi hoče zet iz Kozjega repa zares obesiti na vrat, sem pa trdo na noge stopil!“

„I, tako se mora tako, trdo nastopati! To je bila moška!“ je pritrdil Hren.

Nekdo drugi se je pa oglasil: „Ali kako vam ti-le Kozjerepci govoré! . . . Toliko časa ti piha in piha, da te omami; posebno lahko verjame pa táko neizkušeno dekle.“

„Ali nisem dejal?“ se je obrnil Kepec k svojim tovarišem in jih pomenljivo pogledal.

Nekateri so pokašljali v znamenje, da soglašajo ž njim.

To pa ni nič zmotilo Lazarja, ki je začel: „Vidite možje, saj ste pametni, pa vas vprašam: Ali more priti iz Kozjega repa kaj pametnega, kaj dobrega? . . . Ni mogoeč! Lejte, cel ljubi božji dan se vlačijo ti ljudje po sencah in postavajo, ker nimajo dela, in po zimi se iztegujejo po peči, pa jih ugibljejo, neumne seveda, se učijo lepe besede postavljati in potlej, ko vidijo, da sladke besede vlečejo, začno misliti na ženitev, ti postavači.“

„Dič! . . . Kaj si pa ti?“ se je razkoračil Kepec. „Ko bi Kozjega repa ne bilo, bi ti proso v plevelu minilo, travo bi ti pa volk požgal. Možje iz našega konca! S temi ljudmi iz vasi ni nič. Ene poštene nam ne priznajo! . . . Po leti, ko bodo lazili okoli nas in iskali delavcev, jim hrbet pokažimo, pa rajši kose oponašajmo: Fiv! . . . fiv! . . . Sedaj pa domov! O, Kozji rep bo še dober!“

„Hvala Bogu, da je tako hitro minilo!“ se je od-dahnil Rohne, ko se je bila hiša izpraznila.

„So bile že začele, te zgage kozjerepske!“

„Ali znajo kaj drugega?“ je vprašal Hren.

„Kmalu bi nam bili ves pogovor razdrli,“ je go-drnjaj Rohne. „Vidite, boter, kako ste bili takrat hudi na Barbiča! . . . Pa stvari le ni bil tako iz trte izvil, kakor ste vi dejali in kakor se je potlej pokazalo.“

„Vidite? Naglica ni nikoli kaj prida. Sedaj se je pa vse prav naredilo. Kaj pa punca pravi?“

„Prav nič ne porajta . . . Kakor bi ga nikdar ne bilo, še žugne ne o njem, dasi včasih besedo tako zasučem, da bi lahko kaj rekla.“

„Je že pametna!“

„Saj pravim . . . To je bilo samo tako! . . . Preslepil jo je bil in pregovoril, pa mu je verjela. Ali sedaj, ko sem ji to neumnost izbil, in jo je on potegnil v novi svet, da se ji več ne nastavlja, je dobro.“

„Pa jo boste omožili?“

„O, da le pride tak, ki bo všeč meni, pa pojde z njim! . . . Kajpak! Doma ne bo!“

Lazarjeva Ančka je pa tudi vedela, da ne bo dolgo doma. On je šel naprej, a ona pojde za njim, ko bo tisti čas prišel . . . O, za njim je hrepenelo njeno srce, za njim, za Antonom. Sedaj je šele prav čutila, kaj ji je Anton. Mislila je vedno nanj, in strahu koprnela zanj. Pa to je skrivala, ker ni smel nihče vedeti, kaj je v njenem srcu, kaj se snuje v njeni duši . . . O, kako je težko pričakovala prvega njegovega sporočila!

Nekaj tednov potem, ko je bil odšel Anton, pride Barbič k Lazarjevim, dasi je imel še dve hiši obrati v Kozjem repu.

„O, nič se me ne ustrašite, ne bom še ostal pri vas,“ se je izgovarjal Barbič. Samo pogledat sem prišel, ako ste še kaj hudi name po tistih besedah, saj veste . . .“

Ančka je zardela, a stari ga je zavrnil:

„E, kar molči o tistem, kdo pa še kaj vé. Kar je bilo, je minilo. Kar brez skrbi pridi!“

„Pa bom prišel čez nekaj dni, ko bom ‚skozi‘. Bom že prinesel žlico.“

„Če je prav ne!“ je dejal Lazar, ki je čutil, da ga je hotel Barbič malo zboosti. „Pa kaj povedi!“

„Bi že kaj, pa bi ti menda ne bil vesel!“

Barbič je obračal oči za Ančko, da je naposled ona to zapazila in ji je kri nemirno zaigrala. Slutila je, da ima Barbič nekaj posebnega zanjo, nekaj od — njega. Zmenila sta se bila pred odhodom, da bo Anton pisal Barbiču, kar bo imel nji povedati, ker bi se sicer lahko pripetilo, da bi pismo zánjo prišlo v očeto-ve roke, kajti na kmetiških poštah niso tako natančni in molčeči, kakor žele ljudje, ki prejemajo in oddajajo ljubezenska pisma. In kaj bi bilo, ko bi oče ovohal, da prejema Ančka pisma iz Amerike! Na to ni smela Ančka misliti . . .

Sedaj je bila v strahu, da bi Barbič kaj ne izbleknil vpričo očeta. Jezna je bila nanj, zakaj je ni poiskal kje na samem . . . Pogledala ga je ostro in šinila ven. Starec pa ni mogel planiti kar za njo, ker to bi zbudilo sumnjo; zato se je razgovarjal še dalje z Lazarjem o letini in vremenu.

Ančka pa ni potrpela zunaj, ampak je zopet pritekla v hišo. Le-tu je kaj premaknila pa zopet kaj odnesla, in ko je še enkrat jezno pogledala Barbiča, je zdirjala zopet ven. Barbič je pa le sedel in se pogovarjal . . . Ančka bi mu bila kar obraz razpraskala od togote, pa si ni mogla pomagati, ampak je samo smukala iz hiše in v hišo, da si je Barbič mislil: „Kako ti je nepočakljiva, o ti nepokoj ti!“

Ko se je nekaj dalje pomudila zunaj, naenkrat pripije v hišo: „Oče, oče, pojte no v hlev! Vsa živina je sproščena v hlevu, pa bôde se, da je strah!“

Lazar jo po tem strašnem sporočilu udere iz hiše in za njim mati. Ančka pa hitro skoči k Barbiču:

„Kaj je? . . . Kaj je? . . .“

Barbič se ji je nasmejal, ko jo je pogruntal. „Ptica si! Jaz bi se ne bil tako izmislil.“

„Kaj je?“

„Ná, pa beri! . . . To-le je bilo v pismu z naročilom, da izročim tebi . . . Je pa gotovo tisoč pozdravov notri. Pokaži!“

„Vam? . . . Ne utegnem, ker moram iti pomagat.“

„Ančka, ako mu boš kaj pisala, pa napiši; ko pridem k vam na hrano, mi boš dala, da mu pošljem. Veš, Anton je nekaj vreden!“

„Kaj vi veste!“

Skočila je v hlev za očetom in materjo, a Barbič je krevsal od Lazarja, smehljal se in modroval: „Ej, pa ti je zvita stvar kot kozji rog, ta Ančka! Kako ti je starega izvabila iz hiše!“

Lazar se je jezil in ugibal, kdo bi bil njegovo živino sprostil, in je dolžil ženo in hčer. Pa sta ga prepričali, da jih je sam pozabil privezati, ko jih je prignal od korita, in stari je moral verjeti ali je pa mislil, da mu je bilo ‚narejeno‘.

No Ančka se je kmalu izgubila. Skrila se je in brala Antonovo pismo . . . Tresla se je od razburjenosti, smejala in jokala obenem od veselja. Prebrala je večkrat zaporedoma kakor bi hotela uganiti njegove misli in občutke, ki jih je imel, ko je pismo pisal. Vse si je hotela vtisniti v spomin in srce . . . Pismo je bilo tudi zelo važno, zakaj Anton jo je vprašal prav resno, ali še misli nanj in ali je še voljna priti za njim, kakor je bila obljubila ob slovesu? . . . Vrhutega ji je pisal, da ima dober zaslužek, da lahko preživi ž njim sebe in njo in še lahko dosti prihrani, zakaj v Ameriki je toliko denarja, da si Seljani še misliti ne morejo.

To so bile seveda važne reči, in Ančka je morala dobro premisliti, preden mu je odgovorila . . . Ljubezen in dolžnost sta se zopet borili kakor že večkrat poprej, a zmagalo je srce. Pisala mu je dolgo pismo, v katerem mu je obljubila, da pride za njim, kadar hoče, samo pošlje naj ji potrebni vozni list. Obenem je izrazila željo, da se, kadar bosta prihranila kaj več denarja, vrneta nazaj k materi in očetu, ki jima bosta tedaj gotovo odpustila, zlasti ko vidita, da Anton in Ančka nista prišla praznih rok. „Jaz imam očeta in mater prav rada, a tebe še rajši in vsak dan priporočam tebe in sebe sv. Antonu, katerega tudi ti ne pozabi, saj je tvoj patron!“

Ko je to napisala, je kmalu končala pismo in je čakala Barbiča, da mu ga izroči.

Barbič je zopet prišel k Lazarju za dva dni. Ljudje so se ga bili že navadili, da ga že ni nihče vprašal, po kaj je prišel, in ko so prinesli skledo na mizo, tudi Barbič ni čakal, da bi ga vabili, ampak se je kar pomaknil k mizi kakor kdo domačih in še mari mu ni bilo, če ga je kdo grdo gledal. O, potem šele, ko je čutil, da ga v kaki hiši težko vidijo, potem se je šele široko-peril, da jim je bil res v nadlego. Nobenega dela se ni pritaknil; sicer je pa rad delal po svoji všeči in po svojih močeh.

„Pravico imam iti od hiše do hiše,“ je dejal včasih, ko je pripovedoval, kje ga težko vidijo. „In te pravice mi nihče ne vzame. — Samo smrt mi bo zastavila to pot . . .“

Pri Lazarjevih se je čutil sedaj zelo domačega. Z Ančko sta se itak prav dobro razumela, gospodinja je bila pohlevna in je rada postregla, gospodar se je bil

tudi že vdal ‚usodi‘, da je potrpel in pogoltnil kako pikro besedo, ki mu je prišla nenadoma na jezik. Samo to je vselej zabičal ženi, kadar je prišel Barbič v goste: „Veš, ta ni povabljen, nikar se ne bahaj kakor ob žegnanju, ko nimaš nič od tega. Nič se ne boj zamere pri takem revežu!“

Ona je pa vendar ob takih prilikah malo več zabele dela v ponev, in ako je bel močnik zasukala, ni kanila prav nič vode v moko, ampak je rabila samo jajca.

„Saj ne bo on nič poznal!“ Tako je varala moža in tolažila svojo vest.

Barbič je imel po navadi v hiši, kjer je bil, prvo besedo, vsaj pri skledi. Pripovedoval je reči iz svojega življenja, resnične ali izmišljene, ali je pa malo obiral tega in onega iz vasi. Ljubil je šalo in smeh pa tudi dražil je rad koga. Na Lazarja je imel posebno piko. Zbadal ga je zaradi njegove prevzetnosti, baharije in zaničevanja revežev, posmehoval se je njegovi razdražljivosti in kmetiškim baharijam . . . Tudi to pot se ni mogel Barbič premagati. Opoldne pri jedi, ko mu je tekel jeziček, je pogledal od strani svojo sosedo Ančko in je potem zavil pogovor: „Ta Gornikov ti je pa ptič . . .“

Nihče mu ni odgovoril, samo Ančka je zardela in mu stopila na nogo, in Lazar ga je jezno pogledal. To pa ni motilo Barbiča, ampak je nadaljeval: „Tako je že bogat, da bi v vasi z nobenim ne menjal.“

„Ta bogat? . . . Ta, ki je iz Kozjega repa?“ je vzklikal Lazar.

„Ta! Ta! Srečo je naredil . . . Bogatega zeta bi bil imel.“

„Zeta iz Kozjega repa?“

„Pa bi bil vendar bogat zet, zal zet . . .“

Ančka mu je bila tako stopila na nogo, da jo je moral umakniti in je zastokal: „Jej, kako me je začelo trgati po nogi!“

„Saj bi te moralo tudi po jeziku,“ je pristavila Lazarica, kateri se je smilila hči.

„Kaj misliš, da je zato ne bo dobil, ker je iz Kozjega repa?“ se je zagnal na videz jezen Barbič v Lazarja.

„Prida nič, tako ti rečem Kdor kaj náse drži, ne bo dal otroka v Kozji rep.“

„Kdo ga bo pa vprašal? Tako bo dobil, kakršno bo sam hotel. Jaz ga poznam in vem, kako je ta stvar . . .“

Ančka je vstala in šla iz hiše. Mati je videla solze v njenih očeh in je zagodrnjala:

„Take reči bi se sama pogovarjala, ne pa vpričo deklina!“

„Naj bo že, kakor hoče, jaz samo še eno rečem. Morda je bilo ravno prav, da si ga takrat iz hiše vrgel . . . ker drugače Bog ve, kako bi bilo — sedaj bo pa že dosegel, kar je hotel.“

„Kako to misliš?“

„Kakor hočem. Jaz mislim záse, ti pa záse, kakor se ti zdi najbolje.“

„Govorita o čem drugem, da ne bo prepira in nepotrebnih besedi,“ je dejala ona in začela sama govoriti. —

Po južini, ko je odnesla mati sklede z mize, in je Lazar odšel v hlev pogledat k živini, ter se je Barbič pomaknil k peči ružit koruzo, je pritekla v hišo Ančka solzna in togotna:

„Izdajalec!“ je siknila Barbiču v obraz in vsa se je tresla.

Barbič se je pa zasmel in jo pogledal.

„O, jaz mu bom že pisala, kakšnega prijatelja ima Anton in komu je zaupal mene!“

Všeč mu je bila v tej razburjenosti pa se ji je smejal.

„Pa piši no, ako veš kam! . . . Nič se ne boj, punca! Barbič ve, kaj sme povedati . . . Ali si mu kaj napisala?“

„Sem.“

„Je pa dolgo pisemce . . . Kaj si mu pisala?“

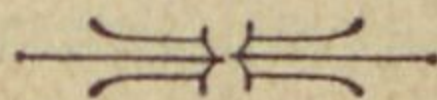
„To vam nič mari . . . Tu-le je pismo, pa mu ga pošljite.“

„Kaj naj mu pa jaz pišem?“

„Kar se vam zdi . . . Samo to vas prosim, da vpričo mene in očeta ali matere ne govorite o tej stvari. To ni šala!“

„O ti, ti! . . . Pravo si je izbral . . . To mu bom pisal.“

Potem ni Barbič pri Lazarjevih ničesar več žugnil, kar bi količkaj cikalo na razmerje med Gornikovim Antonom in Lazarjevo Ančko.

X.

Nekako o svečnici je dobil Barbič pismo iz Amerike in v pismu vozni listek do Pueble Co., posebej pa še nekaj denarja.

Barbič je pokazal listek in denar Gornici in ji prebral pismo . . . Gornica se kar ni mogla sprijazniti z mislijo, da bi se njen sin poročil z Ančko proti volji njenih

starišev. Nevesta ji je bila všeč, a misel, da bo Lazar preklinjal njenega sina namesto da bi ga blagoslavljal, jo je strašila. Zato je večkrat očitala Barbiču, zakaj je to svetoval Antonu.

Nič kaj ni bila vesela, ko ji je pokazal denar in prebral pismo; dejala je:

„To bo prineslo nesrečo, veš, pa ti boš kriv te nesreče.“

„O, kako si pa natančna!“

„Vsak greh se maščuje, tudi ta se bo. In bojim se, da bi moj sin ne trpel . . .“

„Zato trpel? Kako si neumna!“

„Zato . . . Proti volji njenih starišev se bosta vzela, in to je greh . . .“

„Pojdi, pojdi! Ko bi jaz ne vedel, kaj je vzrok nasprotovanja Lazarjevega, bi že rekel, da imaš prav. Tako pa, ker vem, da vodi Lazarja samo njegov kmetiški napuh, sovraštvo do revežev in zaničevanje do Kozjerepcev — ni nikakršen greh, ako se vzameta proti njegovi volji.“

„Kaj veš ti!“

„Ta greh jaz prevzamem, in če ne bom imel večjega, bom lahko izhajal pred večnim Sodnikom.“

„Ko bi se grehi kar prekladali z rame na ramo, bi že bilo . . . Greh se bo pa še le prav delal. Lazar je nagel človek, in ko bo izvedel, kaj se je zgodilo, bo besnel in preklinjal hčer in zeta, in v njegovem srcu bo pognalo sovraštvo, ki ga ne bo nikdar izrvati.“

„Morda je nekaj tega res . . . V prvem hipu bo pač malo jezice, in morda bo Lazar tudi robantil — ali čas bo vse pogladil. Lazar se bo vdal in pozabil in še ljubil bo svojega zeta, ako se bo kdaj vrnil iz Amerike kot bogat mož.“

„Ko bi bilo res tako!“

„Boš videla, da bo. Jaz morda tega ne bom učakal, ker sem star; ti si krepkejša, ti morda doživiš . . . Jaz ne vem, zakaj sem se vtaknil v to stvar. Res imam rad tvojega sina, ker je moški in stanoviten, vseč mi je tudi Ančka, vrgla se je bolj po materi, ali Lazar mi ni prav nič vseč. Njegov napuh, nasprotovanje in trmoglavost me dražijo. In morda mi je ravno to, da bi njemu kljuboval, privedlo tako daleč, da sem svetoval Antonu to pot do zmage.“

„Tako! Ti si malopriden!“

„Reci, kar hočeš! . . . Lazarja bo pa to le jezilo — — —“

Ančka je s čudnimi občutki vzela karto in denar, ki ga je prinesel Barbič.

„Tako, sedaj ga boš dobila!“ ji je dejal Barbič. „Zvest fant je ta Anton, le rada ga imej! Kdaj pojdeš?“

Ančki se je utrnila solza, v prsih ji je postalo tesno, da je vzdihnila: „Oh, da bi vsaj tega ne bilo treba!“

„O-ho!“

„Kaj veste vi, kaj se pravi, pustiti dom in stariše, pa iti za njim . . . Pa tudi to bi se premagalo lahko, ko bi bili vsaj starši zadovoljni. Tako pa — — —“

Ančka si je zakrila oči.

„Tako pa ti nisi pravo dekle . . . Anton se je preveč zanesel nate!“

To očitanje jo je zbodlo.

Ali veste vi, kaj so starši? . . . Pustite me!“

„Prava ljubezen vse premaga,“ je zamrmral starec in je odšel godrnjaje. Barbič ni vedel, kaj se godi v Ančkini duši, niti slutil ni, koliko duševnih borb je že pretrpela. Drugače bi je ne bil sodil napačno.

Za Antonom jo je vleklo srce. Njena ljubezen je bila močna in stanovitna. Ljubila je čvrstega, ponosnega mladeniča, spoštovala je njegovo možatost, odločnost in razum. Zavest, da nobeden ni tak, kakor njen Anton, da je za njim že marsikatera obračala oči, da je koprnelo že marsikatero srce brez uspeha po njem, da si je on izvolil le njo — jo je podžigala in utrjevala.

Toda prišli so dvomi in pomisleki, ko se je oglašala ljubezen do staršev, ko jo je razum opominjal dolžnosti do njih, ko ji je četrta božja zapoved vedno bila v spominu: Spoštuj očeta in mater . . .

O, kako ji je bilo hudo, ko ji je vest vedno očitala: „Le delaj tako! . . . Le žali starše, ki so ti dali življenje! Kakšen otrok si ti, ki ne ubogaš staršev?“

V takih trenutkih je omagovala in iskala opore, ob katero bi se naslonila, in z nekim zadovoljstvom je poslušala drug glas, ki ji je dejal: „Tvoja ljubezen je prava; saj ga ljubiš s čistim srcem in nesebično. Ne bogastvo, ne stan te ni omamil, pač pa te vleče k njemu le njegova vrlost in poštenost. Ne bojiš se revščine poleg njega, ne bojiš se z ljubeznijo v srcu nobene nadloge . . .“

Očetovo oviranje se ji je zdelo nasilstvo, ko si je mislila: „Oče mislijo samo na denar in si ne morejo misliti sreče in zadovoljnosti brez bogastva. Ali je to sreča, to vedno pehanje za denarjem, ko človek čuti neko neutešljivo lakoto po bogastvu, ko družega ne misli, nego kaj si bo pridobil? . . . Ko srce ničesar ne občuti, in le mrzli razum mirno računa z mrzlim denarjem? Ali je življenje poleg takega moža prijetno? . . . Takega življenja ne maram . . . O, oče, oče, zakaj ste taki! Zakaj mislite, da je sreča vaše hčere odvisna od bogastva!“

Ančka je trpela pod težo teh bojev . . . Vedno razburjenje, noči brez spanja, strah pred očetom in koprnenje za Antonom, vse to je puščalo sledove na njenem prej tako cvetočem obrazu. Nemirno so lesketale njene oči, rdečica na licih se je umaknila bledici, in čelo se ji je gubalo; taka je že bila, kakor bi jo napadala huda bolezen.

Njena ljubezen pa je zmagovala dušne dvome in glas vesti, da je sklenila: „Sedaj pojdem za njim. Sv. Anton nama pomaga!“

„E, ljubezen, to je huda reč,“ je modroval Barbič, ko mu je povedala, da ne bo odlašala nič več. „Mlad človek ima več srca nego pameti. Pravzaprav je pa Ančka tudi pametna. Jaz bi tudi tako naredil. Kaj bo njen stari potem počel? Kdo vé, kako bo sprejel zeta iz Kozjega repa?“

Anton je bil Barbiču pisal, naj vse oskrbi, da pojde Ančka na pot in naj jo spremi vsaj do agenta. Za boljšo in lažjo skrb mu je poslal nekaj denarja in mu obljubil še več, ako pojde vse po sreči. In zato je Barbič poskrbel . . .

Z Ančko sta se večkrat posvetovala in ugibala, kako bi se umaknila, da bi prezgodaj ne opazili njenega bega.

„Ko bi mogla s kakim izgovorom v Ljubljano kaj kupovat!“

To misel je bil nekoč izrazil Barbič, in ta misel je bila Ančki všeč, da se je pečala ž njo.

Lazarica je pitala kopune za prodaj. Vsako leto je šla pustne dni ž njimi v Ljubljano, ker se tedaj najlažje in najdražje prodado. Tudi to leto je bilo nekaj kopunov odločenih za Ljubljano, in mati in hči sta jih

pitali. Ko je nekoč Ančka krmila kopune, ji kar nenadoma pride misel: „Lej, ti bi lahko kopune nesla na prodaj!“ . . . Ta misel je ni več zapustila, ker je rodila takoj drugo misel: „Takrat pa lahko uideš . . .“

To je povedala Barbiču, ki se je kar razveselil in je precej pisal v Ameriko, kdaj pojde Ančka na pot. Tudi v Ljubljano je šel takoj k agentu, da je poizvedel, kako bo potovala z voznim listom, ki je bil prišel iz Amerike.

„Nič se ni treba bati,“ ga je pomiril agent. „Ko pride v moje roke, jo bom že spravil na pravo pot. Nič hudega se ji ne bo zgodilo.“

Lazarica je nameravala sama prasniti o pustu s kopuni v Ljubljano, ker se je zanašala, da sama najboljšo in najbrže proda; rada je tudi slišala moževo pohvalo, ako je dobro prodala. Ko pa je nekoč Ančka krmila kopune, in jih je prišla mati gledat, pravi Ančka: „Mati, dejte, bom šla letos jaz v Ljubljano prodajat kopune!“

„Ti? . . . Ko bi jih še prodati ne znala.“

„Pustite me no! Bom že prodala kako, nekaj mi boste vi povedali, kako naj se lotim, nekaj se bom pa od drugih naučila, saj nisem tako neumna. Ljubljano bi pa tudi rada videla.“

Takrat ji mati še ni obljubila; a ker je bila Ančka stanovitna in je mater vedno nadlegovala, ji je naposled pritrdila: „No, boš pa šla . . . Bom vsaj videla, kako boš prodala.“

Kopuni so bili kaj težki. Lazarica jih je jemala v roke in ujčkala, presojevala vrednost in naročevala hčerki: „Ta bo toliko . . . Ta je še težji in boš morala več dobiti zanj . . . Lej, ta je manjši in zdi se mi lažji,

ga boš lahko nekaj ceneje pustila, ako ne bo nobena hotela toliko zanj dati, kot za onega. Za vse boš lahko približno nekako toliko dobila . . .“

„Ali pa še več, mati.“

„Bodo pa oče še bolj veseli, in jih boš lahko pregovorila, da boš imela spomladi kaj novega.“

„E, jaz jih bom že v miru pustila . . . Naj imajo tiste groše! . . . Naš oče mislijo, da brez denarja ni sreče . . .“

„Si še zmirom huda nanje?“

„E, kaj bom huda . . . Oče po svoje, jaz pa po svoje. Hudo mi je pa le . . .“

„Lej! . . . Lej! . . . Tak ga imaš še vedno rada!“

„Rada! . . . Kar je zrastle v srcu, se ne dá iztrebiti . . . V očetovem srcu je pognala ljubezen do denarja, je zrastle mržnja do revežev, v mojem srcu je pa zrastle ljubezen do Antona . . .“

Mati je globoko vzdihnila in dejala: „Sedaj je vsa ljubezen zastonj!“

Ančka bi bila razkrila materi vso spletko, pa se ni zanesla dovolj. Bala se je, da bi ne povedala mati očetu. Samo to je rekla: „Boste videli, da bo Anton moj!“

„O, ti svojeglavka ti! Pa bi bila tepena, ko bi te oče slišali!“

„To se že pretrpi!“

„Jaz ti nič hudega ne rečem. Tudi jaz bi bila z Antonom zadovoljna. Ker pa iz tega ne more nič biti, zato se izpametuj, in si ga izbriši iz glave, pa se ozri za drugim, ki bo vseč očetu . . .“

„Izbrala sem si ga po svojem srcu in si nobenega drugega več izbirala ne bom.“

„Svoje glavka! . . . Pa dej, da bo solnce zvečer vzhajalo.“

„Bomo videli!“

„Ješ! . . . Ješ! . . . Kakšen je ta otrok! Stari pa trd, tako trd!“ je vzdihovala Lazarica.

Že prejšnji dan je bila šla Ančka v cerkev pripraviti se za dolgo in neznano pot in je obiskala svoje prijateljice. Ker je imela solzne oči, so jo izpraševale, kaj ji je, in ko je šla od njih, so se čudile in ugibale, kaj bi ji bilo . . . In tudi materi ni odšla njena žalost. Vprašala jo je skrbna: „Ančka, ali si bolna?“

„Nič mi ni,“ je zavrnila hčerka in se ji umaknila, da bi je ne premagala žalost vpričo matere.

„Ančka, ako si bolna, pojdem jaz s kopuni na trg.“

O, sedaj se je pa naredila Ančka trdno, ker je videla, da, ako bode žalostna, niti v Ljubljano ne bo smela, češ, da je bolna. In Barbič bi jo v Ljubljani zastonj pričakoval.

„Kar je, je,“ je rekla sama pri sebi in se odpravljala na pot. Težko je premagovala žalostne občutke, ki so vstajali v njenem srcu, pa jih je morala . . .

Mati ji je odnašala kurnik na postajo. Preden je Ančka šla, se je ozirala po hiši, kakor bi si jo hotela vtisniti v spomin, božala je že nekaj dni mlajše sestrice in bratce, a preden je stopila iz hiše, je dejala: „Z Bogom, oče!“ . . . Pomočila je prste v kropilnik in se prekrižala.

„Pa dobro prodaj!“ je zavpil oče za njo.

Ančka si je obrisala oči in šla za materjo.

Mati ji je gredoč še naročala, kako naj prodaja, kam naj gre ponujati, ako ne bo kupca na trgu. Zabičavala ji je, naj pazi na denar, da ga ne izgubi ali

ga ji kdo ne izmakne, zakaj v mestu so vsakovrstni ljudje, tudi malopridnih je dosti vmes.

„Pa molite zame, mati!“ je izpregovorila Ančka, preden je stopila v voz. „Dajte mi roko!“ Komaj se je premagovala, da ni glasno zajokala.

„E, saj ne greš tako daleč!“

Ančka se je pa stisnila v vagonu v kot, zakrila si oči in jokala do Ljubljane . . .

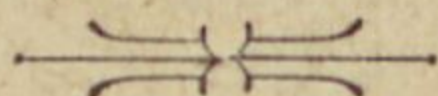
Zdelo se ji je hudo, ker je na tak način šla od doma, od matere in očeta.

Na ljubljanski postaji jo je sprejel Barbič, ki se je bil pripeljal s prejšnjim vlakom.

„Ančka, vse gre po sreči. Kopune bova kar k ‚Slonu‘ nesla, ker sem že izvedel, da jih kupijo; pri agentu je pa tudi družba, s katero boš potovala.“

„Oh, kaj delam, Barbič . . . Tako mi je hudo . . . Ko pridete domov, recite vsem, da jih prosim odpuščanja!“

Vzdignila sta kurnik s kopuni in šla k ‚Slonu‘.

XI.

„I, kje je pa punca ostala?“ je dejal Lazar zvečer, ko Ančke le ni bilo, dasi je vlak že davno zapiskal na postaji.

Čakali so še precej časa, potem so šli v velikih skrbeh spat.

„Gotovo ni prodala pa čaka,“ jo je izgovarjala mati, katera je bila tudi vsa v skrbeh. „Prodati ni znala in sedaj čaka. Ti reva, ti!“

„Kaj jo pa zaganjaš v Ljubljano, ko veš, da še ne zna prodajati. Bogve, kako bo prodala? Ti bi bila več iztržila.“

Ančke tudi drugi dan ni bilo domov. Zjutraj so se tolažili, da pride popoldne, popoldne so mislili, da pride zvečer gotovo, in mati jo je šla zvečer čakati. Vlaku je priropotal, nekaj jih je izstopilo iz vozov, Ančke pa ni bilo nikjer, in tudi nihče ni vedel zanjo . . .

„Kje je ostala naša Ančka?“

To vprašanje je mučilo mater. Nekaj jo je presunilo. Čudne slutnje so vstajale, in domišlija ji je pravila to in ono . . . Težko je šla domov. „Le kaj bo dejal on!“ Obetala si je, da dekleta nikoli več nikamor ne izpusti. Oh, kako jo je skrbelo!

Mož je gledal srdit, da se je Lazarica kar tresla in jokala. Spomnila se je, da ji je dejala hčerka: „Pa molite zame!“ . . . To se ji je šele sedaj čudno zdelo in začela je ugibati, kaj je hotela Ančka s temi besedami. Pa ni mogla uganiti; molila je celo noč iskreno, ker ni mogla zaspiti. Povedala ni možu nič, kako se je obnašala Ančka pred odhodom, ker se je bala njegovega očitanja. Dozdevalo se ji je, da je Ančka nameravala nekaj, ker je zadnje dni nekako čudno govorila in se obnašala nenavadno.

Zjutraj je pa dejala možu: „Jaz jo grem iskat!“

„Pa mi jo dôbi!“ je rekel on. „Pustila si jo samo, ko veš, da ni še vajena ničesar in še nikjer ni bila. Sedaj jo pa išči!“

Na videz je bil Lazar miren, a v resnici so ga mučile hude skrbi. „Kje je? Kje je? . . . Kam je šla?“ . . . O, on je ljubil hčer, bil je ponosen nanjo in dostikrat je

mislil: „Dobiti ji moram dobrega, premožnega moža, da se ji ne bo godilo slabo . . .“

Po Dolgem selu je zašumelo, da Lazarjeve Ančke ni iz Ljubljane, da se je najbrže izgubila. In to je zašumelo na uho tudi Gornici tam v Kozjem repu, pa je vzdihnila: „Oh, kaj bo pa sedaj!“ . . . Ona je že vedela, da jo je Barbič srečno odvedel iz Ljubljane in je sedaj molila, da bi se vse prav izvršilo. Ko bi Lazar ne bil tako visoko od nje, bi mu bila šla povedat, da naj ne skrbi, da je šla hči za ženinom; tako je pa le Barbiča priganjala, naj vendar on razglasi, kam je šla, da ne bodo tavalili Lazarjevi v temi in v strašnih skrbih.

„O, naj le še malo počakajo! Dekle mora biti na morju ali vsaj pri morju, prej ne povem.“

Ko so ga ljudje izpraševali, ako on kaj vé, kje je Lazarjeva hči, se je obnašal skrivnostno, oči so se mu živo lesketale, da se je začelo nekaterim dozdevati, da vé on več nego drugi.

„Ti veš! . . . Barbič, ti veš!“ — Tako so ga napadali.

„Jaz vem? Ali je moja hči? . . . Ali sem jaz njen ženin? . . . Hehehe . . . Išcite jo, komur je kaj mari!“ se je jezil Barbič pa smejal zraven.

Dekleta so tekala od hiše do hiše, izpraševala se in ugibala, izpraševala fante, pa nihče ni nič vedel. Drugekrati so vedeli vsako najmanjšo stvarco, sedaj pa čisto nič. To je bilo vendar preveč!

Lazarica je prišla iz Ljubljane vsa brez glave, obupana in objokana. Doma jo je mož natepel — in potlej se je sam odpravil iskat dekleta. Pa tudi on, ki je drugekrati vse vedel, vse prav opravil in dognal, je prišel domov še bolj obupan, kakor žena, zakaj za Ančko ni bilo ne tiru ne sledu . . . O, to je bilo joka

v hiši! Celo on se je brisal . . . Glave vendar še ni izgubil, zakaj na pepelnično sredo je šel povedat v župnišče, da se mu je izgubila hči, da naj oznanijo na prižnici, da pride povedat, kdor jo je videl ali našel vsaj sled za njo. Piše naj pa gospod župnik tudi drugim gospodom, da to oznanijo.

„Dobiti jo moram, naj velja, kar hoče! Za par volov mi ni nič, kadar je tako . . .“

Župnik je pomiloval in tolažil, kar je mogel, potrtega Lazarja. Vsa stvar se mu je zdela čudna. Premišljeval je in ugibal, kam bi se bilo dekle vtaknilo — a nič pravega mu ni moglo priti na um. Slednjič pa kakor bi mu bilo nekaj šinilo v glavo . . .

„Kaj pa, Lazar, ali si nista bila z onegavim Antonom nekaj tako?“ je vprašal Lazarja.

Lazar je mencial in mencial na to vprašanje — nazadnje je moral le priznati, kar je vedel.

„Ej!“ se je nasmehnil gospod župnik, pomel si roke in privzdignil kazalec, kakor bi hotel reči: „Jo že imam!“

Lazar je pa odločno odmajal z glavo: „To pa že ne, to! . . . Naša punca je prepametna, ona vé, da jaz ne pustim kaj takega!“

„E! . . . e! Bomo videli, kaj bo . . . Bom pa oznanil!“

„Pa še drugam pišite!“

„Danes je sredo. Do petka bom počakal s pisanjem, morda se ta čas najde, ako ne, pridite povedat, bom potem pisal.“

„Je že prav, gospod . . . Ampak tistega ne smete misliti, da bi še kaj imela z onim, sedaj celo ne, ko je že v Ameriki!“ . . .

„E! . . . e! . . . Saj je tudi tja pot . . .“

Lazar se je vrnil domov brez tolažbe. Otresal je z glavo, ko se mu je vrivala misel, da je šla morda Ančka res za Antonom . . . Zdelo se mu je nemogoče. „Kako neki, brez denarja, brez obleke, brez slovesa in kar tako . . .“

Še bolj je bil zmešan.

Drugi dan potlej je bil v Dolgem selu mali „pust“.

Seljani so se gostili s tistim, kar jim je bilo ostalo na pustni dan. Kakšen krof se je še dobil, malo drugega pečenja, kakšne kosti se niso bile ob pustnem dnevu dovolj obrale, pa še kaj tacega je ostalo, kar ni bilo za druge dni.

Rohne je glodajoč kračo dejal nepovabljenemu gostu Barbiču: „Post je dolg, treba se je podpreti.“

„E, slabi časi, slabi časi so nastopili,“ je vzdihnil Barbič: „Bo samo mleko tja do velike noči!“

„Bog ve, kje je Lazarjeva punca pustovala?“ je izpregovorila Rohnečka. Doma so imeli žalosten pust . . . Meni se smilijo.“

„Jaz vem!“ je dejal Barbič čez nekaj časa, ko je premislil.

„Ti veš? . . . Tak povedi! . . . Zakaj pa molčiš?“

Kar tako so ga napadli. Toda to Barbiča ni čisto nič vznemirilo; z roko se je obrisal okoli ust, pogladil muštace na desno in na levo in jim odgovoril: „Boste že izvedeli . . .“

Več ni hotel povedati, in ko mu je Rohne zagrozil, da gre k Lazarju povedat, da Barbič vé, mu je dejal: „Ni treba, saj mu grem sam. Kaj bo še dalje skrbel, ko ni treba, ko ni puncu nič hudega.“

Potlej se je pa Barbič nabrisal. Obril se je, pripel obe svetinji, vihal brke in je šel k Lazarju.

Lazar je v veži cepil trske; z levico je opiral na stebru hrastov očepek, z desnico je pa vihtel žatlaho in mahal, da so se trske po vsej veži razletavale.

Barbič je obstal na vratih, se naslonil na oboj in gledal Lazarja, kako silno vihti žatlaho, kako mu polzé po čelu znojne kaplje. Ko ga je Barbič pozdravil, je samo globoko vzdihnil in ga pogledal proseče . . . Barbič se je v srcu smejal in neko zadovoljstvo ga je obšlo. Zdelo se mu je dobro, ko si je domišljal, da je ravno on ponižal tega Lazarja in je pripomogel, da bo hči takega bahača vzela človeka iz revne hiše, katerega je on preziral . . . Nekaj časa je stregel Barbič tako na pragu svoji škodoželjnosti, potem je pa dejal: „Pa malo prenehaj, Lazar, ti bom nekaj povedal.“

„Ako veš kaj prida, le povej, drugače pa kar pojdi, žalosti je tako dovolj pri nas.“

„Precej ti bo odleglo . . . Nobene skrbi več ne boš imel.“

„Ti kaj veš?“

„Lej, to-le je denar za kopune!“

Barbič seže v žep in mu ponudi pripravljeni denar. Lazar ga je debelo pogledal.

„Kaj me boš gledal? — Ná denar in ga preštej . . . Videl boš, da sva dobro prodala.“

„Kje je pa dekle?“ se je izvilo Lazarju iz prsi. To je bil bolesten krik obupanega očeta.

Barbič se je nasmehnil, stopil bliže in vsul denar na steber, pa dejal: „Očetovega denarja ni hotela nesti s seboj, ko je šla za njim . . .“

„Za kom?“ je vprašal hlastno Lazar.

„Za njim! . . . Za Gornikovim Antonom v Ameriko . . .“

Lazarju sta padla žatlaha in ocepek iz rok, prijel se je za glavo in je zaječal obupan: „Ješ! . . . Ješ! . . . Ješ!“ . . .

Nato je stopila v vežo mati, in ko je videla moža vsega strtega, je vprašala: „Kaj pa je? . . . Kaj pa je?“

Mož jo je pogledal z žalostnimi očmi in vzkliknil, kakor bi bilo vse izgubljeno: „Šla je! . . . Šla je! . . . Ančka je šla za njim.“

„V Ameriko je šla,“ je pristavil Barbič. „Pa ga je res rada imela . . .“

Oče in mati sta jokala in gledala brez tolažbe, a Barbič ju je gledal in se v srcu smejal, češ: „E, na-
posled bo pa vendar zet iz Kozjega repa dober . . .“

Ko se je Barbiču zdelo dovolj joka, je dejal:

„Zakaj tulita brez potrebe tako? . . . Obrišita si solze in se veselita hčerine sreče!“

Lazar je poskočil in zavpil: „Sreča? . . . Pasja sreča je to! . . . O, sramota! Moj zet bo iz Kozjega repa . . . Le kdo mi je to naredil?“

Barbič se je hotel pobahati s svojo zmago, pa je dejal z zadovoljnim smehom:

„Jaz sem jo spravil za njim . . . Meni se zahvalita!“

„Ti? — Ti?“

„Jaz, jaz! . . . Ljudem, ki se imajo radi, se mora pomagati, da pridejo vkup!“

Lazarja je obšla besnost, ko je spoznal človeka, ki mu je to naredil.

„Torej ti?!“ je zakričal in se vrgel na Barbiča, ki se je zvrnil takoj vznak, ko se je Lazar zaletel vanj. Na napad Barbič ni bil pripravljen, a bi se tudi ustavljal ne bil mogel močnemu dedcu — pa je padel z

glavo na prag tako nesrečno in silovito, da je imel takoj dovolj.

„Tako ti si tista hudoba, ki mi je to naredil!“ je vpil Lazar in ga obdeloval s pestni in suval z nogami. „O, ti duša ti! . . . Ti pes!“

Barbič je samo hropel, in kri se mu je mešala med slino.

„Jâzes, ubil si ga!“ je vzkliknila Lazarica, zagrabila moža in ga vlekla proč. „Pusti ga! . . . Pusti ga!“

On se ni zmenil zanjo, kar otresel se je je, pa tolkel in suval Barbiča naprej, sikajoč grožnje in psovke. Šele Rohne in drugi, ki so prihiteli vsled krika, so ukrotili besnega Lazarja.

„Pomagajte!“ je vpila Lazarica obupno. „Pomagajte!“

Eni so držali Lazarja in ga mirili, drugi so pa ogledovali Barbiča.

„Umrl nam bo!“ je dejal Hren. „Nesimo ga v hišo!“

Možje so ga prijeli, nesli v hišo in položili na klop k peči. Rohnečka je zvila staro Lazarjevo kamizolo in mu jo porinila pod glavo.

„Ven ga vrzite, ven iz moje hiše!“ je kričal Lazar ves besen, ko je videl, da so ga prinesli v hišo. „Ta mi je to naredil!.. Ta mi je zapeljal otroka. Proklet!.. Proklet!“

„Nikar ga ne kolni! . . . Umrl bo! . . . Bo že dobil, kar je zaslužil,“ ga je pogovarjal Rohne.

„Naj se stegne! Čak, da mu pomagam! . . .“

Komaj so ga udržali, da ni iznova planil nanj, in potem so ga peljali v kâmrnico, kjer so ga stražili.

Barbiča so močile ženske z vodo. Ko se je zavedel, je izpregovoril komaj razločno: „Slabo mi je . . . Menda bom umrl . . .“

Ženske so zavpile: „Brž po gospoda!“

Nekdo je skočil k mežnarju, ena ženska je umivala Barbiča, druga je pometala.

„Kaj bo? . . . Kaj bo?“ je tarnala Lazarica in prosila: „Pomagajte mi!“ Vsa je bila brez glave.

Prinesli so križ in sveče in pogrnili mizo. Rohnečka je stopila k Barbiču in mu povedala: „Gospod bodo prišli, pripravi se!“

Eni so posedli po klopeh, drugi so se razšli po vasi, da raznesó, kaj se je zgodilo. V začetku ni nihče vedel, kaj je pravzaprav, polagoma so pa že prišli stvari do dna, nekaj iz Lazarjevih besedi, nekaj pa iz njenih . . .

„O, ti punca, ti! . . . Kako je korajžna!“ so dejale ženske.

Lazar je bil neutolažljiv. Žalost in jeza sta ga razburjali, da so ga le s težavo krotili. Šele, ko je zapel zvonček v veži, je umolknil, pokleknil k mizi, si podprl glavo in vzdihoval . . .

Barbič se je dolgo izpovedoval . . . Po prejemu svete popotnice pa pride gospod župnik k Lazarju in pravi: „Oče, bolnik vas želi videti!“

„Pa jaz njega ne . . . Iz hiše naj ga vržejo!“

„On umira!“

„Naj! . . . Prej naj bi bil, prej . . . Preden mi je to storil!“

„Prosi vas odpuščanja!“

„Nikoli, nikoli! . . . Odpustim mu pa ne!“

Župnik je napel druge strune in govoril Lazarju na srce. Omečil ga je, da se je vdal in šel ž njim v hišo. Lazar se je tresel, ko je stopil k peči. Nekaj časa se gledata z Barbičem, kakor bi ne vedela, kaj

bi rekla, potem pa zbere Barbič vse moči in reče, da so ga vsi slišali, ki so bili v hiši:

„Odpusti!“

Lazar se je stresnil, solze so se mu udrle in je vzkliknil: „O, da si mi to naredil!“

Barbič ga je gledal proseče, da se je vsem smilil in so začeli nagovarjati Lazarja:

„Kar se je zgodilo, se je!.. Odpusti mu, ko te prosi!“

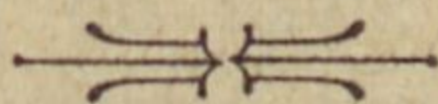
„Dajte mu roko in pokažite, da ste kristjan!“

Lazar se je še nekaj časa obotavljal, potem je pa le prijel Barbičevo desnico in dejal: „Jaz ti odpustim, za nesrečo moje hčere boš pa le ti odgovoren.“

„Bo že Bog prav naredil!“ je dostavil župnik, da se je vsem olajšalo srce, in se je po obrazu umirajočega razlil žar veselja.

Župnik in Lazar sta pa šla v kamrico, ker sta se imela še precej pogovoriti.

Nekaj ur potem je Barbič umrl in v Lazarjevi hiši so napravili zanj skromen oder.

XII.

Za tisti večer je bilo zopet ‚ukazano‘. Nihče ni vprašal ukazovalke, kaj bo; po večerji so kar vsi prišli iz Sela in iz Repa. Sedeli in stali so na starih sedežih in pričakovali, kaj bo, gledajoč se nezaupno, kakor vselej, ko se ni vedelo, kaj pride. Kepec je vlekel na uho, kaj razpravljajo ob mizi, z roko je pa dajal znamenje tovarišiji, naj molči.

„Kaj boš vlekel na ušesa!“ je zavpil za njim Joštek, kateremu je bilo zmanjkalo potrpežljivosti. „Tja stopi pa reci, da tako se psa ubije, kakor je Lazar Barbiča . . .“

Po teh besedah je hipoma vse umolknilo. Za nekaj trenutkov se oglasi nekdo iz gneče blizu vrat:

„Saj ga ni ubil!“

„Kaj ga ni? . . . Ali ga ni s sekiro? . . . Zakaj je pa mrtev?“ so zrasli Kozjerepci in se srdili.

„O, pamet! . . . Pamet! . . . Saj ste možje!“ je pogovarjal Rohne.

„Matci, kaj ječite, ko ni treba . . . Jaz sem ga videl Barbiča, prav celo glavo še ima!“ se je oglašil Kravajec.

„Pa ga je vendar ubil! Lazar ga je ubil! . . . V luknjo ž njim!“

„Veseli bodite, da ni več Barbiča, matci! . . . Ga vsaj pasti ne bo več treba!“ je prevpil Kravajec druge.

„Možje, to ni vredno besede!“ je dejal Rohne.

„Lejte, lejte, to ni besede vredno, ako kmet ubije reveža!“ je zažgolela Sivka ob peči. „Pa naj bi bil eden od nas Lazarjevemu petelinu na prste stopil! To bi bil dir! Precej bi bila komisija na vasi, pa bi nikoli ne bilo dosti plačevanja . . . Nas eden seveda ni vreden toliko, kolikor kmetov petelin . . .“

Po teh besedah je nastala mučna tihota, katero je izpridil Rohne, ko je zavrnil Sivko:

„Baba je baba. Govori, da le zija. Mari bi bila molčala, ako nisi vedela kaj bolj pametnega povedati!“

Ženske ob peči so poskočile, Kozjerepci so pa zagnali vrišč: „Prav je povedala! To je bila enkrat poštena beseda! Prav tako je!“

„Ječite za prazen nič!“ je vpil Kravajec. „Bog, da je Barbič s poti.“

Tu je hrum še naraščal. Prepirali so se semintja, vpili drug na drugega, in precej časa je poteklo, preden je mogel ‚mož‘ govoriti.

„Zlepa se pomenimo! Nikar ne bodite precej v ognju! Nikar ne obdolžujte po krivici Lazarja! . . . Barbič je sam pal. Vznak je pal pa udaril z glavo ob prag pa je imel zadosti, ker je bil star.“

„Tako je!“ so potrdili nekateri.

„E, boter, saj se poznamo!“ ga je zavrnil vojvoda Kepec; trditi pa vendar ni hotel nihče, da ga je res ubil, ker ni bil nihče zraven.

Prvi hip se je bilo razneslo po vasi, da je Barbiča ubil Lazar, in v Repu so bili povedali, da s sekiro. Zato so bili Kozjerepci tako razjarjeni, ker se jim je zdelo, da hočejo kmetje nekaj prikriti.

„Kaj pa hočeš?“ se je postavil Kravajec pred Kepca.

„Kdo pa tebe kaj vpraša?“

Kepec ga je palnil od sebe in Joštek mu je pri-govarjal:

„Daj ga daj, da te bo pomnil; kar v trebuh ga daj, tega, ki ne vé, ali je kmet ali je nas eden!“

„Matci!“

„Torej mrliča imamo,“ je začel potem Rohne. „Bog se usmili njegove duše! Treba ga bo pokopati. Svojih nima nikogar, pa tudi denarja nima nič. Mi moramo skrbeti za pogreb in dati — —“

„Mi ne damo nič!“ je zagrmelo v kotu.

„Ali sem morda jaz dolžan kaj dati?“ se je zagnal Rohne.

„Mi tudi nič!“ je odmevalo v kotu.

„Kdopak bo dal?“ je vpil Rohne. „Ker smo mu morali dajati jesti, ga moramo tudi spraviti.“

„Le spravi ga, ako hočeš!“

Rohne se je s težavo premagoval.

„Treba je nekaj denarja za sveče, za naličje, pogrebniške in kakšen vinar še drugače odleti. Denar mora biti.“

„Hahaha!“

„Po dva groša bo zadosti!“

„Od nas že ne boš nobenega dobil,“ ga je zavrnil Kepec in vprašal svoje: „Kaj ne, da ne, fantje?“

„Ne, ne!“

„Jaz tako pravim: Kmetje naj ga pokopljejo sami ali naj ga pa imajo! Nas ne more nihče prisiliti. V moji hiši ni mrliča, v vaši ga tudi ni! . . . Nam ni na poti . . . Pa še eno rečem: Drugekrati botri tako skupaj držé, naj pa še sedaj. Sami spravite Barbiča!“

„Kdor ga je ubil, tisti naj ga pokoplje!“ je zavpil Joštek.

„Prav si povedal,“ ga je pohvalil Kepec in se še obrnil k svojim: „Fantje, za nocoj smo tukaj odpravili. Le pojdimo!“

Z vikom in krikom so se vsi mali ljudje usuli za Kepecem.

„Pa smo jih zopet enkrat, te kmete! E, pravica je naša!“ so si dajali duška Kozjerepci pred hišo.

Kmetje so se v hiši kar spogledovali. Nobeden ni vedel, kako bi začel. Naposled pa vendar vzdihne Rohne: „To so preglavice!“

„Pa kakšne!“

„Za nič drugega nam niso, kakor za nadlogo. O, kako bi bili srečni, ko bi Kozjega repa ne bilo!“

Možje so prikimali, in Hren se je oglasil: „Zakaj pa mislite, da so se tako kratili dati tista dva groša!... Zato, ker jih nobeden ne premore... Vse od kraja bi bil lahko na glavo postavil, pa bi se ne bilo nič potočilo po tleh.“

„Hahaha!“

To je potolažilo može, da so zborovali mirno naprej.

„I, kakopak!... Botra ne smemo pustiti tako.“

To geslo jih je vodilo nadalje. Potem, ko so se bili domenili o pogrebu in vsem drugem, so se še zmenili o živih, o Ančki in Gorniku. Ej, to je bilo še govorjenja tisti večer pri Rohnetu! Vsi so bili enih misli, ko je dejal Rohne: „Ta dva sta jo pa izvila, ta dva!“

Kozjerepci so bili zaradi zmage kar iz sebe od veselja. Ko so se pomikali v svoj konec, so urezali po vasi tisto dolgo pesem, pri kateri je lahko Joštek dal občutiti svoj bas, pri kateri je začetek in konec enak in je po sredi ravno taka, in ki se glasi:

„Nocoj, nocoj, je dolg večer, je dolg
večer, je dolga noč — nocoj!
Je dolg večer, je dolg večer,
je dolga noč — — —“

Tako so pripeli v Kozji rep, kjer so bile brž vse ženske pokonci in so ugibale, kaj se je zgodilo. Všeč jim je bilo petje, pa so si pripovedovale veselo: „Ej, znajo pa, naši! Slišite, kako delajo?“

Pred Kepčevo domačijo se vstopijo v krogljico, da odpojó do konca.

„Možje!... Kar v našo hišo pojte. Nocoj tako ne morem spati od veselja... Baba je popoldne pri-

nesla za pet vinarjev petroleja, pa naj pogori v čast božjo!“

Tako jih je povabil ‚vojvoda‘ v svojo hišo, in so res šli, ker to je že tako v Kozjem repu, da kadar je treba, držé skupaj. Še iz drugih hiš so pritisnili skupaj, potlej je bilo pa veselje.

„To smo jih! . . . Nocoj smo jih pa! . . . Hren je kar grčal . . . Še babe so se bile postavile!“

Vse prek so se bahali pa krohotali, da se je hiša tresla.

„Ali nisem dejal, da bo zmaga naša?“ je povzel Kepec. „Pa je tudi. Ali kaj šele bo. Nevesto dobimo iz Sela. V Kozjem repu bo imel Lazar zeta! . . . Jaz tako rečem: Zmaga je naša — pa še vi recite tako!“

„Zmaga je naša!“

Tako so se dolgo zabavali pri Kepecu; ves Kozji rep je bil v veselju. Samo tam v zadnji hiši, kjer je samovala Gornica, je bila žalost. Barbičeva nesreča jo je potrla. Jokala in tarnala je: „To je kazen božja! . . . Jej, jej, kaj šele bo?“

Bala se je za sina, zato je iskreno molila takrat . . .

V soboto zjutraj potem so Barbiča pokopali na svetokriškem pokopališču. Spremili so ga Seljani skoro vsi od kraja, zakaj čas so imeli in pa nekako dolžnost, ker je bil kakor domač v vsaki hiši. Morda so se tudi nekoliko bali, da bi ne hodil nazaj, ker je kmetica Liza rekla svoji prijateljici: „Saj sedaj ga menda ne bo nazaj, ko smo ga tako lepo spravili.“

„Menda vsaj ne! . . . Dovolj nam je že prizadejal.“

„Bo treba še za mašo dati!“

In sedaj počiva Barbič na svetokriškem pokopališču, tam kjer spé mirno drug poleg drugega, Kozjerepci in Seljani. Gornikov Anton in Lazarjeva Ančka sta pa mož in žena in že tri leta doma.

Ančka je bila srečno prispela v Pueblo Co. in našla svojega ljubega Antona. Kmalu je pozabila žalost in strah in ga vzela. Nekaj let sta ostala v Ameriki, ko je pa prislužil Anton toliko, da je kupil na Ravnem polju od gospodarja, ki je bil zbežal pred dolgovi v Ameriko, Mlakarjevo domačijo, in mu je še nekaj ostalo, je prišel z ženo in otroki domov.

Lazar dolgo časa ni hotel nič vedeti o zetu in s hčerjo, ki ga je hodila vabit in prosit, naj pride pogledat, kako sta si uredila, ter kaj pogospodarit, je bil oduren. Naposled pa, ko je slišal dosti hvale o svojem zetu, se je le napravil in šel pogledat.

Stopil je najprej v hlev, in ko je videl, kako je poln lepe živine, se mu je otajalo srce, pa je podal zetu, ki mu je prišel naproti, roko, in je dejal: „Si prišel vendar domov?“

Ančka je jokala od veselja, skakala lahkono ga okrog moža in očeta, razkazovala otroke in drugo blago, in stregla, kolikor je mogla, da je bilo očetu prav všeč.

In od tedaj je Lazar dober; kadar mu kdo spomni zeta, se mu zjasni obraz, pa se pohvali:

„No, naš Anton je nekaj vreden!“

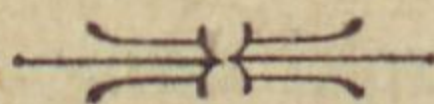
Tudi Barbiču je odpustil prav iz srca in nekoč je vprašal zeta in hčer: „Ali sta za Barbiča kaj molila?“

Mož in žena sta se spogledala in smejala . . . Gornica pa ni hotela iz Kozjega repa, naj jo je sin še

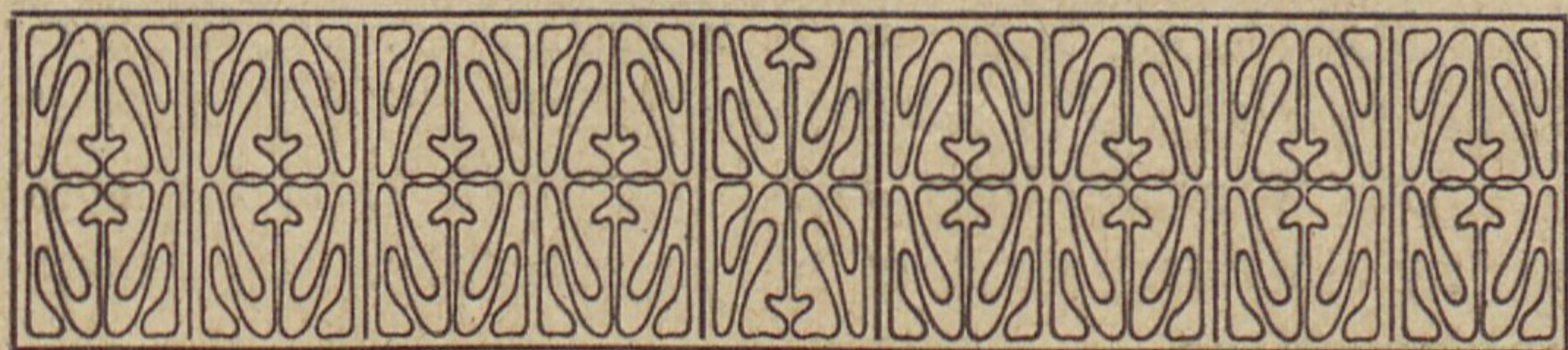
tako silil, da bi prišla k njemu. Vesela je bila sinove sreče in molila je zanj in za sinaho pa tudi za Barbiča . . .

Kozjerepci so pa zamerili, ker ni hotel Gornikov Anton več v njihovo selo. Kepec je večkrat godrnjal: „Dič! Prej smo bili dobri . . . Hudimar se je opasel, pa mu je greben zrasel!“ . . .

Pa to nič ne škodi; na to jezo ga Gornikov Anton ob nedeljah brez skrbi izpije kak kozarec. —

Sin.

I.

Menda bomo zibali.

Neke nedelje popoldne je sedel kmet Peter Košiček iz Podgorice s svojo mlado ženo na vrtu. Ljubezen ga je priklepala k ženi, da je rajši posedal pri njej doma, nego bi se potikal po vaških gostilnah in tratil čas in denar. Bilo je v prvem letu zakona. Nikdar si še nista prišla navzkriž, nobeno nesporazumljenje, nikak prepir ni kalil njune zveze. Peter je bil zadovoljen z Uršiko, in Uršika se je hvalila ž njim.

In ko sta tako sedela ter se pogovarjala o imenitnih in neimenitnih stvareh, pravi ona sramežljivo: „Bog je blagoslovil najin zakon.“

Petru ni bilo précej jasno, kam meri žena.

In ko mu ona razodene bolj razumljivo ono imenitno skrivnost, zažari možev obraz in srce mu zaigra od očetovskega veselja. Prime jo za desnico in jo stisne ljubeče in hvaležno. V srcu iskreno zahvali Boga za toliko milost. Izpolnjevale so se mu najsrčnejše želje; podobe, katere si je ustvarjala njegova duša, hotele so mu postati resnica.

Njena lica so se rdečila in oči je povešala.

„Moliva, da bi bil sin,“ nadaljuje ona. „Jaz hrepenim po sinu, ki bi nekdam gospodaril tukaj za nama.“

„Naj bi uslišal Bog najino prošnjo! Hvaležen sem mu za vsak dar, vesel bi bil pa seveda najbolj sina,“ izpregovori on.

„Peterček naj bo! Očetovsko ime naj se podeduje od roda do roda. Ključar svetih nebes naj bo njegov zavetnik in varih.“

„Če bo pa deklica, potem ji daj ti ime! Za Uršo jo bomo krstili.“

Ženi je bilo prav, le skrbelo jo je, bo-li sama trdna in otrok zdrav. Da bi si naklonila božjo pomoč, pravi:

„Obljubiva se z otrokom na božjo pot k Mariji Pomagaj, ako se z božjo pomočjo zgodi nama po volji in v čast božjo.“

„Tako je! Na božjo pot pojdeva!“

Bolj veselih trenutkov Peter in Uršika še nista uživala v zakonu; blažila ju je zavest, da jima bo rojen naslednik, da nista drevo, katero zeleni in cvete, toda nima sadú. Ali sta mogla biti srečnejša?

Prihodnje nedelje popoldne je šla Uršika domov. Nekaj ji je težilo srce, skrbelo in veselilo, kar je morala povedati svoji materi.

„Hvala Bogu!“ vzklikne mati razveseljena. „Skoraj dočakam trenotka, ko prinesem zibelj svojemu vnuku. Gotovo bo sin, ker je že navada v tej rodovini, da so prvi moški.“

„Molila bom za srečo!“ pravi Uršika sramežljivo.

„Prav; le moli, pa varuj se tudi! Ti ne veš, kako se lahko pregrešiš, da si nesrečna ti in tvoje dete. Le pazi! Vzdigovati ne smeš več težko; posebno vode ne devaj na glavo, nosi naj jo dekla, zakaj jo pa imaš!“

Pripogibati se ne smeš pregloboko, zato ne omivaj več zelja, ker so kadi že globoke. Nikdar ne pozabi, za koga si dolžna skrbeti!“

„Pa se je težko tako varovati.“

„Težko? Ti se moraš varovati! Ej, že vem. Jaz pojdem sama k vam in vsem zapovem, da morajo paziti nate, da se ne preženeš in kaj ne pregrešiš, kar bi bilo tebi in nam vsem na veliko žalost in nesrečo.“

„Pa sem mislila, da ni tako hudo.“

„I, seveda nisi nič mislila, ker nič ne veš. Mlade matere nič ne vedó, kaj so; ne znajo se varovati pre-hudega dela in škodljivih jedi. Zato poslušaj mene, ker sem izkušena!“

„Bom pa delala tako, kakor vi hočete.“

„Saj moraš! Kaj pa Peter pravi?“

„O, vesel je! — Ne vé, kaj bi počel!“

Zato pa glej, da se kaj ne pregrešiš! Tudi jesti ne smeš vsake reči, zlasti težko prebavnih jedi ne.“

In še marsikaj sta se pomenili mati in hči.

Ob istem času sta hodila Peter in oče po polju. Žito je bilo ravno v najlepšem klasju; detelja je kar duhtela, krompir in koruza se je obnašala dobro; obetal se je dober pridelek. Zato sta bila oba zadovoljna, in stari je učil mladega, kako naj kmetuje in kaj naj seje, da mu bo več neslo. Tako sta prišla v pogovoru z detelje do volov in krav, s polja na dom in naposled na — ženo. Pa si je Peter mislil: dobro bi bilo povedati očetu, kaj nas čaka. Pa pravi o priliki:

„Menda bomo zibali.“

In stari se ustavi, radost se mu pokaže na obrazu; prime sina za rame in ga pomikasti, rekoč:

„Kaj praviš? — Ali je res?“

Peter pa ni vedel, kaj bi dejal. Ni si mogel misliti, da bi bil oče zaradi tega tako vesel.

„Ali je to toli čudo, če bomo pri nas zopet zibali?“

„Čudo ali nečudo! Pa prav je! Sedaj bomo vsaj vedeli, komu gospodariti, delati in varčevati! Bog daj srečo!“

Še enkrat ga pomikasti, potem gre z rokami na hrbtu prekrižanimi zopet naprej, Peter pa za njim.

„To bodo mati veseli, ko jim povem,“ govori oče.

„Nikar jim ne povejte précej, saj že sami zvedó.“

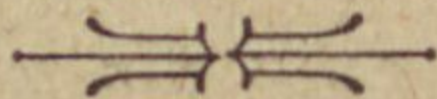
„E, taka reč se mora précej zvedeti.“

Peter je bil malo zardel.

Starec je bil jako zgovoren. Spominjal se je svojih mladostnih let in je pripovedoval sinu, kako so bili vsi veseli in Bogu hvaležni, ker jim je dal njega. Kmet šele potem z veseljem dela in skrbi, kadar vé, komu dela. V katero hišo Bog ne pošlje otrok, tam ni zadovoljnosti in veselja.

Tako sta izdala Peter in Uršika tisto skrivnost. Do druge nedelje je vedelo vse bližnje sorodstvo, do tretje pa tudi vsi sosedje in najdaljše sorodstvo, in povsod so pravili:

„Pri Košičkovih bodo zibali.“

II.

Bog daj, da bi moralo biti vina dve lodrici!

Malovaška Nosečka, ki je že v marsikatero hišo prinesla otroka, je neke nedelje ustavila po maši Uršiko pred cerkvijo, ker ji je morala nekaj imenitnega povedati. Uršika je bila radovedna, da bi zvedela tisto

imenitnost, ná, pa ni bilo nič takega. Nosečka je le pravila na široko, koliko pogač je že dobila Urbanovka na Malem Vidmu, med tem je pa z bistrimi očmi opazovala mlado ženo in jo izpraševala. Ko sta šli narazen, je vedela Nosečka skoraj natanko, kdaj bo treba prinesiti Košičkovim otroka. Taka ženska, kakor je Nosečka, mora pač natanko vedeti, kdaj treba prinesiti otroka v hišo, da bo vsem prav.

Odslej je bila pri Košičkovih velika skrb v hiši. Vsi so pazili Uršiko. Ako se je lotila kakega težkega dela, je vpil nanjo Peter, mati jo je svarila, stari oče jo je pa opominjal, naj se varuje. In mlada mati je morala slušati, da je bil mir v hiši, čeprav je dekla tožila, koliko trpi zaradi dela.

Jako je skrbela tudi Uršikina mati v Zlatem repu. Vedno je izpraševala, kako je s hčerininim zdravjem in se je bala, da bi ne zvedela kaj slabega. Njo je mučila še neka druga skrb. Po naši navadi mora mati kupiti hčeri zibel, kadar dobi prvo dete. Mati ni bila ubožna, in ker je bila poleg tega še precej ponosna, ni hotela, da bi kakšen navaden mizar zbil zibel, ampak je hotela lepo zibel, s katero bi se ponesla ona in hči, in dete, ki se bo v njej zibalo.

Ko zvé, da za zibeli ni mojstra, kakor je Fortunatek na Vragovem Brdu, gre tja.

„Kaj bo, strinja?“¹⁾ vpraša Fortunatek mater in jo pogleda izpod čela. „Neške imam nove.“

„Ne potrebujem nobenih, vse so še dobre, niti zvezati jih ni treba, ampak — — —“

Pa ni vedela, kako bi dejala.

¹⁾ Strinja je navadno nazivanje postarnih, že nekoliko znanih ženskih.

„Če jih hočete, jih pa še prodam.“

„Veš kaj, zibel mi naredi!“

„Tako? — Zibel! — Lep čas nisem naredil nobene in ne vem, če jo še znam. Dandanes nekam vedno manj potrebujejo takih stvari; zdi se mi, kakor bi manj otrok prišlo na svet, ali pa opuščajo zibanje.“

„Oh, Fortunatek, še vsega bo zadosti; otrok in zibanja. Ali mi jo narediš?“

„Kajpada, če jo hočeš. — Kakšno naj naredim?“

„Lepo! — Táko, kakršne še nisi!“

„Tako?“

„Iz orehovega lesa naj so končnice in stranice, z rožami na koncéh in dobro ter gladko se mora potakati, da se ne bo zibel preveč potresala in bi otrok jokal, kadar bi bil v zibeli.“

„Prav! — Videli boste, da take še ni bilo v naši vasi.“

„O saj ni za našo vas! V Podgorico jo bom dala hčeri, ki ji bo treba zibeli.“

„Ali Uršiki? Saj ni dolgo, ko je še v sami srajci tekala po Zlatem repu; kako hitro odrastejo!“

„Kmalu bi bila pozabila! — — — Môro¹⁾ naredi na zibel, da bo otrok varen pred njo.“

„Seveda! Môre gotovo ne pozabim. Naredim jo pravilno v eni potezi, da bo imela več moči.“

Tako je bila preskrbljena lepa, dobra zibel za prihodnje Košičke.

S tem pa Uršikina mati še ni imela vsega, kar je bilo potrebno za hčerino postelj. Treba je bilo še

¹⁾ Môra = tako znamenje se nahaja dostikrat na vežnem pragu, na vratih pri hlevu in svinjaki, na posteljah in zibelih. Môra tlači po noči ljudi in živali in tako znamenje jo odganja.

krstne obleke. Oglasi se pri mojškri Ivanki na Suhem bregu in ji naroči:

„Naredi mi belo krstno obleko in otročjo kapico! Mudi se ravno ne. Pa skrbno in lepo naredi, trakov in čipek ne varuj. V kapico vpleti rdeč¹⁾ trak, pripravi pa tudi modrega, da se vplete, ako bi ne potrebovali rdečega. Pa Bog daj, da bi bil rdeči pravi.“

Pa vrže blago na mizo.

„Kar ostane, reži prtiče, po vatlu dolge in široke in jih zarôbi, saj veš, čemu bodo!“

Mojškra Ivanka obljubi, da naredi lep, s čipkami obrobljen zavojček, na kapico pa naši je suhih cvetic.

V Zlatem repu so sedaj lahko mirno pričakovali, naj pride karkoli.

Pri Košičkovih je bilo seveda vedno več skrbi, malih in velikih. Najprvo so si izbirali botre. Stara dva sta se držala starih botrov, kateri se pa mladima niso zdeli nič pravi; izbrala sta si mlado Kolarico in mladega Starojca, ker so si bili najbolj na roke.

Stara dva sta tudi ugibala, koliko vina bo moral kupiti Peter otročnici, eno ali dve vedri, in oba sta le prav prisrčno želela:

„Bog daj, da bi moralo biti vina dve lodrici!“

Kadar dobi oče hčer, kupi navadno eno, ako pa sina, dve lodrici vina, da pokaže svoje veselje in ga na ženin rovaš skrivaj tudi sam dosti popije.

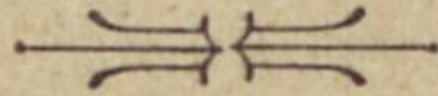
Starica je bila pripeljala nekoč celó umazano ciganko v hišo, naj prerokuje hčeri. Uršika se je branila dati roko v roko prerokinji; ker so jo pa le silili vsi, se naposled vdá in razpne dlan.

¹⁾ Rdečo barvo rabijo pri dečkih, modro pri deklicah.

„Blagor tebi in vsi hiši!“ vzklikne ciganka. „Česar vsi želite, to se zgodi; sina dobodete!“

Uršikino srce je zakopitljalo in kri jej je šinila v glavo.

Za prerokovanje je prejela ciganka masla, soli in slanine.

III.

Pri Košičkovih se je peč podrla.

Naposled pride težko pričakovani čas, da dobé zaželjeno dete. Uršika se je skrivala v hiši in tožila o slabostih, mati pa je skrbela in jo tolažila. Nekega dne poišče Petra in mu pravi:

„Treba bo Nosečke. Stopi kar sam ponjo!“

Peter se do mraka odpravi in zvečer prasne čez gorico v Malo vas. Ni šel prav lahko, ker na takem potu ni še nikoli bil. Premišlja, kako bi ji povedal.

Z neprijetnimi čuvstvi stopi v hišo.

Nosečke njegov prihod ni iznenadil prav nič. Précej odloži žlico, ker je ravno večerjala, in preden pové Peter, koga išče, izpregovori ona:

„Précej greva. Drugo krilo si opašem in ruto vzamem.“

Dobro je poznala zadrego mladih mož in zato ni čakala odgovora Petrovega.

Njemu se je pa zdelo čudno, kako ona vé, po kaj je prišel.

Nosečka je pihala, kar je mogla, da jo je Peter komaj dohajal.

„Kako ji je vendar?“ vpraša potoma.

„Dejala je, da je bolna, in mati so mi veleli iti po vas; menda bomo zibali.“

„I, to se vé, če bo božja volja. Da bi bilo vse po sreči!“

Stara Košičkovka je nepotrpežljivo čakala Nosečke, zakaj treba je je bilo.

„Dolgo vaju ni bilo!“

Vsi stopijo v hišo.

Peter pogleda bolno ženo; njeno trpljenje ga zaboli v dno duše in pretrese po vsem životu. Solze usmiljenja, sočutja in ljubezni mu zaiskré v očeh. A ni hotel ostati tukaj, marveč je šel iz hiše.

Nosečka odloži ruto in si segreje roke pri peči, ker jo je zeblo. Nato stopi k ženi, izpregovori nekoliko ž njo, in vpraša to in ono.

„Nič ne bo hudega. Zdi se mi prav krepka,“ reče stari materi.

Zunaj je pa stopical Peter ves razburjen. Mudil se je v hlevu, čeprav ni imel posla z živino, ali se je izprehajal po vrtu, dasi je bil truden. Še najbolj pokojen je bil v sobici pri očetu, ki tudi ni mogel zaspiti.

Staremu so se vzbujali spomini. Živo se je spominjal trenutkov svoje nekdanje sreče. Razvozljal se mu je jezik, in ker ni imel vzroka dalje prikrivati, je pravil Petru, kakšno je bilo veselje takrat, ko jim je Bog dal njega.

„Bog daj sina! To ti rečem, sin: ženskega zaroda se boj! Teže boš preskrboval eno hčer kakor pet sinov.“

In ure so potekale počasi kakor večnost; za Petra ni bilo tolažbe.

„Zakaj mora ona toliko trpeti? Ali ni pomoči?“ vpraša očeta, čakajoč tolažila.

Starec se nasmehlja:

„Slišal si, kaj je zapisano v sv. pismu: ‚V bolečinah boš rodila otroke.‘ Sicer pa ni sladkosti brez grenkosti. Sedaj si žalosten in poln skrbi, da boš morebiti, če je božja volja, kmalu rajal od veselja.“

Tako poteče nekaj ur.

Kar mahoma se razlegne otročji jok po hiši. Nosečka je prinesla k hiši ‚ajda‘.

„Ajd! ajd!“ vzklikne starec in se vzdigne na postelji. Peter obstane. Otročji glas ga je prevzel.

„Kako kriči ta ‚ajd‘! — Gotovo je sin!“ vpije starec vesel.

Med tem pride stara mati k njima. Veselje ji je žarelo na obrazu, ko jima oznani:

„Dobili smo sina!“

„Zahvaljen Bog!“ vzdihne starec hvaležno.

„Kako je njej?“ vpraša Peter.

„Dobra je! Zdrava!“

Peter gré v hišo.

„Pričakala sva vendar,“ pravi stara staremu in oba gresta za Petrom.

Na peči, kamor polagajo naši kmetje novorojence, je kričal ‚ajd‘ in Nosečka se je bavila ž njim.

Peči nasproti je počivala Uršika. Veselje ji je sijalo z obraza; zadovoljno je poslušala kričanje sinovo in skrbno se je ozirala na peč. Ko se ji približa on, mu podá desnico, katero on krepko stisne. Govoriti nista mogla. Bila sta prevzeta od sreče, in vse bolečine so bile pozabljene.

Mati in oče!

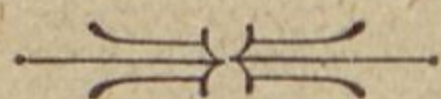
V tem hipu se je pričelo pri Košičkovih novo življenje. Ena oseba je bila več pri hiši in sicer oseba od vseh zaželjena, od vseh ljubljena.

Starka je molila. Zahvaljevala je Boga za milost, ker ji je dal dočakati ta trenutek; solze so ji rosile vela lica.

Skoraj je prisijal beli dan skozi okna.

Ker so pri Košičkovih svetili vso noč, so sosede slutile, kaj imajo. Komaj so zjutraj videle Nosečko, ki se je bila prikazala na pragu, zašumelo je po vasi:

„Pri Košičkovih se je peč podrla!“

IV.

Mati, vzeli smo vam ‚ajda‘, prinesli pa kristijana; náte ga!

„Kam pojdem vabit?“ vpraša Nosečka, ko je opravila najpotrebnejše stvari.

Stari in mladi se spogledajo, in mati pravi:

„Kar ti, ki so doslej nosili od naše hiše, bi bili najboljši.“

„Ž njo sva se zmenila, da bi Starojec in Kolarica najine otroke imela pri krstu,“ méni Peter.

Starima ni bilo prav, toda molčala sta, ker sta čutila, da tu nista več gospodarja.

In Nosečka je šla vabit botre.

Kolarjevi in Starojčevi so bili že nekam pripravljeni. Dasi ni navada, imeli so Starojčevi polič vina pripravljen za Nosečko.

Nosečka sede k peči na „sklep“¹⁾, se obriše dvakrat z rutico okoli ust in začne:

„Prišla sem prosit, če ste tako dobri in bi hoteli pristopiti k svetemu krstu.“

„Kdo se je pa zmislil nas?“

„I, oče in mati Košičkova sta si izbrala očeta mladega Starojca in mlado mater Kolarico za botre svojim otrokom, kolikor jim jih bo dal Bog.“

„Tako! — Kar tako si zberó, in človek naj gre botrovat, kakor bi ne imel drugega dela.“

„I, boter Starojec, veste, to je dobro delo, plačilo za to prejmete v nebesih. Veste, Košičkovi vas najbolj čislajo.“

„Pij, ná, saj si ga že gotovo potrebna! — Kdaj bo treba stopiti do cerkve?“

„Popoldne enkrat. Mudi se ravno ne, ker je fantiček močen. — Na vaše zdravje, boter; da bi se še dostikrat srečala pri Košičkovih!“

„Kakor je božja volja.“

Mlada mati Kolarica se je čudila nevedna, ko pride Nosečka vabit, dasi je že vedela, kaj so pri Košičkovih ujeli.

„Lejte si, lejte, ravno mene so si izbrali, kakor bi drugih ženskih ne bilo v vasi!“

„I, seveda so še, pa imajo vas najrajši.“

„Pa bi kakšno starejšo izbrali, ki je že vajena.“

„Veste, morda bo treba še dostikrat iti, pa nečejo, da bi bilo treba večkrat prebirati botro.“

„Pa pojdem; človek itak nima drugih dobrih del. Obkorej?“

„Ob treh, ako boste pripravljeni.“

¹⁾ Sklep je del klopi na oglu peči, kjer se klopi sklejata.

Ko je zvedela Uršikina mati tja v Zlati rep, kaj se godi v Podgorici pri Košičkovih, je prihitela k hčeri, da ji pomaga v dejanju in s svetom. Seboj je prinesla pripravljeno krstno obleko, povojček in kapico. Uršika je bila vesela, in „ajd“ se je že mogočno oglašal, ko je stopila stara mati vsa zasopla v hišo.

„Zakaj niste pome poslali prej, ko ste vedeli, kako je,“ je rekla nevoljno domačim, ko se oddahne.

„Ej, kaj bi vedeli?“ so se opravičevali domači.

„No, pa saj je vse po sreči.“

„Hvala Bogu! — Hvala Bogu, da je tako!“

Odloži, kar je bila prinesla s seboj.

„Lejte, kakor bi bila vedela, da dobimo sina!“ pobaha se in pokaže belo krstno obleko z rdečimi trakovi in našivi.

Uršika se zadovoljno nasmehne in hvaležno pogleda mater.

Da potolaži skrb, ki jo je mučila, je izpraševala Nosečko, hišno mater in hčer to in ono. Potem šele je bila mirna, in tudi nevolja jo je bila pustila.

Med tem se je prevalil dan, in tretja ura popoldanska se je čim dalje bolj približevala.

„Treba bo nesti h krstu,“ opomni Nosečka.

Pripravi kopelj, namešano s kozarcem gnojnice¹⁾, da bi bil otrok varen nalezljivih boleznij, in izkoplje „ajda“. Hišna mati osnaži kadunjice (neške), nasuje po dnu živinskih izjedi²⁾, da bi otrok ne bil uscev³⁾ —

1) Otrok, ki se koplje v vodi z gnojnico skaljeni, je varen po ljudski veri nalezljivih boleznij.

2) Izjedi — kar ostane živini v jasliah, to so izjedi.

3) Usci — so otročja bolezen. Otroku se izpahne po vsem životu in se mu delajo drobna uljesa. Bolezen je dolgotrajna in nadležna.

otrokom ženskega spola nasteljejo z dolgo slamo, da jim potlej rastejo daljši lasje — in pregrne z novo, mehko plenico. Materina mati je pa pripravila krstno obleko, da so potem hitreje oblekle, in se je nekaj po tihem menila s hčerjo.

„Dajte ga sem, dajte, da ga podojim, preden ga nesó; morda je lačen!“

„O, Bog obvari! Bog ne daj!“ jo precej posvari mati. „Pred krstom ne smeš dojeti otroka. Ako ga dojiš, ostane neumen in trd. Vidiš, v hribih dojé otroke pred krstom, zato so pa hribovski otroci tako trdi in počasni.“

In Nosečka in hišna mati potegneta z materjo, da se je Uršika morala vdati, čeprav nerada. Verjela ni, da bi bilo na tem kaj resnice. Ko jo je pa izkušena Nosečka potolažila, da ni za otroka slabo, ako ima prazen želodec, je bila mirna.

„Ajď je bil skopan, in nato so ga brž oblekle v krstno obleko, ki so jo bile prej pogrele, povile otroka, in ko so bile kadunjice dovolj pripravljene, so ga položile vanje.“

Tako je bil „ajď“ pripravljen za pot k svetemu krstu. Tudi botra sta bila pripravljena.

Starojec se je izprehajal od veže do hleva v praznični obleki in poslušal, kdaj bo pri cerkvi udarilo tri. Kolarica je pa sedela nakošatena pri mizi, gledala na uro in poslušala mater, ki ji je pravila, kako se mora vésti danes; zakaj mlada mati ni bila še nikdar prej za botro.

„Nosečko obdaruj s kako dvajsetico, ko prinesete od krsta; spodobi se!“

„Staro dvajsetico imam; bo zadosti?“

„Zadosti! — Ali imaš kaj kruha s seboj?“

„Čemu mi bo?“

„Lej jo, kako si čudna! Précej ureži pol hleba belega kruha, vzemi ga seboj in prvemu človeku, ki te sreča na potu h krstu, daj ta kruh!“

„Zakaj pa tako? Kaj pomenja?“

„Vidiš, to pomenja, naj bi bil tudi otrok, ki ga neseš k svetemu krstu, darežljiv in usmiljen. Ubožcem naj rad pomaga in si tako služi nebesa.“

In Kolarica gre v shrambo in si odreže pol od največjega hleba.

Med tem udari tri, Starojec jo pokliče.

Oba jo mahneta k Košičkovim.

Tam se niso dosti menili.

Kolarica pograbi kadunjice in Nosečka jih lepo pregrne s prtičem.

„Kakšno ime mu bomo dali?“

„I, kakšno? — Peter naj bo, kar je oče,“ menijo vsi.

„Bo pa Peter!“

„Ali imate kaj kruha, botra?“ vpraša Uršikina mati.

„O, imam!“

„Pa pojdite srečno in varujte, da se ne prehladi, ali da se kaka druga nesreča ne pripeti,“ pravi Uršika v skrbeh.

In boter in botra z ‚ajdom‘ gresta. Za njimi stopi Uršikina mati; ko so bili sami zunaj, pravi:

„Ko se vrnete domov, pazita, kam bodo letele vrane in kako bodo večale, da bomo vedeli, ali bo otrok srečen!“

„O, bova že!“

Pa ju je pustila naprej.

Kolarica je gledala, komu bi dala kruh. Naproti jima pride ubožna kočarica z enim otrokom v naročju, drugi se je pa držal za krilo.

„Lejte, bolje bi se ne moglo naključiti!“ pravi Kolarica, vzame kruh iz rute in ji ga dá.

„Bog vam povrni! Srečna vidva in tisti, ki ga bosta držala pri svetemu krstu!“

„Bog vas usliši!“

Do cerkve ni bilo drugih dogodkov; tudi ‚ajda‘ ni bilo treba dajati iz rok.

Doma pa je sedel Peter pri ženi in jo je dramil, kadar je hotela zaspiti. Trudnost in onemoglost jo je mučila; ker je pa slabo, ako mati takrat zaspi, je mož pri njej čul in se ž njo pogovarjal.

Sina je krstil pokojni gospod Julij.

„Peter? — Lepo ime! — Torej Peter Košiček!“ je dejal gospod, ko so šli iz cerkve.

Boter in botra gresta v gostilno, ker sta se hotela pokazati. Ker sta pa vedela, kako skrbi doma mlada mati, kreneta kmalu domov.

Ozirata se, kje bi neki uzrla vrane. Tam v gozdiču za vasjo so kričale. Komaj pa sta bila na pol poti, se vzdigne nad gozdičem gosta jata vran, zavrté se nad drevjem in okoli zvonika in zleté z glasnim večanjem proti Zagorici.

„Kaj neki pomenijo?“ vpraša botra.

Toda tudi boter ni vedel, ker je bil še popolnoma nevešč. Doma se jih vsi razveselé.

„Hitro sta odpravila!“

„Mudilo se je nama, ker vemo, kako vsi težko čakate, zlasti pa mati. — — — Mati, vzeli smo vam ‚ajda‘, prinesli pa kristijana; náte ga!“

S temi besedami položi botra Peterčka na posteljo.

In kakor bi otrok vedel, da je doma, zajoka. Odgrnejo, in Uršika ga vzame v naročje, ogleduje ga in poljubuje, šepetaje:

„Peterček! Peterček!“

Nosečka in Uršika sta imele opravka s Peterčkom, drugi so se pa pogovarjali.

„Kam pa so letele vrane?“ vpraša njena mati.

Ko ji povesta, vzklikne vesela:

„Srečen bo! — Veste, če leté vrane proč, tedaj je vselej dobro znamenje; ako pa prileté kričeč nasproti in zleté nad glavami, tedaj je slabo znamenje: nesreče spremljajo takega človeka do groba.“

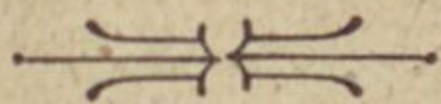
Dajajoč si najboljše upe za bodočnost otrokovo, se botra poslovita, obetajoč, da se dalj pomudita, kadar bo mati bolj močna in se bo lahko razgovarjala.

Ko je dala Nosečka med vrati botri roko v slovo, stisne ji le-ta nekaj v pest.

Nosečka hvaležno pomežikne in reče:

„Da bi bilo že skoraj zopet iti h krstu.“

In to je gotovo želela iz dna srca.

V.

S pogačo so tukaj.

Ko so bili Košičkovi sami, slečejo brž Peterčka. Nosečka je pravila, da je tisti otrok, katerega ne slečejo précej, ko ga prinesó od krsta, preveč gizdav in si ob nedeljah neče slačiti praznične obleke.

„Ali ga sedaj smem podojiti?“ vpraša čez nekaj časa Uršika.

Ker ni bilo zadržka, so ji hoteli dati otroka. Kako radostno ga je sprejela in poljubila, potem pa hotela k sebi pritisniti.

„Na desno stran deni otroka, ne na levo!“ zavpije mati ravno o pravem času. „Prvič ga moraš imeti na desni: ako bi ga imela na levi, bil bi levičen. Odslej ga pa imej na desni ali levi, oboje je dobro.“

Uršika je bila materi hvaležna, ker jo je zopet obvarovala usodne neprevidnosti.

Hišna mati je že dalj časa pitala nekaj starih kokoši, od katerih se je nadejala najslastnejše in najmočnejše juhe. Z nabrušenim nožem se spusti med kokoši in sleherni dan je eni končala življenje.

Otročnica je pila neslano in precejeno juho, mož pa je glodal kosti in si mislil: „Kako je prav urejeno na svetu, da mati ne sme précej jesti mesa!“

Imeli so vsega dosti; zato ni nedostajalo ničesar, kar so potrebovali ob tistih dnevih. Kamelice si je bila Uršika že sama pripravila in pila je prve dni kameličen čaj namesto vina, katerega si je seveda želela.

Ko se je njena mati prepričala, da je hči v dobrih rokah, se poslovila, naročaje še hčeri, kako se mora varovati.

„Mati, nič se ne bojte; take reči vse dobro umem,“ jo potolaži Nosečka kaj priliznjeno in gre mater še nekoliko spremit, kar seveda ni bilo zastonj.

„Iz Zlatega repa bodo čez tri dni pogačo prinesli,“ pové skrivaj hišni materi, ki se je motala pred pečjo. „Zvedela sem ravnokar od matere.“

Nosečka je imela dober vid in še boljši nos; vse je videla in vedela; vse je vodila ob takih prilikah.

In mati pove očetu:

„Stari, iz Zlatega repa bodo s pogačo v treh dneh tukaj! Preskrbita kaj pijače!“

In stari pravi mlademu na samem:

„Peter, stopi k Strnadki in kupi vina, saj vidiš, kako je! — Njo bo žejalo noč in dan, kakor vsako tako žensko, in vode ji menda ne boš ponujal. Pridejo tudi botri in botre in bližnji sorodniki. S čim jim postrežeš, ako ne bo pri hiši kaplje vina?“

„Vi pojdite, ker ste vajeni in poznate vino!“

„Ali jaz? — Zakaj? — Sedaj si mož, gospodar! Ne bilo bi lepo, ako bi moral jaz vse. — Sam pojdi in postavi se, saj se lahko!“

„Koliko pa čem kupiti vina?“

„Kaj to vprašaš? — Dve lodrici, manj ne. — Zakaj si pa dobil sina, če se treseš za vino? — Toliko moraš imeti vina, da ga ne bo le ona srkala, ampak ga tudi komu natočiš, da ti napije srečo. — In sam si ga tudi privoščiš kak kozarec. — Kadar pa dobiš hčer, eno, dve, tri ali, vendar te pa Bog obvari tolike nesreče, takrat kupi vina le eno lodrico, ker nikogar ne bo, ki bi ti voščil srečo zaradi hčere.“

Peter poišče denar in popoldne krene k debelušni Strnadki pokušat vino.

Pokusil je vino iz vseh sodov, napósled pa le ni vedel, katero bi bilo najboljše. Čutil je, kako je še neizkušen.

„Katero najbolj jemljejo?“ vpraša potem.

Ko mu zgovorna Strnadka pové, kakšno vino je najboljše za take prilike, kakor je njegova sedaj, in katero vino jemljejo najbolj, pravi on:

„Pa še nam onega natočite!“

„Kaj imate?“

„Sina!“

„O, tristo litrov!“ zakolne Strnadovka. „Bo pa ta posoda premajhna! Kaj ne, dve lodrici, kakor je mera?“

„Kajpak, da ne porečete, da ji še vina ne privoščim!“

Vino je bilo izbrano in kupčija narejena, Peter pa le ni še hotel domov, ampak se vsede k mizi in pokliče vina. Veselje in ponos, da ima sina, sta zahtevala žrtev. Pil je vino, ponujal piti vsem v gostilni in celo klical znance, ki so prihajali pod okno.

„Bog te živi! — Bog ti ohrani sina!“ so mu napivali in ga izpraševali, kako je ženi in sinu.

Preden gre dobre volje od Strnadke, ga pokliče še en liter.

„Tega, mati Strnadova, nesem domov za pokušnjo, da bodo videli, kako kapljico sem izbral. — Jutri, ko pripelje vino, vrnem steklenico.“

In ubere jo domov zadovoljen, ker je bil tako dobro opravil.

„Tako-le bomo pili!“ vzklikne vesel in postavi steklenico trdo na mizo.

Pokusijo vsi, kolikor jih je bilo pri hiši, najprej seveda stari, ker so bili najbolj izkušeni. Nosečka se je še potem oblizovala, ko ga je bila poln kozarec zvrnila „za poskušnjo“.

„Oh, kako mi diši vino! Kako bi ga pila!“ vzdihne Uršika, ko ji udari vinski duh v nos.

„Oh, potrpite, potrpite!“ tolaži Nosečka. „Ni škodljivejše reči kakor je vino za vas sedaj v teh dnevih! Potrpite! Potrpite!“

In Uršika je morala trpeti, ker ji vina niso dali, ampak samo pokazali.

Trpela je, dokler ni prišla mati iz Zlatega repa. Za žejo je pila kameličen čaj, za lakot so ji pa silili neslano kurjo juho, a ona bi bila vendar tako rada jedla kaj takega, kar bi bila strla med zobmi.

Menda je bilo šesti dan, odkar so bili prinesli k hiši sina. Nosečka je prišla ravno nekaj pogledat k materi — bila je že zopet nekje drugje v službi — ko se pripelje nekdo po vasi in zavije h Košičkovim.

„So že tukaj! S pogačo so tukaj!“ zleti Nosečka v kuhinjo povedat stari materi. „Kaj ste napravili?“

„Malo opečenih rezljajev pa cvrtja, da bodo lože pili.“

To je navadno jedilni list ob takih prilikah, in temu staremu običaju se starka ni hotela izneveriti, ali se pa ni mogla, kar je pa za našo povest ravno sedaj brez pomena.

Res, iz Zatega repa sta se pripeljala oče in mati. Peter ju brž teče sprejet in konja izpreč.

Tast je bil dobre volje, ko mu je zet stiskal roko in mu pomagal z voza in potem še tašči. Kmalu se zberó vsi okoli voza, tudi hišnega očeta in mater je bila prignala dolžnost in radovednost; celó Nosečka ni mogla ostati v hiši. Sosedje in sosede so pa kukali izza hišnih voglov, da bi videli, kaj je mati pripeljala hčeri.

Ko je bil konj v hlevu, začne tašča razkladati. Najprvo dene na tla kurnik, v katerem je bil pitan kopun, tri kokoši in dve mladi jarčici.

„Jej! jej! jej! — Kaj pa ste prinesli? — Saj imamo sami zadosti,“ zajavka hišna mati vesela in nevoljna hkratu.

Potem postavi tast na tla keblico masla.

„Jej! jej! — Pa še to! — Tri krave molzemo in imamo masla toliko, da ga ne porabimo, ko bi nič drugega ne jedli.“

„O, saj vemo, da imate; pa kar se spodobi, to se mora dati,“ govorita Zlatorepca.

Nato pograbi tašča jerbas, iz katerega so štrleli pokriti konci mogočnih štruc, tast pa odkrije postlano zibel in jo nese v hišo.

Zibel so občudovali vsi, celó tam od sosedovih so se čuli vzkliki občudovanja.

In zibel je bila res lepa. Fortunatek z Vragovega Brda se je bil izkazal. Vsa je bila iz najboljšega črešnjevega lesa, končnice so bile preprežene s pisanimi okraski, in na stranicah se je bliščalo znamenje môle, z nekoliko svetlejšo barvo vdelano, kakor je bila barvana stranica. Pregrnjena je bila zibel s pisano odejo, ki je bila narejena iz različno barvanih zaplat, seveda čisto novih.

Vsi gredó v hišo. Hišna mati pograbi keblico, Nosečka pa kurnik.

Uršika se ju neizrečeno razveseli. Vedela ni, kaj bi dejala. Molče stisne očetu in materi roko.

„Kje imaš sina?“ vpraša oče.

Uršika mu ga pokaže.

Zlatorepška mati skliče vse v hišo; tudi hlapca in deklo. Potem razgrne jerbas in jemlje štruco za štruco.

Prvo dá hišni materi:

„Náte, pa pokusite!“

„Oh, pa tako lepo ste spekli!“

Drugo dá očetu:

Da boste tudi vi nekaj imeli!“

Potem dá še hlapcu in dekli, vsakemu po eno, ki sta pa bili iz bolj črne moke.

Največjo, najlepšo in najboljšo, na samem mleku vmeseno in iz pletenih kit zloženo, postavi na klop konci postelje tako, da je na štuli stala ob zidu in pravi:

„Náta, to imata pa vidva! Da bi vama tudi sin rastel tako po koncu kakor stoji sedaj ta pogača!“

„Bog vas usliši!“ pritrldijo vsi.

Hišna mati pregrne mizo, oče namigne Petru, očeta in mater iz Zlatega repa pa posadi za mizo. Hišna

mati in Peter gresta ven. Treba je bilo pogostiti. Mati ubije brž nekaj jajec, nareže kruha in razbeli masla. Peter se izgubi v klet, od koder kmalu prinese liter vina.

„Takega vina sem ji kupil! Pokusite, če bo zdravo!“

Stari vzame liter in ga ogleduje proti oknu, potem ga natoči svoji stari. Ona ga nese najprvo pod nos, potem si malo omoči ustnice, drugič ga popije več in cmokne z jezikom.

„Bo že! Ne bo škodilo! Kje si kupil?“

Začeli so se razgovarjati o vinu, kakšno sme in kakšno ne sme biti. Mati je našla dovolj prilike, da je po tihem kaj izpregovorila s hčerjo. Oh, toliko jo je imela vprašati, toliko ji še povedati in svetovati. Med tem sta bili mati in Nosečka dovolj nacvrli ter prinesli v hišo. Prijeten duh se razlije po hiši.

Peter in stara dva silijo Zlatorepca prigrizniti. Nosečka dovoli tudi Uršiki nekoliko jesti, kar je z velikim veseljem vzela na znanje. Nosečka sama izbere nekaj na mizi in ji nese k postelji.

Ker jo je zelo žejalo, ji natočijo vina. Hišna mati ji dá.

„Oh, kako mi lepo diši! — Kako bi pila, če bi smela!“

„O, le pij nekoliko! Sedaj ga že smeš.“

In Uršika ga pokusi.

Kako dobro se ji zdi, kar ne more se premagovati in zvrne vso kupico.

Oče iz Zlatega repa napije s polnim kozarcem:

„Naj bi še večkrat pili v ta namen! Sreča in blagoslov božji naj spremlja otroka vajinega in našega v njegovem življenju! Naj bi vse življenje, kolikor mu ga je odmeril Bog, delal za božjo čast in za zveličanje svoje duše! Naj bi bil nam vsem v ponos in veselje!“

„Bog vas usliši!“

Kozarci zazvéné in vsi jih izpraznijo do dna. Uršiki so se iskrile oči materinskega veselja in sreče.

Hitro je potekal čas pri vinu in jedi. Rekla se je premnoga važna beseda, premnog koristen nauk so dali stari mladima, ki sta pa že vedela, komu bosta tudi sama dajala nauke, in sta bila zaradi tega prav srečna.

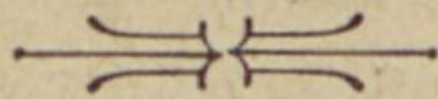
V mraku se odpravijo. Izpraznijo kozarce; oče in mati se poslovita od hčere in si še ogledata sinka.

„Varuj se! Pazite nanjo in otroka!“

S temi besedami gredó narazen.

Konjič je naglo šinil izpred hiše po vasi.

Tako so dobili Košičkovi prvo pogačo.

VI.

»Otrok se prtí.«

Précej drugi dan poskusijo zibel. Mati povije „kraljiča“ — tako pravijo v mnogih hišah prvorojencu — in ga dene v zibel. Vsi pridejo pogledat, kako se ziblje, in hvalijo zibel in njenega mojstra. Pridejo tudi sosede. Sleherna prime kraljiča za nos in pravi:

„Da bi jokal samo takrat, kadar te jaz držim za nos!“

Izpraševale so jo o otroku. Vsaka je vedela kaj povedati, kako naj ravna s sinkom, da bo lep. Seveda, vse niso enako vedele. Tako je rekla prva soseda:

„Pokrij ga, pokrij s črno ruto, da ne bo tako belo gledal!“

Ko pa pride druga, ni ji bilo prav, in reče:

„Z belo ruto ga pokrij, da ne bo tako črno gledal!“

Če je pa bil razkrit, je dejala tretja:

„Prikrij ga, prikrij, da bo lepše gledal!“

Uršika ni vedela, kateri bi verjela. Mnoge sosede so seveda prišle tudi zato, da bi dobile košček pogače. Ker se je Uršiki nekaj takega zdelo, ponudi sosedi Kokotovki kos pogače. Kokotovka je pa bila previdna ženska, zato ji reče:

„Veš, Uršika, na klop mi položi kruh, iz rok ti ga ne vzamem! Veš, to bi ne bilo dobro zate. Dokler ne greš v cerkev, ne daj nikomur vbogajme in nobenemu tujemu človeku ne daj iz rok nobene reči. Ako kaj daš, položi na klop ali na mizo, ali pa daj kakemu domačemu človeku, naj on dá. Tudi rokave moraš imeti zavihane, kadar komu kaj daruješ. Veš, mleko varuj; z drugim ne boš redila sina. Ako oddaš mleko, oddaš tudi otroka — seveda črni zemlji, kar pa Bog obvaruj! Ubogaj me!“

Uršika stori tako in položi kos na klop.

„Prav lepo vas zahvalim, ker ste me tako naučili!“

Kokotovka ji je povedala nekaj resničnih dogodov, kako so bile matere neprevidno oddale hrano za otroka.

Ker mlade matere rado straši, zato je bil vedno kateri domačih pri njej. Največkrat je bila mati, ki ji je stregla skrbno in pazljivo. Nosečka jo je prišla v začetku obiskat vsak dan, pozneje pa le bolj poredkoma.

Kraljiček je bil prav živahen; vse se ga je veselilo. Ženske so ga jemale iz roke v roko, previjale in zibale, stara mati mu je postiljala posteljico, grela plenice in odejo, ded ga je božal po licih, oče pa ga je hodil gledat.

Koncem tretjega tedna pa Peterček nenadno zboli. Stokal je v zibeli, pena se mu je delala v ustih, jokati se ni mogel glasno, in tudi hrane ne uživati, kakor po

navadi. Vsi so bili prestrašeni. Kaj bo, če umrje? Oče se je bal, mati je jokala, ded in babica (stara mati) sta pa le ogledovala bolnika in pazila, kaj bo. Babica ga obljubi na božjo pot k Materi Božji na Železnico (blizu Škocijana), ako ozdravi. Pošlje pa tudi po Nosečko.

Nosečka brž priteče, kakor ji je velevala dolžnost. Vsi se je razveselé. Brž pregleda Peterčka, potem pa reče:

„Otrok se prtí!“

„Ali je nevarno?“ vprašajo vsi kmalu.

„Nevarno ni, pa včasih bolezen dolgo traja in otrok oslabi.“

„Oh, ozdravite mi ga!“ vzklikne Uršika obupno in se stegne po otroku, kakor bi se bala, da bi ne umrl, in bi ji ga ne vzeli.

„Kaj mu čemo dati?“ vpraša stara mati.

„Nič! — Kaj mu moremo dati, ker ne moremo ničesar spraviti vanj? Kumina bi bila dobra in še kaj drugega, če bi mu mogli deti v želodec. — Nič se ne bojte, že vem, kaj mu bo pomagalo!“

Po teh bešedah gre iz hiše.

Ne preteče deset minut, ko se vrne z majhnim vozičkom in ga zapelje v vežo. Vežna vrata zapahne in gre v hišo. Vsi se ji čudijo.

„Sedaj pa le! Vzemi otroka v naročje, sedi vozičku na ojesce in imej dete pri sebi; gotovo mu odleže.“

Uršika pogleda nezaupljivo mater.

„I, kje si ga pa dobila? Čigav je voziček?“ vpraša mati.

„Botrov! Veste, otroku, če se prtí, ne pomaga nobena reč tako gotovo, kakor če mati ž njim sede na ojesce in ga nasiti.“

„In ti si šla ponj?“

„Kajpak, ker Uršika še ne more izpod strehe. — Le brž, le brž!“

„Če bo res kaj pomagalo?“

„Gotovo! — Marsikatera je že s tem ozdravila otroka.“
In ker le ni bilo drugače, Uršika vstane, se ogrne, vzame otroka in gre sest na ojesce.

Kraljiček je bil res nekoliko živahnejši, in Uršika je že mislila, da je zdravenje res pomagalo. Ko je pa malo nato le še ječal, ga položi mati v zibel, in pravi prevarjena:

„Pa ste rekli, da gotovo odleže.“

„Čakaj! To ni tako hitro! Saj veš, bolezen gre po vrvi gori, po niti doli! — Videla boš, da mu odleže,“ jo potolaži Nosečka, pograbi voziček in ga odpelje nazaj.

Domov prinese Nosečka materi zaželjeno novico:

„Botrovi prinesó sredi prihodnjega tedna pogačo, botrini pa dva dni prej.“

Toliko je bila ovédela pri Starojčevih od matere, ko je ravno belo moko preséjala.

„Dobro, da vemo!“ pravi mati. „Prideš dan prej, — le ovédi še bolj natanko, da kaj pripraviva za gostijo.“

„O rada, če bom le mogla.“

Pogleda še Uršiko in otroka. Tu zapazi, da se nekoliko slini.

„Veš, s čim odpraviš slinjenje, če hočeš? S slamo, katera se je prijela živinčeta na gobcu in jo je neslo na vodo in nazaj, potegni otroka pod nosom sem in tje, in nikoli več se ne bo slinil.“

„Kaj poveste! — Vi pa tudi vse veste!“

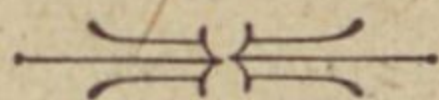
„Marsikaj vem! — Otroke tudi notranjica¹⁾ lomi. — Za to pa ni drugega zdravila — ne jedi, ne

¹⁾ Notranjica = božjast.

pijače — kakor obleko raztrgaj na otroku in tisto obleko vrzi na tekočo vodo, najbolje je na tako, ki ponikne, pa ga poneha. — Sedaj pa že veš, kaj ti je treba, da ohraniš otroka! — Lep fantiček bo! Moram iti.“

S temi priporočljivimi besedami odide.

Ostali so Košičkovi sami, nadejaje se, da je Nosečkino zdravljenje rešilo Peterčka.

VII.

» . . . da bi se videli tukaj spet vsaj prihodnje let!«

Peter je živino nalašč krmil s slamo, da bi se katerega živinčeta prijela na gobec, da bi jo neslo na vodo in prineslo domov. Prijela se je še, prijela kaka slamica in tudi na vodo se je prinesla ali — šmenta! — tam je pa vsaka na vodi ostala. Šele tretji dan je bila sreča toli mila, da je Sivka prinesla slamo na gobcu na vodo in domov. Oj, to je bilo veselje!

Še preden Peter Sivko priveže, jo ulovi za gobec, ji otme dragoceno slamico in jo nese v hišo.

„Jo že imam! Jo že imam!“ se vesel pobaha.

„I, kaj? Kaj si dobil?“

„I, lejte! Slamico na vodo neseno in nazaj prineseno.“

„Daj jo sem!“ vzklikne babica razveseljena.

Uršika vesela odkrije sinčka in babica mu trikrat slovesno potegne slamico pod nosom sem in tja, da je kraljiček nevoljen otresel z glavo.

„Tako! Sedaj bo pa dobro!“ pritrди ded.

Vsi so bili prepričani, da to zdravilo gotovo pomore. Peter iz nesebične hvaležnosti navali živini polne gare detelje, da bi jo oškodoval za tridnevni post ob slami in vodi.

Kraljiček je précej ozdravel; prtíl se ni več. Kmalu se jim je tudi zdelo, da se ne slini več tako, kakor se je. Zato so dejali:

„Lejte, ta Nosečka ni videti, da bi kaj znala, pa vendar toliko vé. Kaj bi bilo, če bi je ne imeli?“

Nosečka je bila, kakor je bila obljubila, prišla dan prej, preden je imela biti botrinja. Starojčevi in Kolarjevi so mislili izprva vsak posebej nesti pogačo, potem so se pa zmenili, da bi bilo pač najbolje, če bi oboji kmalu nesli, ker bi imeli Košičkovi gotovo manj sitnosti. In ta zmenek je bil prišel na uho — ne vé se več, po kateri poti — tudi Nosečki.

Dasi je v nekaterih hišah navada, da botre šele potem povabijo na gostijo, ki se ji pravi botrinja, kadar oba, boter in botra, dasta pogačo, in še nekaj dni pozneje, so sklenili Košičkovi pogostiti jih ravno ta dan, ko prinesó, ker je rekla Nosečka, da je tako najbolje in najbolj „po novem“, in da bo gotovo tudi botram všeč.

Babica in Nosečka se posvetujeta, kaj bi se napravilo.

Od mesarja Krajčka so dobili mesa; dve stari kokoši sta storili žalostno smrt pod nožem poleg treh mladih piščet. Jajec sta pobili nebroj, da je bilo pol sklede tiste rumene tvarine, v kateri sta valjali bele urezanke in kosce raztelesenih piščet. Drugo dopoldne se je kuhalo pri Košičkovih, da je bilo veselje; čvrčalo in dišalo je takó, da se je čulo po vsej vasi in si je marsikdo mislil:

„Le zakaj mene niso vabili za botra?“

Pogača se je bila pri Starojčevih in Kolarjevih prav lepo spekla. Stara Kolarica, ki dobro zna peči kruh, je vzkliknila potem, ko je videla tudi Starojčevo pogačo:

„O, take pogače še nisem videla! Krasota je videti tak kruh.“

Tudi križevnik so imeli že oboji pripravljen. Starojčevi so bili kupili dva vatla belega platna za srajčico, Kolarjevi pa dva vatla rdeče pisanega za suknjico.

Kolarjeva botra ni vedela, da mora dati križevnik; šele mati jo je bila tega opomnila. Poučila je bila hčer-botro prav lepo:

„Vidiš, križevnik¹⁾ mora vsaka botra dati. Človeka, ki ni dobil križevnika, lové radi konji, in če umrje, bo moral na sodnji dan nag stati med drugimi. Le kadar otrok nenadoma umrje, in če ni dobil prej križevnika, ni mu ga treba dati, ampak kupi se mu naličje. Ako pa boter ali botra ne kupi nobene reči, prihaja otrok z onega sveta terjat križevnik, in tisti botri ali botru gorjé! Nikdar nima mirú.“

In da ne bi pahnila v nesrečo sebe in otroka, katerega je nesla h krstu, je kupila Kolarica brž blago za križevnik.

Kmalu po dvéh se spusti Starojčevka z jerbasom na glavi vsa v sopraznični obleki po vasi, in Kolarica, ki je vedno pazila, kdaj se pokaže Starojčevka, zavihti brž že pripravljeni jerbas in gre za njo. Vsa vas je bila v oknih, vse je gledalo, hvalilo in grajalo, češ:

„Glejte, baharijo! Kakor bi ne mogle v mraku nesti tistega kruhka!“

Zvečer bi bilo pa gotovo ravno tako: vse bi bilo oprezovalo.

¹⁾ Imenuje se tako pač zaradi križa, ki je všit.

Košičkovi so bili seveda opazili, kdo gre.

Vse je bilo lepo pripravljeno: postelj je bila pokrita z najboljšo in najlepšo odejo; blazina je imela belo prevleko s čipkami, z rdečim blagom podloženimi; po sobi je bilo pometeno, ometeno in pobrisano. Miza je bila pregrnjena z novim platnenim prtom. Kozarci so bili že napravljeni in kruh je bil narezan.

Stara mati je bila že prej Petra naučila, kako se ima vèsti, kaj govoriti.

Prva prinese Starojka. Z jerbasmom na glavi se komaj zmaši skozi vrata; ko zapre za seboj, prinese Kolarica. Ker sta bili bolj košato oblečeni, jih je bila polna hiša.

Odložita obe, potem pa stopita k mladi materi.

„Ali ste zdravi, botra? Ali je Peterček priden? — Ali lahko jeste?“

Tako in enako se je izpraševalo vse vprek in stiskalo roke.

„O, prav zdrava sem, in otrok je prav priden. Jem pa tudi lahko, ker sem zdrava.“

„Ej, tako hitro ni človek zdrav, ne; le počakajte še malo! Glejte, medve sva vam prinesli malo kruha, da prigriznete, kadar boste lačni in če bo vam dolgčas,“ govori Starojka, ki je bila bolj vajena.

„Kaj pa toliko nosite?“ se vtakne Peter.

„Oh, saj ni dosti! Ne zamerite, ker nisva prinesli več!“

„Jej! jej! Pa toliko!“

Štruca za štruco je prihajala iz jerbasa, in obe sta jih postavljali najprvo po koncu ob zidu, da bi otrok bolj rastel.

Nato sta jih razdeljevali. Največja in najboljša je bila za mlado mater; lepe so bile tudi pogačice za staro

hišno mater in očeta, ravno taki sta bili za mater v Zlatem repu. Nosečka in posli so dobili pogačice nekoliko manjše, in tudi na mleku niso bile vmesene.

Samo mladi gospodar ni dobil niti drobtinice.

Petru se je izprva nekoliko pokadilo, ker dobé vsi, le on ne; ni namreč pomislil, da mož in žena dobita oba le eno pogačo; saj je ta tudi dovolj velika.

Ko izročita še vsaka svoj križevnik, hočeta oditi. Toda Peter skoči pred vrata in pravi:

„Zakaj hočete iti tako hitro? Našega vina še niste pokusili in prigriznili še nobene jedi.“

„Botri, te sramote nam vendar ne naredita, da bi se nič ne ustavili pri nas!“ prosi mlada mati.

„Oh, toliko je dela doma, da se človek ne vé kam dejati! Napravljaj za živino, peri, kuhaj domačim, in še sto drugih opravil je! Prideva rajši drugikrat, ko boste vsi zdravi! — On mi je rekel, da moram précej priti! — Pa nama nikar ne zamerite!“

„Ne, sedaj še ne pojdeta!“ se oglasi Peter.

Tu prideta v hišo še stara dva in ž njima Nosečka.

„Kajpak! — Domov! Seveda! — Ali ne vesta, kakšna navada je? — Vi ste nam toliko prinesli, sedaj pa še nečeta pokusiti našega vina in malo jedi! Ali nas hočeta res tako osramotiti? „O, Bog nas varuj! — Sedita vendar k mizi! — Odložita jerbases!“

„Ti, Peter! ti slonè! ki tukaj-le sloniš, po vina pojdi, da bomo pili! Botra Kolarjevi, botra Starojčevi, vsedita se vendar!“

Siloviti zgovornosti stare matere in Nosečke se nista mogli dalj upirati. Seveda so ju kar tako zrinili k mizi in jima pobrali jerbases.

„Doma je pa toliko dela! — Kaj neki pravijo doma?“

„E-e, káj! Danes ne bode vsega konec, čeprav vaji ni doma!“

In ko prinese Peter vino, postavi bokal na mizo, se usede na en vogel, drugega pa zasloni stari oče, tako sta zaprla obe botri.

Da me čitatelji razumejo, treba povedati, da pravijo pri nas možu in ženi boter (botra), akotudi je v resnici le eden bil za botra. Pri hiši pravijo: pri botrovih, pri botrinih. Botrovi in botrini pa tudi nazaj pravijo: botrini. Tako so bili v naši povesti Starojčeva dva: botrovi in Kolarjeva dva: botrini. In ti dvoji so rekli Košičkovim seveda botrni. Med seboj se botrni jako spoštujejo in se potem vikajo, ako so bili prej najboljši znanci in še taki prijatelji.

Peter natoči vina in pomakne kozarec Kolarici, drugega pa Starojki; natoči še sebi in očetu.

„Botra, pijte! — Poskusite, kakšno sem ji kupil!“ ponuja Peter.

„Nikar me ne silite, boter, ker ne pijem! Nisem žejna!“

„E-e, malo se pa že posili; botra, pijte no!“ sili oče.

„Botra, pijte vendar!“ prosi Uršika.

„Saj nisva prišli zato!“

„I, seveda ne, kdo neki to misli! Botra, pijte, no!“ poprosijo vsi trije.

In Kolarjeva botra, ki ji je bilo že doma naročeno, kaj ji je storiti v tem slučaju, prime kozarec, vstane in izpregovori:

„Primem kozarec in pijem vino na zdravje vas vseh; zlasti pa na zdravje onega, ki sem ga držala pri svetem krstu. Naj raste, naj se redi v zdravju, nam vsem pa v veselje. Posebno pa želim, da bi se videli tukaj spet vsaj prihodnje let!“

In précej po teh besedah vstane Starojka, ki je tukaj nadomestovala moža in pristavi:

„Naj Bog usliši vse dobre želje Kolarjeve botre!“

„Bog daj! Bog daj!“ vzkliknejo vsi veseli.

Kozarci zazvené in vsi pijejo na dobro srečo. Le oče je nesel brž svoj kozarec sinahi, kateri so bili pozabili natočiti, da je pila na dobro srečo.

Za plačilo je Uršika hvaležno pogledala tasta, ki je tako skrbno pazil na njo, da je opazil celo to malenkost.

In potem pije tudi oče:

„Na zdravje, botre in botra! Naj bi še večkrat tako prišli k nam!“

„Bog daj!“

„Sedaj pa morava iti,“ se spomni Starojka, menda zaradi lepšega.

„Seveda morava iti,“ potegne ž njo Kolarica.

„Kaj? Še ga bomo pili!“ se razkorači oče, prime steklenico in potrka nevoljen ob mizo.

„Zakaj jo tukaj sušiš?“ reče sinu. „Brž pojdi ponj in ženskim reci iz kuhinje! Cel dan cmarijo in cmarijo, naj prinesó pokazat, kaj so scmarile!“

Peter brž skoči.

„Bo précej! Bo précej! — Malo potrpite!“ se oglasita v kuhinji mati in Nosečka.

„Oh, ali kaj je tega treba? Saj nisva prišli za to!“

„Kdo pa to pravi?“ tolaži stari oče. „Že nekdam je bila taka šega. Že nekdam so bili veseli, ko so po-gačo jeli, zakaj bi pa mi ne bili! Sina imamo! — Kdo bi se ne veselil! Dokler bomo za fanti botrinjo odpravljali, bomo zmerom dobre volje! — Ali ne, botri?“

Peter se vrne z vinom, in précej za njim prineseta Nosečka in stara mati na mizo.

„Oh, ali kaj je tega treba?“ branita se botri sramežljivo.

„Prav malo je, toliko da prigrizneta, da bodeta lože pili.“

„Botra vzemite! — Botra jejte!“

Komaj so jih bili ustavili in komaj prisilili, da sta vzeli. Potrpežljivosti čitateljev nečem mučiti z naštevanjem jedil, katere sta bili napravili mati in Nosečka, ker vsak vé, tudi če ni bil še na botrinji, kaj se iz takih reči, katere sem že naštel na prejšnji strani, lahko naredi.

Vola težko spravijo v dir, kadar pa začne dirjati, tedaj je prav stanoviten.

Tudi naši dve botri so težko spravili za mizo, težko so jima posilili vina in jedi še teže; kar domov sta hoteli oditi.

Ko sta pa pili vina drugi in tretji kozarec, pozabili sta popolnoma na svoj dom. Jedli sta in pili ter bili dobre volje.

Kmalu sta bili pri mizi še Nosečka in stara mati. Vnela se je prav živahna gostija. Napivali so drug drugemu, trkali s kozarci in polivali vino.

Načeli so bili obe pogači, pokušali ji in hvalili.

V veselju in zabavi pa hitro beži čas. Nenadoma je izginilo popoldne in treba je bilo prižgati luč. Botri sta bili vstali, da bi šli, ali domači so ju še dalje ustavljali. Ni jim bilo treba toli govoriti kakor prej. Obsedeli sta še dalje in sta sedeli še urico za urico. Kazalca na uri sta se bližala že polnoči, ko se vzdrami Starojka:

„Sedaj pa morava res iti.“

Vsi se uzró na uro. In nihče ju več ni ustavljajal.

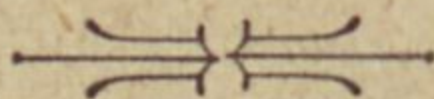
„Predolgo sva se zamudili!“ méni botra Kolarica.

„E, kaj botra! Saj ni botrinja vsak dan!“ tolaži Nosečka.

Stara mati nareže pogače, naloži jima v jerbase pečenja in naliže vsaki steklenico vina, da neseta pokusit svojim.

Poslovita se in gresta. Ker je bila noč temna, gre Peter botrcama svetit.

Tako se je končala botrinja.

VIII.

»Peterčka nesi okoli oltarja ...«

Po botrinji bi bila Uršika najrajša šla ven na vrt in na polje. Ven je pa domači niso pustili. Mati je dejala:

„Veš, ljudje bi ne videli radi, če bi šla pred mašo po vrtu in po polju. Bojijo se, da ne bi pobila toča. Zato bodi v hiši, da se res kaj ne zgodi in se ne daš ljudem v zobe.“

In kaj je Uršika hotela drugega kakor slušati? Tolažila se je, da pojde s sinčkom kmalu k maši.

Z botro sta se bili zmenili, da pojdeta sedmi dan po botrinji k vpeljevanju. Tega se je prav veselila.

A to, česar se človek najbolj veseli, se mu rado skazi.

Peterček, ki je bil po zadnji bolezní zdrav kakor riba, zboli nenadoma. Čemeril se je v zibeli in imel slabo barvo na licih. Seveda je bilo to slabo znamenje. Brž se razvé po vasi, da je Košičkov kraljiček bolan na smrt. Zberó se brž botre in vse sosede in stare

ženice okoli zibeli. Ogledujejo kraljiča in tolažijo jokajočo se mater. Po dolgem ugibanju uganejo:

„Otrok je mračan!“

„Kaj pa pomaga?“ vprašajo domači vsi kmalu. In brž se oglasijo stare ženice druga za drugo.

„Plenico segrejte v istju in ga zavijte vanjo,“ svetuje Kokotovka.

„Operite plenico in posušite jo na strehi skednja ali svinjaka!“ pravi Poljakovka.

„To oboje nič ne pomaga, ampak otrokov oče naj stoji pokrit v mraku zunaj; ko pa pride v hišo, naj pokrije otroka s svojim klobukom. Čez nekaj časa naj ga odkrije in gre zopet ven; potem ozdravi otrok gotovo,“ nauči jih Smolarica. „Veste, otrok je dobil bolezen zato, ker je nekdo z mraka prišel in k njemu stopil. Ravno tako se pa mora bolezen vzeti.“

Otroka so zdravili na vse tri načine. Grela so plenico, plenico so tudi sušili na svinjakovi strehi, in Peter je stal zvečer dolgo zunaj in potem so pokrili z njegovim klobukom kraljiča. Mislili so si: nekaj gotovo pomaga, da mu odleže. In res mu je odleglo, dasi niso vedeli, katera reč mu je pomagala. To je seveda velika škoda, ker jaz bi bil tisto gotovo zapisal.

No, pa dobro, da je ozdravel. Uršika je bila vesela in hvaležna, pa je želela z otrokom iti k sveti maši, da bi potem smela brez skrbi med ljudi.

Nekaj dni pozneje, kakor se je bila zmenila, gresta z botro v cerkev.

Preden gresta, ji pravi mati:

„Nesi Peterčka okoli oltarja, da bo lepše pel. Če ga bodo kdaj trle skrbi in žalost, si bo delal vsaj s petjem veselje in kratek čas.“

Uršika, ki je le gledala, kako bi svojemu otroku bolj postregla, obljubi, da tako stori.

Gresta. Peterček je med mašo molčal. Uršika je pa poleg goreče svečice iskreno molila za njegovo zdravje in srečo, izročala ga je v varstvo Marijino in njegovega patrona svetega Petra.

Po sveti maši ga nese dvakrat okoli oltarja.

Popoldne se čedno obleče, natoči vina, nareže kruha ter nese h Kolarjevim, potem pa še k Starojčevim.

Tam se zahvali, ker so bili tako dobri, in so nesli njenega sina k svetemu krstu.

Ko pride domov, se oddahne in reče:

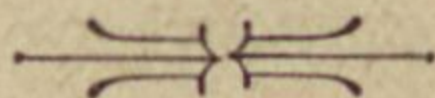
„Čast bodi Bogu, da je vse to v kraju. Bala sem se, pa je vendar vse lepo minulo!“

Pri Košičkovih je bilo zopet vse v redu.

Peterček že nagaja dedu in babici. Spušča se že od klopi do klopi, Peter pa premišlja, koliko vina bo sedaj treba.

Vi vsi, ki ste s starim Košičkom enakih misli, recite:

Bog jim daj sedem sinov, sedem junakov, starim v veselje, mladim v srečo!

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000392759

